

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV

FAUST ~ ASYA

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
ORHAN ERTUĞRUL TEKİN

Genel Yayın: 5512

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyuluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV
FAUST - ASYA

ÖZGÜN ADI
ФАУСТ
АСЯ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
ORHAN ERTUĞRUL TEKİN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
DEFNE ASAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, NİSAN 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-050-3 (CİLTİLİ)
ISBN 978-625-429-049-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV

FAUST

ASYA

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
ORHAN ERTUĞRUL TEKİN

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Faust	1
Asya	59

Faust
Dokuz Mektupluk Bir Hikâye

Entbehren sollst du, sollst entbehren.¹
(*Faust*, 1. Bölüm)

Birinci Mektup

Pavel Aleksandroviç B...’den, Semyon Nikolayeviç V...’ye.

M. Köyü, 6 Haziran 1850.

Buraya gelişimin dördüncü günü sevgili dostum ve söz verdiğim gibi aldım kalemi elime, sana yazıyorum. Sabah-tan beri yağmur çiseliyor: Dışarı çıkmak mümkün değil, ben de seninle laflamak istedim. İşte yine, tam dokuz yıl sonra, –söylemesi bile ürkütücü– eski yuvamdayım. Bu dokuz yılda neler yaşanmadı ki! Doğru; senin de düşündüğün gibi, kesinlikle başka biri oldum. Yani gerçekten değiştim: Büyük büyükannemin misafir odasında duran küçük, karmaya yüz tutmuş, tuhaf kıvrımlı köşeleri olan aynasını hatırlarsın –o aynanın yüz yıl önce neler görmüş olabileceğini düşünürdün hep,– işte buraya gelir gelmez o aynanın karşısına geçtim ve elimde olmadan biraz bozuldum. Son zamanlarda ne kadar yaşlandığımı ve değiştiğimi fark ettim birden. Üstelik yaşlanan yalnızca ben değildim. Çoktandır

1 Feragat etmelisin, hep feragat! (ç.n.)

köhne olan küçük evim, neredeyse ayakta zor durur hale gelmiş; her yeri eğilip bükülmüş, toprağa gömülmeye başlamış. Sevgili Vasiliyevnam, kâhyamız (herhalde onu unutmamışsındır, sana güzel mi güzel reçeller ikram ederdi), hepten cılızlaşıp kamburlaşmış. Beni gördüğünde ne çılgılık attı ne ağlayabildi, sadece inleyip öksürmeye başladı ve bitap vaziyette sandalyesine çöküp eliyle selamladı. İhtiyar Terenti eskisi gibi hayat dolu ve enerjisi hâlâ yerinde; o sana hep dokunan sarı keten pantolonu ve keçi derisinden yapılmış, gacırcı gucur öten, yüksek ökçeli, şeritli pabuçlarıyla dolanıyor hâlâ... Ah Tanrım! Şimdi o pantolon cılız bacaklarında nasıl da sallanıyor! Saçları nasıl ağarmış! Yüzü de küçülmüş, yumruk kadar kalmış; benimle konuşurken, ev işlerine koşarken ya da yan odada emirler verirken ona hem acıdım hem güldüm. Bütün dişleri dökülmüş, ıslık çalar gibi peltek peltek konuşuyor. Bahçeyse aksine, şaşırtıcı derecede güzelleşmiş: Küçük leylaklar, akasyalar, hanımelleri (hatırlar mısın onları birlikte dikmiştik) dallanıp budaklanmış, gür bir çalılığa dönüşmüşler; huş ağaçları, akağaçlar iyice uzayıp serpilmiş, bilhassa ıhlamur ağaçlarının uzandığı yol daha bir güzelleşmiş. Bu yolları seviyorum; grili-yeşilli tatlı renkleri ve kemerli dallarının altındaki havanın keskin kokusunu seviyorum; ılık harelerinin gölgeli toprak üzerinde ördüğü parıltılı ağı seviyorum – malum burası kumlu değildir. Benim sevgili meşem genç bir ağaç olmuş artık. Dün gün ortasında, onun gölgesindeki sedirde bir saatten fazla oturdum. Bana çok iyi geldi. Etrafımdaki çimenler çiçeklerle dolup taşmıştı; her birinde altın gibi parıldayan canlı ve yumuşak bir ılık vardı; hatta bu ışıklar gölgeye bile sızmıştı.

Ya o kuşlar! Umarım kuşlara olan tutkumu unutmamışsındır. Kumrular durmaksızın ötüyor, arada sarıasma kuşu ılık çalıyordu; ispinoz tatlı ezgisiyle araya girdi, karatavuklar öfkelenip bağırdı, guguklarsa uzaklardan şakıyordu; birden bir ağaçkakan çılgınca, tiz bir sesle ciyaktı. Bütün

bu aralıksız, yumuşak, yekpare uğultuyu dinledim, dinledim; kıpırdayasım gelmedi; kalbimde ne bir üşengeçlik ne de bir heyecan vardı. Büyüyen yalnızca bahçe de değil: Gözüme sürekli, güçlü, iri yarı delikanlılar çarpıyor; onlara baktıkça eskiden tanıdığım çocukları gözümde canlandıramıyorum. Senin gözden Timoşa, şimdi hayal bile edemeyeceğin bir Timofey olmuş artık. Vaktiyle onun sağlığından endişe eder, vereme yakalanacağından korkardın, ama şimdi keten gömleğinin daracık kollarından o kocaman kızıl ellerinin nasıl çıktığını, o yuvarlak, iri kaslarının her yerinden nasıl da fırladığını görmek lazım! Ensesi boğa ensesi, başı ise tıpkı Farnese Herakles'i² gibi kıvrır kıvrır, gür, sarı saçlarla bezeli. Bununla birlikte yüzü diğer yerlerine nazaran pek değişmemiş, hatta hacim olarak da çok büyümemiş ve komik ama senin "esner gibi" dediğin gülüşü de olduğu gibi kalmış. Onu yanıma uşak olarak aldım; Petersburglu olanı Moskova'da bıraktım zira başkentli havasının üstünlüğünü hissettirerek beni utandırmaya bayılıyordu. Köpeklerimden bir tanesini bile bulamadım, hepsi göçüp gitmiş. Yalnız Nefka diğerlerinden uzun yaşamış, o da beni Argos'un Odysseus'u³ beklediği gibi bekleyememiş, sönük gözleriyle eski sahibini ve av yoldaşını bir kez daha görmeye ömrü yetmemiş. Şavka'nınsa sağlığı yerinde, yine boğuk boğuk havlıyor, yine tek kulağı kesik, yine kuyruğunda dulavrat otları var; yani bildiğimiz gibi. Senin odana yerleştim. Gerçekten güneş doğrudan buraya vuruyor ve odada çok fazla sinek var, ama o eski ev kokusu diğer odalara göre daha az. Tuhaf bir duygu! Bu küflü, ekşimsi ve baygın kokunun hayal gücüm üzerinde derin bir etkisi var. Hoşuma gitmiyor demiyorum, tam tersi; ancak içimi bir hüznün kaplıyor ve sonunda da melankoli... Ben de tıpkı senin gibi eski, iri göbekli, bakır plakalı komodinleri,

2 Glykon'un günümüzde Napoli Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen, Herakles'i dinlenirken tasvir eden meşhur heykeli. (ç.n.)

3 Homeros'un *Odyseia* eserinden. Odysseus'un sevgili köpeği Argos, sahibiyle karşılaşığında onu tanır ve hemen sonra ölür. (ç.n.)

sırtı oval, ayakları kıvrık beyaz koltukları, ortasında eflatun folyolu büyük yumurtası olan, sinek benekleriyle kaplı cam avizeleri çok seviyorum; kısacası dededen kalma her çeşit mobilya hoşuma gidiyor... Ama işte bütün bunlara sürekli bakamıyorum. Rahatsızlık veren bir tür sıkıntı (tam olarak bu) sardı içimi.

Yerleştiğim odadaki mobilya oldukça sıradan, acemice yapılmış; ancak köşeye, içinde tozların arasından güç bela görünen, üfleme camdan yapılma yeşil ve mavi, antika bardak-tabak takımı olan dar ve geniş raflı bir dolap koydum. Duvara da, hatırlar mısın, Manon Lescaut⁴ portresi diye adlandırdığın o siyah çerçeveli kadın portresini asmalarını emretmiştim. Dokuz yıl içinde biraz kararmış; ama bakışları hâlâ hülyalı, kurnaz ve şefkatli, dudakları yine muzip ve hüznle gülümsüyor; yapraklarının yarısı dökülmüş bir gül, incecik parmaklarından düşecekmiş gibi duruyor. Odamdaki perdeler beni pek şenlendiriyor. Bir zamanlar yeşil olan perdeler güneşten sararmış; üzerlerine siyah boyayla d'Arlincourt'un⁵ *Münzevi*'sinden sahneler tasvir edilmiş. Perdelerden birinde, ayağında sandaletleri olan koca sakallı, pörtlek gözlü münzevi, perişan vaziyette bir kadını dağa sürüklüyor. Bir diğerinde başları miğferli, omuzları zırhlı dört şövalyenin arasında müthiş bir kavga yaşanıyor; bir tanesi en raccourci⁶ yerde ölü yatıyor, kısacası bütün vahşet resmedilmiş, etrafında ise derin bir sessizlik hâkim, perdeden tavana ışıklar usulca süzülüyor... Buraya yerleştiğimden beri içime öyle bir rehavet çöktü ki, hiçbir şey yapasım gelmiyor, kimseyi görmek istemiyorum, hiçbir şeyin hayalini kurmak istemiyorum, etrafıca düşünmeye eriniyorum, ancak aklımdan bir şeyler geçirip durmaktan da geri kalmıyorum. Sen de

4 Fransız romancı Antoine François Prévost'un 1731'de yazdığı *Manon Lescaut* adlı romanın kadın kahramanı. (ç.n.)

5 Dönemin ünlü yazarlarından Charles-Victor Prévost d'Arlincourt'un (Vicomte d'Arlincourt) *Le solitaire* romanı.(ç.n.)

6 (Fr.) Perspektif görünüm. (ç.n.)

çok iyi biliyorsun ki bunlar ayrı ayrı şeylerdir. İlk çocukluk hatıralarım gözümün önüne geldi... Ne tarafa gitsem, nereye baksam her yanımda belirdiler, olduğu gibi, en ufak ayrıntısına kadar, hatlarının tüm keskinliğiyle orada duruyorlardı. Sonra bu hatıraların yerini başkaları aldı, sonra... sonra yavaşça geçmişten sıyrılmaya başladım; yalnız, yüreğime kasvetli bir ağırlık çöktü. Bir düşünsene: Derenin yanında bir söğüdün altında otururken birdenbire ağlamaya başladım, ilerlemiş yaşma bakmaksızın daha uzun süre ağlamaya devam da edebilirdim; elbette bana önce merakla bakıp sonra hiç umursamadan selam verip geçen köylü kadından utanmasaydım. Buradan ayrılışıma dek, yani eylül ayına kadar, bu hâletiruhiyede kalmayı çok isterim (tabii ki artık ağlamayacağım) ve eğer komşulardan biri beni ziyarete gelmeye karar verirse, bu beni çok üzer. Gerçi bundan endişelenmek anlamsız; çünkü yakın komşum yok. Eminim beni anlayacaksın, yalnızlığın insana bazen ne kadar da iyi geldiğini sen de deneyimlerinden bilirsin... Onca seyahatin ardından şimdi buna ihtiyacım var.

Sıkılmayacağımdan eminim. Yanımda birkaç kitap getirdim, hem burada büyükçe bir kütüphanem var. Dün bütün rafları gözden geçirdim ve uzun süre küflü kitaplarla cebelleştim. Daha önce fark etmediğim bir sürü ilginç şey buldum. *Candide*'in⁷ 70'li yıllara ait el yazması bir tercümesini, yine bu döneme ait gazete ve dergileri, *Muzaffer Bukalemun* (Mirabeau'nun), *Le Paysan Perverti*⁸ ve buna benzer şeyler. Çocukluk kitaplarıma da rastladım; hem benim, hem babamın, hem büyükanneemin hatta inanır mısın, büyük büyük annemin bile kitabı var: Alacalı ciltli kadim bir Fransızca gramer kitabında iri harflerle: Ce livre appartient à m-lle Eudoxie de Lavrine⁹ yazılmış ve 1741 tarihi atıl-

7 Voltaire'in *Candide ya da İyimserlik* romanının ilk çevirisi 1769'da Saint Petersburg'da basıldı. (ç.n.)

8 Restif de la Bretonne'un (1734-1806) *Ahlaksız Köylü* adlı romanı. (ç.n.)

9 (Fr.) Bu kitap Eudoxie de Lavrine'e aittir. (ç.n.)

mış. Vaktiyle yurt dışından getirdiğim kitapların arasında Goethe'nin *Faust*'una rastladım. Belki haberin yoktur, bir zamanlar *Faust*'u kelimesi kelimesine (elbette ilk bölümünü) ezbere bilirdim, okumaya doyamazdım... Ancak zaman başka hayalleri de beraberinde getirdi, son dokuz yıl içinde Goethe'yi neredeyse hiç elime almadım. Bu küçük, bana son derece tanıdık gelen kitabı gördüğümde, açıklaması güç duygulara kapıldım (1828 yılına ait kötü bir baskı). Kitabı aldım, yatağa uzanıp okumaya başladım. O muhteşem ilk sahne bende nasıl da büyük bir etki uyandırdı! Toprak Ruhu'nun ortaya çıkışını, sözlerini hatırlarsın: "Yaşam dalgalarının üzerinde, eylem fırtınasında." Bu sözler içimde uzun zamandır hissetmediğim bir titreme ve heyecan ürpertisi uyandırdı. Her şeyi hatırladım: Berlin'i, öğrencilik yıllarımı, Bayan Klara Stich'i,¹⁰ Mephistopheles rolündeki Zeidelmann'ı,¹¹ Radzivil'in¹² müziğini ve geri kalan diğer bütün şeyleri... Uzun süre uykuya dalamadım: Gençliğim bir hayalet gibi karşımda duruyordu: Ateş gibi, zehir gibi damarlarıma doldu, kalbim kocaman oldu ve küçülecek gibi de durmuyordu: Sanki kalbimin bağları koparılmış ve arzular kaynamaya başlamıştı.

Görüyorsun; bu kırk yaşındaki dostun, evinde yapayalnız otururken ne hayallere kaptırdı kendini! Ya birileri beni gözetlemiş olsa? Ne olmuş yani? Bundan hiç de utanmazdım. Utanmak da gençlik göstergesidir ve ben yaşlandığımı nasıl fark ettim biliyor musun? Sana anlatayım: Artık mutlu anlarımların olabildiğince tadını çıkarmaya, mutsuz anlarımları ise baskılamaya çalışıyorum. Gençlik zamanlarımda ise tam

10 Turgenyev'in Berlin'de bulunduğu dönemde (1820- 1862) büyük sükse yapan, saf, duygusal rollerde oynamış Alman tiyatro sanatçısı. (ç.n.)

11 Berlin sahnelerinde oynamış meşhur bir Alman aktör (1793-1846). (ç.n.)

12 Prens Anton Heinrich Radzivil (1775-1833): Erken yaşlarından itibaren Berlin'de yaşamış Polonyalı müzisyen, besteci. Müziklerini bestelediği Goethe'nin *Faust* tragedyası ölümünden sonra Berlin'de icra edilmiştir. (ç.n.)

tersini yapıyordum. Bedbahtlığı kutsal emanet gibi göğsümde taşıyıp coşkulu sevinçlerimden pişmanlık duyardım.

Yine de, onca hayat tecrübeme rağmen, bu dünyada hâlâ tecrübe edinmediğim bir şey olduğuna ve bu “şey”in diyebilirim ki, en önemli şey olduğuna inanıyorum dostum Horatio.¹³

Eh, ne çok yazmışım! Şimdilik hoşça kal! Neler yapmaktasın Petersburg’da? Bu arada: Saveliy, köyden aşçım, sana selamlarını iletiyor. O da ihtiyarladı ama çok değil; kilo almış ve göbeklenmiş. Yine eskisi gibi lezzetli haşlanmış soğanlı tavuk çorbaları, süslü kenarlı vatrüşka ve pigus¹⁴ yapıyor; hani şu insanın dilini beyazlatan ve tüm gün kaskatı eden o meşhur bozkır yemeği. Eti ise pişirirken, yine eskisi gibi o kadar kurutuyor ki al eti tabağa tokmak gibi vur. Bildiğin mukavva! İşte böyle, Haydi hoşça kal!

Dostun P.B.

13 Shakespeare, *Hamlet*, I. Perde beşinci sahneden bir parçayı değiştirerek alıntılıyor. (ç.n.)

14 Vatrüşka bir tür peynirli ya da şekerli çörek; pigus etli kapuska benzeri bir yemek. (ç.n.)

İkinci Mektup

Aynı kişiden aynı kişiye

M. Köyü, 12 Temmuz 1850

Sana hayli önemli haberlerim var aziz dostum. Dinle! Dün öğlen yemeği öncesi canım dolaşmak istedi – ancak bahçede değil; şehrin yolunu tuttum. Düz, uzun bir yolda hiçbir amacın olmadan seri adımlarla yürümek pek hoş. Sanki bir iş yapıyor, bir yere yetişiyormuşsun gibi. Bir baktım, karşıdan bir araba geliyor. “Bana geliyor olmasın?” diye düşündüm içimde gizli bir korkuyla. Ama değilmiş: Arabada tanımadığım bıyıklı bir bey oturuyordu. İçim ferahladı. Ancak beyefendi, araba benimle aynı hizaya geldiğinde birden arabacıya atları durdurmasını emretti, kibarca şapkasını kaldırdı ve daha da kibarca bana adımla hitap ederek, gerçekten ben olup olmadığımı sordu. Ben de durup sorguya çekilmiş bir sanık gibi heyecanla: “Benim” diye karşılık verdim; bu bıyıklı beyefendiye alık alık bakıp kendi kendime “Bu adamı gözüm bir yerlerden ısıyor sanki!” –diye düşündüm.

— Beni çıkaramadınız mı? –diye sordu arabadan inerken.

— Hiç çıkaramadım bayım.

— Bense sizi anında tanıdım.

Laf lafı açtı: Bu kişinin Priimkov olduğu anlaşıldı. Hatırlarsın, üniversiteden eski bir arkadaşımızdı. Şimdi “E bu haberin neresi önemli?” diye düşünebilirsin sevgili Semyon Nikolayeviç, “Priimkov, hatırladığım kadarıyla bizden yaşça küçüktü, kötü ve aptal olmasa da hayli boştu,” diyebilirsin. Hâlâ öyle dostum ama muhabbetin devamını da bir dinle:

— Ben –dedi,– köyünüze, bizim civara döndüğünüzü duyunca çok mutlu oldum. Ayrıca sevinen tek ben değilim.

— Başka kimin sevindiğini lütfeder misiniz? –diye sordum.

— Karım.

— Karınız demek!

— Evet eşim: Sizinle eskiden tanışıyormuş.

— Eşinizin adı nedir, öğrenebilir miyim?

— Adı Vera Nikolayevna; kızlık soyadı Yeltsova...

— Vera Nikolayevna! –diye bağırdım gayriihtiyari...

İşte sana mektubumun başında bahsettiğim önemli haber tam olarak buydu. Gerçi bunu da pek önemli bulmayacaksın belki. Sana geçmişimden bir şey anlatmam gerekecek... çok öncelerden...

183... yılında üniversiteden birlikte mezun olduğumuzda ben 23 yaşındaydım. Sen orduya katılmıştın. Bense bildiğin üzere Berlin’e gitmeye karar vermiştim. Ama Berlin’de ekim ayına kadar yapacak hiçbir şey yoktu. Ben de yazı Rusya’da, köyde son kez tembellik ederek geçirmek ve sonrasında Berlin’e dönüp ciddi ciddi işe koyulmak istiyordum. Bu arzumun ne kadarını gerçekleştirdiğim konusuna ise hiç girmeyeceğim... “E ben bu yazı nerde geçireceğim?” diye sordum kendime. Kendi köyüme dönmek istemiyordum: Babam kısa süre önce vefat etmişti. Yakın akrabam yoktu, yalnızlıktan, sıkılmaktan korktum. Sonra akrabalarımın birinin, amcamın kuzeninin, T***oy şehrindeki köşküne davetini memnuniyetle kabul ettim. Hali vakti yerinde, iyi kalpli ve sade biriydi. Soyluydu ve soyluluğuna yaraşır bir malikânesi vardı. Onun yanına yerleştim. Amcamın geniş

bir ailesi vardı: İki oğlan ve beş kız çocuğu. Bunların haricinde de, evinde bir sürü insan kalırdı. Sürekli misafirler gelip giderdi, ancak bu pek de eğlenceli değildi. Günler hareketli geçiyor, kendimle baş başa kalma fırsatı bulamıyordum. Her iş birlikte yapılıyordu; herkes kendisini eğlendirecek, oyalayacak bir şeyler bulma peşindeydi, günün sonundaysa herkes yorgunluktan bitap düşüyordu. Bu hayat artık sıradan gelmeye başlamıştı. Hatta dönmeyi düşünmeye başlamıştım bile, yalnızca amcamın isim gününün geçmesini bekliyordum. İşte tam bu isim günü balosunda Vera Nikolayevna'yı görmüş ve... kalmıştım.

O zaman 16 yaşındaydı. Annesiyle birlikte, amcama beş kilometre uzaklıkta küçük bir evde yaşıyordu. Babası –anlatılanlara göre harikulade bir insanmış– kısa sürede albaylık rütbesine terfi etmiş ve daha fazla yükselecekken bir av esnasında arkadaşının kaza kurşunuyla genç yaşta can vermiş. Öldüğünde Vera Nikolayevna henüz bebekmiş. Annesi de fevkalade bir kadındı: Birkaç lisan konuşurdu, çok bilgiliydi. Severek evlendiği kocasından yedi sekiz yaş büyüktü, kocası onu baba evinden gizlice kaçırmıştı. Kocasının ölümünü zor atlatan kadın ölümüne dek (Priimkov'un anlattığına göre, kızının düğününden kısa bir süre sonra ölmüş) hep siyahlar giymişti. O esmer ve etkileyici yüzünü bugün gibi hatırlıyorum: Ağarmış gür saçları, sert ifadeli, ölgün bakışlı iri gözleri, düz ve ince bir burnu vardı. Babası –soyadı Ladanov'du– on beş yıl İtalya'da yaşamıştı. Vera Nikolayevna'nın annesi sıradan bir Albano köylüsünün kızıydı. Ladanov tarafından kaçırılan kadın, Vera'nın annesini doğurduktan bir gün sonra Trasteverinli nişanlısı tarafından öldürülmüş. Bu hikâye zamanında büyük yankı uyandırmış. Rusya'ya döndükten sonra Ladanov, değil yalnız evinden, odasından bile çıkmamış, kimya, anatomi ve kabala ile ilgilenmiş; insan ömrünü uzatabileceğine, ruhlarla temasa geçilebileceğine ve ölülerin diriltilebileceğine inanmış... Komşuları onun büyücü oldu-

ğunu düşünürmüş. Kızına çok düşkünmüş, ona her şeyi kendisi öğretmiş, ancak Yeltsov'la kaçışını hiç affetmemiş; kızını da kocasını da bir kez bile görmek istememiş, ikisine de beddualar ederek yapayalnız ölmüş. Bayan Yeltsova da dul kaldığında bütün vaktini kızının eğitimine adanmış ve neredeyse hiç kimseyle görüşmemiş. Vera ile tanıştığımda, inanır mısın, hayatında bir kez bile bir şehirde, hatta kendi kasabasının merkezinde bulunmamıştı.

Vera Nikolayevna, sıradan Rus kızlarına benzemiyordu: Onu özel kılan bir şeyler vardı. Daha ilk andan hareketlerindeki ve konuşmalarındaki şaşırtıcı sakinliğiyle beni hayrete düşürmüştü. Sanki hiçbir şeyden endişe duymuyor, heyecanlanmıyordu; basit ve zekice cevaplar verip dikkatle dinliyordu. Yüz ifadesi bir çocuğunki gibi samimi ve dürüsttü, ama biraz da donuk ve hani dalgın denemeyecek bir durağanlık da vardı yüzünde. Neşeli anları nadir ve başkalarınınkinden farklıydı: Etrafındaki her şeyi aydınlatan o masum ruhunun duruluğu neşeden çok daha öte bir haldi. Ufak tefekti, hoş ve zarif bir endamı, düzgün, yumuşak hatları, fevkalade bir alnı, altın sarısına çalan saçları, tıpkı annesininki gibi düzgün ince bir burnu ve hayli dolgun dudakları vardı; koyu soluk mavi gözleri, yukarı kıvrık gür kirpiklerinin arasından dimdik bakıyordu. Elleri ufacıktı ama pek de güzel değildi: Genelde böyle küçük elleri olanlar pek yetenekli değildir... Gerçekten Vera Nikolayevna'nın da herhangi bir özel yeteneği yoktu. Sesi yedi yaşında bir kız çocuğu gibi çınlardı. Amcamın balosunda annesiyle tanıştırıldım, birkaç gün sonra da ilk kez ziyaretlerine gittim.

Bayan Yeltsova çok tuhaf bir kadındı; karakterli, inatçı ve dikkatliydi. Üzerimde güçlü bir etki bıraktı: Kendisine hem saygı duyuyor, hem de çekiniyordum. Her şeyi belli bir disiplin çerçevesinde yapıyordu; kızını da bu disiplinle eğitmişti, ama özgürlüğüne hiç müdahale etmemişti. Kızı da onu seviyor, ona gözü kapalı inanıyordu. Mesela Bayan

Yeltsova ona bir kitap verip, “bu sayfayı okuma” dediğinde, değil yasaklı sayfayı, bir önceki sayfayı bile okumadan atlardı. Ama Bayan Yeltsova’nın da *idéés fixe*’leri¹⁵ ve kendine özgü düsturları vardı. Mesela, hayal gücünü etkileyecek her şeyden ateşten korkarcasına sakınırdı; sırf bu yüzden kızı on yedi yaşına kadar tek bir roman, tek bir şiir okumamıştı, ama coğrafyada, tarihte ve hatta doğa bilimlerinde üniversite mezunu olan beni bile terletirdi, üstelik belki hatırlarsın, mezunlar arasında sonuncu da değildim hani. Bayan Yeltsova ile sohbet etmek her ne kadar güç olsa da, kendisiyle günlük fikirleri hakkında konuşmaya çalıştım, ancak çok sessizdi. Sadece başını sallıyordu.

— Şiirsel yapıtları okumanın *hem* güzel *hem* faydalı olduğunu söylüyorsunuz, —dedi sonunda.— Bence hayatın henüz başlarındayken bir seçim yapmalı: *ya* faydalı olanı *ya da* güzel olanı seçmeli ve sonuna kadar bu seçim benimsemeli. Ben de bir zamanlar birini ötekiyle birleştirmeye çalıştım. İmkânsız bir şey bu; seni *ya* bir yıkıma götürür *ya* da alçaltır.

Evet, hayret verici bir varlıktı bu kadın, dürüst ve gururlu biriydi; kendine has bir bağınazlığı ve batıl inançları da yok değildi tabii... “Hayattan korkuyorum,” dedi bir keresinde. Gerçekten de endişeliydi; hayatın üzerine inşa edildiği, nâdiren ama ansızın ortaya çıkan gizli güçlerden korkuyordu. İşte bu gizli güçlerin elinde oyuncak olan kişiye ne yazık! Bu güçlerin Bayan Yeltsova üzerinde korkunç bir etkisi olmuştu: Annesinin, kocasının, babasının ölümünü bir hatırla... Bundan kim olsa korkardı. Bir kez olsun güldüğünü görmedim. Sanki kendini bir hücreye kilitlemiş, anahtarını da suya atmıştı. Sanırım zamanında çok acılar çekmiş, bunları hiç kimseyle paylaşmamış hep içine atmıştı. Duygularına yenik düşmeme konusunda o kadar dirayetliydi ki, kızına olan tutku dolu sevgisini göstermekten bile utanırdı: Yanımda bir

15 (Fr.) Sabit fikir. (ç.n.)

kez olsun onu öpmemiş, hiçbir zaman ona takma isimlerle hitap etmemişti, hep “Vera” derdi. Bir sözünü hatırlıyorum. Bir ara ona, ““Çağımız insanının, hepimizin çatlakları var biraz,” gibisinden bir laf etmiştim. “Kendini kırmaya değmez hiçbir şey,” dedi, “Hem ya tamamen parçalayacak ya da hiç ilişmeyeceksin kendine...”

Bayan Yeltsova’nın ziyaretine gelen nadir olurdu; ben-se onu sık ziyaret ederdim. İçten içe bana sıcak davrandığını bilirdim; Vera Nikolayevna’dansa çok hoşlanıyordum. Onunla sohbet eder, gezerdik... Annesi bize hiç karışmazdı; Vera ise annesi olmadan rahat edemezdi, ben de, kendi açımdan, onunla tenhalarda baş başa sohbet etme ihtiyacı hissetmiyordum. Vera’nın sesli düşünme gibi tuhaf bir huyu vardı; geceleri uykusunda yüksek sesle ve açık bir şekilde, gün içinde etkilendiği olaylardan bahsederdi. Bir keresinde, dikkatlice bana baktı ve her zamanki gibi başını hafifçe eline yaslayıp şöyle dedi: “B.’nin iyi birisi olduğunu düşünüyorum, ancak ona güvenilmez.” Aramızda hayli dostça ve düzeyli bir ilişki vardı. Yalnız bir gün, o berrak gözlerinin en derinlerinde, uzaklarda bir yerde, bir tür mutluluğa, şefkate benzeyen garip bir hoşluk görür gibi oldum... Belki de yanıliyordum.

Bu arada zaman akıp geçiyor ve artık dönüş yolculuğu için hazırlanmam gerekiyordu. Ama iyice ağırdan alıyordum. Ara sıra böylesine bağlandığım o tatlı kızı bir daha göremeyeceğim diye düşünüp ürperdiğimi hatırlıyorum. Berlin çekiciliğini kaybetmeye başlamıştı. Bana ne olduğunu kendime itiraf etmeye cesaret edemiyordum; aslında ne olduğu konusunda bir fikrim de yoktu, ruhumda sis bulutları geziniyordu âdeta. Nihayet bir sabah her şey aniden netleşti. “Başka ne aramalı,” diye düşündüm, “ne için çabalamalı? Hakikati pat diye elime teslim etmeyecekler ya. Burada kalıp evlenmek daha iyi değil mi?” O sıra, inanır mısın, evlenme fikri beni hiç de korkutmadı... Tam tersine mutlu oldum.

Bununla da yetinmeyip, hemen aynı gün bu niyetimi, elbette Vera'ya değil, gerektiği gibi bizzat Bayan Yeltsova'ya açıkladım. İhtiyar yüzüme baktı.

— Hayır, dedi, iyisi mi siz Berlin'e gidin ve kendinizi parçalamaya devam edin. Siz iyi birisiniz, ancak Vera'nın böyle bir kocaya ihtiyacı yok.

Başımı eğdim, kızardım ve muhtemelen çok şaşıracaksın ama içimden Bayan Yeltsova'nın dediklerine hak verdim. Bir hafta sonra oradan ayrıldım; o zamandan sonra da ne onu ne de Vera Nikolayevna'yı gördüm.

Sana maceralarımı kısa kısa yazdım, çünkü “gereksiz detaylardan” hoşlanmadığımı biliyorum. Berlin'e gelince kısa sürede Vera Nikolayevna'yı unuttum... Ancak itiraf etmem gerekirse, onunla ilgili bu beklenmedik haber beni heyecanlandırdı. Onun bu kadar yakınımda, bana resmen komşu olması ve bu günlerde onu görebilme düşüncesi beni hayli heyecanlandırıyordu. Geçmiş ansızın topraktan bitmiş gibi karşıma dikilip üzerime geliyordu. Priimkov ziyaretinin eski dostluğumuzu tazeleme amaçlı olduğunu ve en kısa zamanda beni kendi evinde ağırlamayı arzu ettiğini söyledi. Süvari birliğinden teğmen olarak emekliye ayrıldığını, benden sekiz versta uzaklıkta bir mülk satın aldığını ve tarımla uğraşmaya niyetlendiğini, üç çocuğu olduğunu ancak ikisinin öldüğünü, sadece beş yaşındaki kızının yaşadığını söyledi.

— Karınız da beni hatırlıyor mu? —diye sordum.

— Evet, hatırlıyor, —diye yanıt verdi biraz tereddütle.— Elbette o zamanlar, tabiri caizse, daha çocuktuk ama annesi sizden her zaman övgüyle bahsederdi, karımın da rahmetlinin her sözüne nasıl değer verdiğini bilirsiniz.

Aklıma Yeltsova'nın, Vera'ya uygun olmadığımı dair söyledikleri geldi. Priimkov'u şöyle bir süzdükten sonra “demek o uygun koca *senmişsin*” diye düşündüm. Birkaç saat evimde kaldı. Çok iyi, sevecen biri, o kadar mütevazı konuşuyor, o kadar candan bakıyor ki, onu sevmemek

mümkün değil... Ama onu tanıdığımızdan bu yana zihnen pek gelişmemiş. Ona mutlaka uğrayacağım, belki yarın. Vera Nikolayevna'nın ne durumda olduğunu görmek hayli ilginç olacak.

Sen muzırın tekisin, şimdi muhtemelen o müdür koltuğunda oturmuş bana gülüyorsundur; yine de Vera'nın bende nasıl bir izlenim bıraktığını yazacağım sana. Hoşça kal! Bir sonraki mektupta görüşürüz.

Dostun P.B.

Üçüncü Mektup

Aynı kişiden aynı kişiye

M. Köyü, 16 Haziran 1850

Eh kardeşim, evine gittim ve onu gördüm. Evvela inanılmaz bir şeyi açıklamam gerek sana: İster inan ister inanma ama ne yüzü ne de fiziği değişmiş. Beni karşılamaya geldiğinde neredeyse çığlık atacaktım: Basbayağı on yedi yaşında bir kız! Sadece gözleri artık genç bir kızınki gibi değildi; gerçi gençliğinde de çocuksu değildi gözleri, ıslıl ıslıldı. Ama aynı sakinlik, aynı açıklık, sesi de aynı, alnında da tek bir kırışıklık yok; bütün bu yılları karlar altında geçirmiş sanki. Oysa artık yirmi sekiz yaşında, üç de çocuk doğurmuş... Anlaşılır gibi değil! Lütfen beni yanlış anlama, önyargılardan dolayı abarttığımı düşünme. Bilakis ondaki bu “değişmezlik”ten hiç hoşlanmadım.

Yirmi sekiz yaşında bir kadın, bir eş ve bir anne, genç bir kız gibi görünmemeli: Onca yıl boşa gitmez ya! Beni gayet nazik karşıladı; Priimkov ise, gelişime bayağı sevinmişti; bu naif adam birileriyle dostluk kurmak istiyordu sanki. Evleri çok konforlu ve temizdi. Vera Nikolayevna’nın giyimi de bir genç kız gibiydi: Baştan aşağı bembeyaz giyinmiş, beline gök mavisi bir kuşak bağlamıştı, boynunda da zarif

bir altın kolye vardı. Çok tatlı bir kızı vardı, ama annesine pek benzemiyordu, daha çok büyük annesini andırıyordu. Oturma odasında, divanın üzerinde bu tuhaf kadının ona şaşırtıcı derecede benzeyen bir portresi asılıydı. İçeri girer girmez gözüme çarpmıştı portre. Sert ve dikkatli gözlerle bana bakıyordu sanki. Oturup eskiyi yâd ettik, biraz lafladık. Ben hâlâ gayriihtiyari Bayan Yeltsova'nın nemrut portresine bakıp duruyordum. Vera Nikolayevna hemen altında oturuyordu. Burası onun en sevdiği yer. Şaşkınlığımı bir düşün: Vera Nikolayevna şimdiye dek ne bir roman ne şiir okumuştı. Kısacası –kendi ifadesiyle– herhangi bir uydurma eser okumamıştı! Aklın en yüce zevklerine karşı olan bu akıl almaz ilgisizliği beni deli ediyordu. Bu zeki ve anlayabildiğim kadarıyla hassas kadında kabul edilebilir bir şey değildi bu da.

— Niçin kendinize bu tür kitaplar okumama kuralı koydunuz? –diye sordum.

— Vakit olmadı, –diye yanıtladı,– hiç olmadı.

— Hiç demek! Hayret! Bari siz, –diye devam ettim Priimkov'a dönerek,– karınızı buna özendirseydiniz.

— Memnuniyetle... –diye başladı Priimkov, ama Vera sözünü kesti.

— Hiç uydurma: Sen de şiire pek meraklı sayılmazsın.

— Doğru, şiire, –dedi kocası– pek meraklı değilim, ama mesela romana...

— Peki neler yapıyorsunuz, akşamları neyle meşgulsünüz? –diye sordum,– iskambil mi oynuyorsunuz?

— Bazen oynuyoruz, –diye yanıtladı Vera Nikolayevna,– ama ilgilenecek şey az mı? Hem biz de okuyoruz; şiir dışında okunacak başka güzel eserler de var.

— Neden şiire bu kadar karışsınız?

— Şiire karşı değilim: Küçüklüğümden beri böyle uydurma eserleri okumamaya alışmışım; anneciğim böyle uygun görmüştü, yaşadıkça annemin yaptığı, söylediği her şeyin

hakikat, hatta kutsal birer hakikat olduğuna gitgide daha çok ikna oluyorum.

— Peki nasıl isterseniz, ama bu konuda size katılamayacağım: Ben tam tersine, kendinizi en saf, en meşru hazzardan mahrum bıraktığınıza inanıyorum. Müziğe, resme karşı değilsiniz ne olsa: Peki şiiri neden reddediyorsunuz?

— Reddetmiyorum: Bu zamana kadar onunla hiç tanışmadık – mesele bu.

— O zaman bu işi ben üstleneceğim! Sonuçta anneniz güzel edebi eserleri okumayı ömür boyu yasaklamış olamaz değil mi?

— Hayır; evlendiğimde annem üzerimdeki her türlü kısıtlamayı kaldırmıştı. Hiç aklıma gelmedi okumak... şey okumak işte... nasıl demiştiniz? Neyse işte, roman okumak.

Şaşkınlık içinde Vera Nikolayevna'yı dinliyordum; bu sözleri duymayı hiç beklemiyordum.

Gözlerinde o sakin ifadeyle bana bakıyordu. Kuşlar da korkmadıklarında böyle bakar.

— Ben size kitap getireceğim! –diye bağırdım. (Aklıma yakın zamanda okuduğum *Faust* gelmişti.)

Sessizce iç geçirdi Vera Nikolayevna.

— Bu... Bu George Sand olmayacak ama değil mi? –diye sordu çekinerek.

— Ah! Demek daha önce duydunuz George Sand'ı? O olsa bile bunda ne kötülük var? Yok, ben size başka bir yazarın eserini getireceğim. Almancayı unutmadınız herhalde, değil mi?

— Hayır unutmadım.

— Bir Alman gibi konuşur. –diye ekledi Priimkov.

— Harika! Getireceğim... Size ne kadar harika bir şey getireceğim, göreceksiniz.

— Pekâlâ, görelim bakalım. Şimdi bahçeye geçelim, yoksa Nataşa yerinde durmayacak.

Yuvarlak hasır bir şapka giymişti, bir çocuk şapkası; kızınınakinin birebir aynısı, sadece biraz daha büyüğüdü; bahçeye geçtik. Yanında yürüyordum. Temiz havada, yüksek ıhlamur ağaçlarının gölgesinde yüzü bana daha da sevimli geliyordu, özellikle şapkasının kenarından beni görebilmek için başını hafifçe çevirip yukarı kaldırdığında. Eğer Priimkov arkamızdan gelmese, etrafımızda zıplayan küçük kız olmasa, kendimi gerçekten otuz beşinde değil de yirmi üç yaşında, Berlin'e gitmeye hazırlandığım günlerdeki gibi hissedebilirdim; hatta içinde bulunduğumuz bahçenin de Bayan Yeltsova'nın bahçesine çok benzediğini düşünecektim. Dayanamayıp izlenimlerimi Vera Nikolayevna ile paylaştım.

— Herkes dış görünüşümün pek az değiştiğini söylüyor, aslında içim de aynı kaldı, -diye yanıtladı.

Küçük bir Çin kulübesine yaklaştık.

— İşte böyle bir kulübe bizim Osinovka'da yoktu, -dedi,- Ama öyle yıkık dökük ve rengi atmış görüldüğüne bakmayın, içi çok güzel ve serindir.

Eve girdik. Etrafıma bakındım:

— Biliyor musunuz Vera Nikolayevna, -dedim,- bir dahaki ziyaretimde buraya bir masa ve birkaç sandalye getirmelerini söyleyin. Burası harika bir yermiş. Burada size Goethe'nin *Faust*'unu okuyacağım.... İşte size okuyacağım şey bu.

— Olur, burada hiç sinek de yok, -diye ekledi masumca,- peki ne zaman geleceksiniz?

— Bir sonraki gün.

— Tamam, -dedi,- hizmetçilere söyleyeceğim.

— Bizimle birlikte içeri giren Nataşa birden çığlık atıp geri zıpladı, bembeyaz kesilmişti.

— Ne oldu? -diye sordu Vera Nikolayevna.

— Ah anneciğim, -dedi parmağıyla köşeyi göstererek,- baksana ne korkunç bir örümcek!..

Vera Nikolayevna köşeye baktı: Alacalı, kocaman bir örümcek sessizce duvardan tırmanıyordu.

Ben onu durdurma fırsatını yakalayamadan, o gudubet böceği eline aldı, avuç içine kadar dolaştırdı, sonra fırlatıverdi.

— Ne kadar cesursunuz! —diye haykırdım.

— Cesurlukla ne ilgisi var? Bu örümcek zehirli değil ki.

— Anlaşılan eskisi gibi tabiat biliminde iyisiniz; şahsen ben o örümceği elime alamazdım.

— Korkacak bir şey yok, —diye tekrarladı Vera Nikolaevna.

Nataşa sessizce ikimize bakıp gülüyordu.

— Annenize ne kadar da benziyor! —dedim.

— Evet, —diye katıldı mutlu bir gülümsemeyle,— bu beni çok memnun ediyor. Tanrı vere de benzeyen sadece yüzü olmasın!

Yemeğe çağırdılar, yemekten sonra yanlarından ayrıldım. (Not: Yemek çok güzel ve lezzetliydi. Bunu sana parantez içinde belirtiyorum, seni obur!) Yarın onlara *Faust*'u götüreceğim. İhtiyar Goethe ile birlikte başarısızlığa uğramam umarım.

Şimdi bütün bu “olup bitenler hakkında” ne düşünüyorsunuz acaba? Üzerimde güçlü bir etki bıraktığını, âşık olmaya hazır olduğumu falan mı yoksa? Hiç ilgisi yok kardeşim! Artık yeter. Yeterince aptallık ettim; yeter! Bu yaşta hayata yeniden başlanmaz. Üstelik daha önce de böyle bir kadın sevmедim. Fakat ne kadınlar sevdim!

*Ürperiyorum — kalbim acıyor —
Utaniyorum putlarımdan.*¹⁶

Neyse, bu komşuluktan çok mutluyum; bu zeki, sade, neşe saçan varlıkla görüşme fırsatına seviniyorum. Daha başka neler olduğunu da zamanı gelince öğrenirsin.

Dostun P.B.

16 Yazar, Puşkin'in “Kitap Satıcısının Şairle Sohbeti” (1824) şiirinden biraz değiştirerek alıntı yapıyor. (ç.n.)

Dördüncü Mektup

Aynı kişiden aynı kişiye

M. Köyü, 20 Temmuz 1850

Okuma dün yapıldı sevgili dostum, nasıl geçtiğini de sırasıyla anlatacağım. Evvela, şunu söylemeden edemeyeceğim: Beklenmedik bir başarı... Hatta “başarı” demek az bile. Dinle şimdi. Öğlen yemeğine gittim. Masada altı kişiydik: O, Priimkov, küçük kızları, dadı (önemsiz, renksiz bir sima), ben ve ayrıca tarçın rengi kısa bir frak giymiş, tıraşlı, salaş, pek uysal ve temiz çehreli, dişsiz ağzıyla gülümseyen, hindi-ba kahvesi kokan ihtiyar bir Alman... Bütün ihtiyar Almanlar böyle kokar. Beni onunla tanıştırdılar: Adı Schimmel’di. Priimkov’un komşusu Prens H...’de, Almanca öğretmeniymiş. Vera Nikolayevna’nın saygısını kazanmış olmalı ki kendisine okumaya katılması için ricada bulunmuş. Yemeği geç vakitte yedik ve uzun süre sofradan kalkamadık. Hava harikaydı. Sabah yağmur yağmıştı ve rüzgârlıydı ama akşam doğru ortalık tamamen sakinleşti. Vera’yla birlikte geniş çayıra doğru yürüdük. Çayırın tam üzerinde, yükseklerde dağınık pembe bir bulut vardı; bulutun üzerinde duman gibi gri çizgiler uzanıyordu. En uçta ise küçük bir yıldız yanıp sönüyordu, biraz daha ötesinde, hafifçe kızıllaşmış gökyü-

zünde beyaz bir hilal halinde ay görünüyordu. Vera'ya bu bulutu gösterdim.

— Evet, —dedi,— harika, ama şuraya bir baksanıza.

Dönüp baktım. Yükselen devasa koyu mavi bir bulut batmakta olan güneşi örtmüştü; bulut bir yanardağı andırıyordu; zirvesi gökyüzüne geniş huzmeler saçıyordu. Kenarlarını çevreleyen uğursuz, kıpkızıl bir ışık, tam ortasında bir yerden, kızgın bir kraterden fırlarcasına bulutların yoğun kütesini delip geçiyordu.

— Fırtına kopacak, —dedi Priimkov.

Fakat asıl konudan uzaklaşıyorum. Son mektupta sana şunu yazmayı unuttum; Priimkovlar'dan evime döndüğümde özellikle *Faust* adını telaffuz ettiğime pişman oldum; konu Almanlar olunca Schiller'den başlamak çok daha uygun olacaktı. Özellikle Gretchen ile tanışana kadarki ilk sahneler beni korkutmuştu; Mephistopheles konusunda da huzurlu değildim. Ama *Faust*'tan epey etkilenmiştim ve başka hiçbir şeyi hevesle okuyamazdım. Ortalık tamamen karardığında Çin kulübesine geçtik. İçerisi bir gün önceden düzenlenmişti. Kapının tam karşısında, küçük divanın önünde üzeri örtüyle kaplı yuvarlak bir masa duruyordu; etrafına ise koltuklar, sandalyeler yerleştirilmişti; masada lamba yanıyordu. Küçük divana oturup kitabı elime aldım. Vera Nikolayevna biraz öteme, kapıya yakın taraftaki sandalyeye yerleşti. Kapının ardında, karanlıkta, bir lamba ışığının üzerine vurduğu hafifçe sallanan yeşil akasya dalları görünüyor, ara sıra da gecenin esintisi odanın içine doluyordu. Priimkov masada yanıma oturdu, onun yanına da Alman oturmuştu. Dadı ise evde Nataşa ile kalmıştı. Küçük bir açılış konuşması yaptım: Doktor Faust'un kadim efsanesinden, Mephistopheles'in öneminden, Goethe'den bahsettim, eğer anlamadıkları bir yer olursa sözümü kesebileceklerini söyledim. Sonra boğazımı temizledim... Priimkov şekerli suya ihtiyacım olup olmadığını sordu, bana bunu sormaktan büyük bir haz duyduğu

her halinden belliydi. Reddettim. Odada derin bir sükûnet hâkimdi. Gözlerimi kaldırmadan okumaya başladım; huzursuzlanmıştım, kalbim çarpıyor, sesim titriyordu. İlk duygusal tepki Alman'dan geldi, okuma boyunca da sadece Alman sessizliği bozdu... “Muhteşem! Olağanüstü!” diyor, zaman zaman da, “İşte burası çok derin,” diye ekliyordu. Anladığım kadarıyla Priimkov sıkılmıştı: Almancası hayli kötüydü ve şiir sevmediğini zaten itiraf etmişti! Keyfi bilir! Masada okumanın onsuz da yapılabileceğini ima edecektim, ama utanmışımdan dile getiremedim. Vera Nikolayevna kıpırdamadı. İki sefer göz ucuyla ona baktım: Gözlerini dikkatle bana dikmişti; yüzü biraz solgun görünüyordu. Faust ile Gretchen'in ilk buluşmasından sonra Vera, sandalyesinin arkalığından uzaklaşıp, ellerini kavuşturdu ve duruşunu hiç bozmadan, okunanın sonuna kadar öylece kaldı. Priimkov'un rahatsız olduğunu hissediyordum; bu beni ilk başta soğuttuysa da yavaş yavaş onu unutup hararetle, şevkle okumaya başladım. Bir tek Vera Nikolayevna için okuyordum: İçimden bir ses onun *Faust*'tan etkilendiğini söylüyordu. Bitirdiğimde (intermezzoyu atladım: bu parça tarz olarak ikinci bölüme aitti. “Brocken Geceleri”¹⁷ kısmından da bazı parçaları çıkardım), son kez “Heinrich!” kelimesi duyulduğunda Alman heyecanla “Tanrım! Ne kadar muhteşem!” dedi. Priimkov çok memnun olmuş gibi (zavallı!) ayağa kalkıp iç geçirdi, kendisine yaşattığım keyiften dolayı bana teşekkür etti... Ama ben karşılık vermedim: Vera Nikolayevna'ya baktım... Söyleceklerini dinlemek istiyordum. Ayağa kalktı, çekingен adımlarla kapıya yürüdü, eşikte bir süre durdu ve sessizce bahçeye çıktı. Arkasına düştüm. Birkaç adım anca uzaklaşabilmişti; kıyafeti koyu karanlıkta güçlkle seçiliyordu.

— Ne oldu? —diye seslendim,— hoşunuza gitmedi mi? Durdu.

¹⁷ *Faust*, “Walpurgis Gecesi Rüyası ya da Oberon ile Titania'nın Evliliğinin Altın Yıldönümü” bölümü. (ç.n.)

— Bu kitabı bana bırakabilir misiniz? —dediğini duydum.

— Onu size hediye edeceğim Vera Nikolayevna, eğer kabul ederseniz.

— Çok teşekkür ederim! —diye cevapladı ve ortadan kayboldu.

Priimkov ve Alman yanına geldi.

— Hava ne kadar sıcak! —dedi Priimkov,— hatta basık. Peki hanım nereye gitti?

— Sanırım eve gitti, —diye cevapladım.

— Galiba akşam yemeği vakti yaklaştı, —dedi.— Harikulade okuyorsunuz, —diye ekledi biraz duraksadıktan sonra.

— Sanırım *Faust* Vera Nikolayevna'nın hoşuna gitti, —dedim.

— Şüphesiz! —diye haykırdı Priimkov.

— Ah, elbette! —diye araya girdi Schimmel.

Eve döndük.

— Hanım nerede? —diye sordu Priimkov bizi karşılayan hizmetçiye.

— Yatak odasına geçtiler.

Priimkov yatak odasına gitti. Ben de Schimmel ile terasa çıktım. İhtiyar gözlerini göğesini kaldırdı.

— Ne çok yıldız var! —dedi yavaşça enfiyesinden çekip,— Bunların hepsi de birer gezegen, —diye ekledi ve enfiyesinden bir kez daha çekti.

Ona cevap vermeye lüzum görmedim, sadece sessizce göğesini baktım. Gizli bir şaşkınlık sardı ruhumu. Yıldızlar gerçekten bizi izliyormuş gibiydi.

Beş dakika sonra Priimkov belirdi, bizi mutfığa çağırdı. Bir süre sonra Vera Nikolayevna da geldi. Oturduk.

— Veroçka'ya bir bakın, —dedi bana Priimkov.

Ona baktım.

— Ee? Hiçbir şey fark etmediniz mi?

Yüzündeki değişikliği gerçekten fark etmiştim ama her nedense şöyle yanıtladım:

— Hayır, hiçbir şey fark etmedim.

— Gözleri kızarmış, —diye devam etti Priimkov.
Sustum.

— Yukarı yanına çıktım ve onu ağlarken gördüm. Uzun zamandır olmamıştı böyle bir şey. En son Saşa'mız öldüğünde onu ağlarken gördüğümü söyleyebilirim size. *Faust*'unuzla ona yaptığınıza bir bakın! —diye ekledi gülerek.

— Herhalde Vera Nikolayevna, —diye başladım,— şimdi haklı olduğumu anlıyorsunuz, size zamanında...

— Bu kadarını beklemiyordum, —diye sözümü kesti.— Ama haklı olup olmadığınızı Tanrı bilir. Belki de anneciğim bana bu yüzden bu tür kitapları okumayı yasaklamıştı: Çünkü biliyordu ki...

Vera Nikolayevna duraksadı.

— Neyi biliyordu? —diye üsteledim. — Söyleyin.

— Neden? Utanç içindeyim: Ben neden ağladım ki? Sizinle ayrıca tartışacağız. Anlamadığım pek çok yer var.

— Peki neden beni durdurmadınız?

— Kelimeleri ve anlamlarını anladım, ama...

Konuşmasını bitirmeden düşünceye daldı. Tam bu esnada bahçeden aniden esen rüzgârla savrulan yaprakların hışırtısı duyuldu. Vera Nikolayevna irkildi ve yüzünü açık duran pencereye çevirdi.

— Fırtına çıkacak demiştim size! —dedi Priimkov.— Peki sen Veroçka, neden irkildin öyle?

Vera bir şey söylemeden ona baktı. Çok uzaklarda çakan bir şimşegin cılız ışığı esrarengiz bir biçimde donuk yüzünde yansdı.

— Hepsi *Faust* yüzünden —diye devam etti Priimkov.— Akşam yemeği sonrası biraz dinlenmek gerekir, değil mi Bay Schimmel?

— Ruhsal tatminden sonra fiziksel istirahat, faydalı olduğu kadar hayırlıdır da —diyerek votkasını yuvarladı iyi kalpli Alman.

Yemek biter bitmez ayrıldık. Vera Nikolayevna ile veda-
laşırken elini sıktım; soğuktu. Bana ayrılan odaya gittim, giy-
silerimi çıkarıp yatağa yatmadan önce uzun süre pencerenin
karşısında dikildim. Priimkov'un tahminleri tutmuştu; fırtına
yaklaşmış ve kıyamet kopmuştu. Rüzgârın uğultusunu, yağ-
mur damlalarının yeri dövercesine çıkardığı sesleri dinledim;
gölün yanı başına inşa edilmiş kilisenin, her şimşekte kâh be-
yaz fonda kapkara, kâh siyah fonda bembeyaz belirişini, sonra
tekrar karanlığa gömülüşünü izledim. Ancak aklım başka di-
yarlardaydı. Vera Nikolayevna'yı düşünüyordum, *Faust*'u tek
başına okuduktan sonra ne söyleyeceğini merak ediyordum;
gözyaşlarını düşündüm, beni nasıl dinlediğini hatırladım...

Fırtına çoktan dinmişti. Yıldızlar parıldamaya başladı,
ortalık dinginleşti. Bilmediğim bir kuş, aynı ezgileri birkaç
kez tekrarlayarak farklı seslerle şakıyordu. Sadece onun tiz
sesi derin sessizlikte tuhaf bir biçimde yankılanıyordu; bense
hâlâ yatmamıştım...

Ertesi gün herkesten önce misafir odasına indim ve
Yeltsova'nın portresinin önünde durdum: "Ne geçti eline,"
dedim içimden alaylı bir zafer edasıyla. "Kızına yasaklı ki-
tabı okudum işte!" Birden bana öyle geldi ki... herhalde *en*
face (portrede) gözlerin her zaman izleyene doğrudan bakı-
yormuş gibi görüldüğünü fark etmişsindir... ama bu sefer,
gerçekten ihtiyar kadın sitem dolu bir ifadeyle bana dik dik
bakıyordu sanki.

Arkamı dönüp pencereye yaklaştım ve Vera Nikolayevna'yı
gördüm. Omzunda şemsiyesi, başında ince, beyaz şalı ile bah-
çede dolaşıyordu. Hemen evden çıkıp selam verdim.

— Bütün gece uyumadım, —dedi.— Başım ağrıyor; açık
havaya çıktım belki geçer diye.

— Dünkü okumadan olmasın? —diye sordum.

— Tabii ki ondan, alışık değilim böyle bir şeye. Sizin
kitabınızda bir türlü uzaklaşamadığım bir şeyler var; sanki
bunlar başımı ağrıtıyor, —diye ekledi başını tutarak.

— E harika, –diye ekledim.– Ama şu kötü: Bu uykusuzluk ve baş ağrısının bu tür şeyleri okuma hevesinizi kıracağından korkuyorum.

— Böyle mi düşünüyorsunuz? –dedi ve yanındaki yaban yasemininin dalından kopardı.

Sonra birden dalı kenara fırlattı.

— Haydi gidip şu kameriyeye oturalım, –diye devam etti,– ama lütfen, ben size bahsetmediğim sürece bana hatırlatmayın... şu kitabı. (Sanki “Faust” ismini anmaktan korkmuştu).

Kameriyeye girip oturduk.

— *Faust*’tan bahsetmeyeceğim, –diye başladım,– ama sizi kutlamama ve size imrendiğimi söylememe izin verin.

— Bana imreniyor musunuz?

— Evet; artık sizi tanıyorum, ruhunuzu daha ne kadar çok hazzın beklediğini bir bilseniz! Goethe dışında da büyük şairler var: Shakespeare, Schiller... ve bizim Puşkin... onunla da tanışmanız gerek.

Susuyor ve şemsiyesinin ucuyla kuma bir şeyler çiziyordu.

Ah, dostum Semyon Nikolayeviç! Keşke onun o anda ne kadar tatlı olduğunu görebilseydin: Neredeyse şeffaf denebilecek kadar solgun, hafifçe öne eğilmiş, bitkin, içten içe canı sıkılmış... ancak her şeye rağmen gökyüzü kadar aydınlık! Uzun uzun konuştum, sonra sustum. Sessizce oturup onu seyrettim.

Gözlerini yerden ayırmadan kuma bir şeyler çizmeye, çizdiklerini silmeye devam etti. Birden çevik çocuk adımları duyuldu. Nataşa koşar adım kameriyeye geldi. Vera doğruldu, ayağa kalktı ve beni şaşırtan bir coşkuyla, şefkatle kızına sarıldı... Bu onun her zaman yaptığı bir şey değildi. Sonra Priimkov görüldü. Ak saçlı, fakat dakik bir çocuk olan Schimmel dersini kaçırmamak için hava aydınlanmadan çıkmıştı. Çay içmeye gittik.

Fakat yoruldum; bu mektubu sonlandırma zamanı geldi. Sana saçma ve anlamsız gelmiş olmalı. Ben de belirsiz

hisler içindeyim. Kendimde değilim. Neyim var bilmiyorum. Gözümün önüne sürekli çıplak duvarlı, içinde bir lamba olan, kapısı açık küçük oda geliyor; gecenin kokusu, tazeligi ve orada, kapının yanında dikkatli, genç bir yüz, ince, beyaz elbiseler içinde... Onunla neden evlenmek istediğimi şimdi anlıyorum: Anlaşılan Berlin'e gitmeden önce şimdiye kadar hep düşündüğüm kadar aptal değilmişim. Evet Semyon Nikolayeviç, dostunuz tuhaf bir ruh hali içinde. Bütün bunlar, biliyorum ki geçecek... Peki ya geçmezse, o zaman ne olacak? Varsın geçmesin. Ben her şeye rağmen halimden memnunum: Her şeyden önce, harika bir akşam geçirdim; ikincisi, eğer bu ruhu uyandırdıysam, beni kim suçlayabilir? Duvara mihlanmış ihtiyar Yeltsova da susmak zorunda. Kocakarı! Yaşamıyla ilgili ayrıntılara pek hâkim değilim, ama baba evinden kaçtığını biliyorum: Bir İtalyan kadından boşuna doğmamış belli ki. Kızının hayatını güvence altına almak istemiş... Göreceğiz bakalım.

Kalemi bırakıyorum. Sen alaycı bir adamsın, hakkımda ne düşünürsen düşün, ama lütfen mektuplarında benimle alay etme. Biz seninle eski dostuz ve birbirimizi kollamalıyız. Hoşça kal!

Dostun P.B.

Beşinci Mektup

Aynı kişiden aynı kişiye

M. Köyü, 26 Temmuz 1850

Sana yazmayalı uzun zaman oldu sevgili Semyon Nikolaiç; sanırım, bir aydan fazla oldu. Yazacak şeyler vardı, ama bir tembellik hasıl oldu. Doğrusunu söylemek gerekirse, bunca zaman neredeyse hiç aklıma gelmedin. Ama bana yazdığın son mektuptan benimle ilgili haksız, yani tamamıyla yanlış çıkarımlarda bulunduğun kanaatine varıyorum. Benim Vera'ya abayı yaktığımı düşünüyorsun (ona Vera Nikolayevna diye hitap etmeye dilim varmıyor); yanılıyorsun. Elbette onunla sık görüşüyorum, ondan çok hoşlanıyorum... Hem ondan kim hoşlanmaz ki? Seni benim yerimde görmek isterdim. Enfes bir varlık! Bir çocuk toyluğunun yanı sıra o anlık basireti, berrak, sağlıklı bir akıl ve tabiatındaki güzellik duygusu, daima hakikati ve yüce olanı arama tutkusu, her şeyi, hatta kötü olanı, hatta gülünç olanı bile anlaması ve bütün bunların üzerinde, bir meleğin beyaz kanatlarını andıran o yumuşak kadınsı cazibesi. Daha ne olsun! Bu ay boyunca birçok şey okuduk, birçok şeyi yorumladık. Onunla birlikte okumak hiç tatmadığım bir haz. Basbayağı yeni diyarlar keşfediyordum. Hiçbir şeyi coşkuyla karşılamıyor,

bütün taşkın şeyler ona yabancı geliyor; bir şeyden hoşlandığındaysa usulca seviniyor ve yüzü öylesine asil, öylesine güzel bir hâl alıyor ki... harikulade bir ifade... Çocukluğunun ta ilk zamanlarından bu yana Vera yalan nedir bilmemiş: Doğruluğa alışmış, onu soluyor, bundan dolayı da şiirde yalnızca gerçek olan ona doğal geliyor; anında, hiç çaba sarf etmeden, kolaylıkla fark ediyor onu, sanki tanıdık bir yüz gibi... Ne yüce bir ayrıcalık ve şans! Bu hususta annesinin iyiliğini unutmamak gerek. Vera'ya bakarak birçok kez şunu düşündüm: Evet, Goethe haklı: "İyi insan, ihtirasının karanlığında bile olsa, doğru yolun nerede olduğunu hisseder."¹⁸ Tek rahatsız edici şey: Kocası sürekli etrafımızda. (Lütfen aptalca sırtıma, saf dostluğumuzu düşüncenle de olsa kirletme). Benim flüt çalma yeteneğim ne kadarsa, o da şiirden o kadar anlıyor, ama karısının yanından ayrılmıyor, o da aydınlanmak istiyor. Bazen Vera da sabrımı taşıyor; birden tuhaf bir ruh haline bürünüyor: Ne okumak ne de konuşmak istiyor; kasnağında nakış işliyor, Nataşa'yla ya da kâhya kadınla ilgileniyor, birden mutfığa kaçıyor ya da sadece ellerini bağlayıp oturuyor ve gözlerini pencereye diyor, bazen de dadiyla iskambil oynuyor. Böyle zamanlarda onu rahat bırakmak, kendi gelip konuşmaya başlayınca ya da eline bir kitap alıncaya kadar beklemek gerektiğini fark ettim. Özgürlüğüne düşkün ve bu beni çok mutlu ediyor. Hatırlarsın, gençliğimizde bir kızın, söylediklerimizi bize tekrar ettiğinde çıkan yankıya hayran kalır ve hatta durumu fark edinceye kadar ona tapardık. Ama o... o öyle değil: O başına buyruk. Hiçbir şeye körü körüne inanmıyor; otoriteyle onu korkutamazsın; tartışmayı sevmez, ama altta da kalmaz. *Faust* hakkında onunla defalarca tartıştık. Ama –tuhaftır!– Gretchen hakkında tek kelime etmiyor, yalnızca kendisine anlattıklarımı dinliyor. Mephistopheles

18 *Faust*, "Cennette Prolog" bölümünden iki dize. Çeviri Turgenyev'e aittir. "Ein guter Mensch in seinem dunklen Drange Ist sich des rechten Weges wohl bewußt." (ç.n.)

ise onu bir şeytan olarak değil, “her insanın içinde olabilen bir şey” olarak ürkütüyor. Bu sözler ona ait. Ona, bizim bu “bir şey”e refleks adını verdiğimizizi izah ettim; ancak refleks kelimesini Almanca anlamıyla anlamadı: Sadece Fransızca “réflexion¹⁹” kelimesini biliyordu ve bunu bilmenin yararlı olduğuna kendini alıştırmıştı. İlişkimiz takdire şayan! Farklı bakış açılarından onun üzerinde büyük bir etki bıraktığımı ve deyim yerindeyse onu eğittiğimi söyleyebilirim; ama o da, kendisi bunun farkında olmasa bile, beni birçok yönden iyi anlamda değiştirdi. Mesela ben; ünlü, muhteşem edebi yapıtlarda geleneksel ve retorik ifadelerin ne kadar fazla olduğunu yalnızca onun sayesinde keşfedebildim. Onun kayıtsız kaldığı bir şey, benim gözümde de şüphe uyandırıyor. Evet, daha iyi, daha makul biri oldum. Onun yakınındayken, onunla görüşürken olduğun gibi kalmak imkânsız.

“Peki bütün bunlardan ne çıkıyor?” diye soracaksın. Aslında hiçbir şey. Eylül’e kadar gayet güzel zaman geçireceğim ve ayrılacağım. İlk aylar hayat bana karanlık ve can sıkıcı gelecek... Alışacağım. Bir erkek ile genç bir kadın arasındaki herhangi bir ilişkinin her ne olursa olsun tehlikeli olduğunu, bir duygunun farkına varılmadan nasıl başka bir duyguya evrildiğini biliyorum. Eğer ikimizin de çok huzurlu olduğunu kavramasaydım çekip gitmeyi düşünürdüm. Bir keresinde gerçekten aramızda tuhaf bir olay yaşandı. Nasıl ve ne sebeple olduğunu hatırlamıyorum –sadece *Onegin*’i okuduğumuzu hatırlıyorum– onun elini öptüm. Hafifçe gerileyip bakışlarını bana dikti (böyle bir bakışı ondan başka kimsede görmedim; hem dalgınlık hem dikkat, hem de bir çeşit sertlik vardı bakışlarında). Birden kızardı ve kalkıp gitti. O gün bir daha baş başa kalma fırsatımız olmadı. Benden kaçtı ve tam dört saat kocası, dadı ve mürebbiyeyle iskambil oynadı! Ertesi sabah bahçeye gitmeyi teklif etti. Bütün bahçeyi yürüyüp göle kadar geldik. Birden, yüzünü bana çevir-

19 (Fr.) Düşünce (ç.n.)

meden sessizce fısıldadı: “Rica ediyorum bir daha böyle bir şey yapmayın!” Ve hemen bana başka bir şeyler anlatmaya başladı... Çok mahcup olmuştum.

Görüntüsünün aklımdan çıkmadığını itiraf etmeliyim; bu mektubu da aslında onu düşünüp, anlatma fırsatı yaratmak için yazmaya koyuldum. Atların kişnemesini, nal seslerini duyabiliyorum: Arabayı bana hazırlıyorlar. Onlara gidiyorum. Arabacı artık arabaya bindiğimde nereye gideceğimi sormuyor, doğruca Priimkovlar’a götürüyor. Onların köyüne iki kilometre kala, yolun keskin bir kıvrımında, huş ağacı korusunun arasından çiftlik evleri hemen belirveriyor. Uzaklardan penceresi parıldar parıldamaz, kalbim her defasında sevinçle doluyor. Schimmel’in (şu zararsız ihtiyar onlara seyrek geliyor; Prens H.’yi çok şükür, yalnızca bir kez görmüşler) kendine özgü o mütevazı ciddiyetiyle Vera’nın evini işaret ederek, “Burası huzur mabedi!” deyişi boşuna değildi. Bu eve gerçekten de bir huzur meleşği yerleşmiş.

*Kanadınla sar beni,
Yüreğın kederini dindir,
Ve minnettar kalsın gölge,
Mest olmuş ruhlar için...²⁰*

Eh, yeter bu kadar: Yoksa Tanrı bilir neler düşüneceksin. Gelecek sefere dek... Gelecek sefer ne yazacağım? Hoşça kal! Bu arada, o hiç “hoşça kalın” demiyor; her zaman “Eh, hoşça kalın” diyor. Buna da bayılıyorum doğrusu.

Dostun P.B.

Not: Sana söylemiş miydım hatırlamıyorum ama Vera onunla evlenmek istediğini biliyor.

20 F. İ. Tyutçev’in “Akşam oluyor, gece yakındır” (1851) şiirinin üçüncü kitabı. (ç.n.)

Altıncı Mektup

Aynı kişiden aynı kişiye

M. Köyü, 10 Ağustos 1850

İtiraf et, benden ya kederli ya da coşkulu bir mektup bekliyorsun... Hiç öyle yok ama. Mektubum diğer mektuplar gibi olacak. Yeni bir gelişme yok, sanırım olmayacak da. Geçenlerde gölde sandalla gezdik. Sana bu gezintiyi anlatacağım. Üç kişiydik: O, Schimmel ve ben. Bu ihtiyarı neden bu kadar sık çağırıyor anlamıyorum. H.'lerin, derslerini ihmal ettiği için Schimmel'e kızgın olduklarını duydum. Bu arada Schimmel bu sefer çok eğlenceliydi. Priimkov bizimle gelmedi; başı ağrıyordu. Fevkalade, keyif veren bir hava vardı: Mavi gökyüzü parçalara ayrılmış gibi görünen iri bulutlarla doluydu; her yer pırıl pırıldı, ağaçların hışırtısı, gölde altın gibi parıldayan küçük, kıvrımlı dalgaların şırıltısı, kıyıya vuruşu, temiz hava ve güneş! Önce Alman'la birlikte kürek çektik; sonra yelkeni açıp süratlendik. Sandalın burnu dalgaları aşarken, kıç tarafında da suları gürültüyle köpürtüyordu. Vera dümene geçmiş sandalı yönlendiriyordu; başına bir eşarp bağlamıştı: Şapka olsa uçar giderdi. Eşarbinin kenarından fırlamış bukleleri rüzgârda hafif hafif dalgalanıyordu. Güneşte yanmış elleriyle dümene sıkıca

tutundu, ara sıra yüzüne sıçrayan su damlalarına tebessüm ediyordu. Sandalın ucuna, Vera'nın ayaklarının ucuna kıvrıldım. Alman, piposuna uzanıp yaktı sonra da –gözünde bir canlandır– oldukça hoş, kalın bir sesle şarkı söyledi. İlk olarak eski bir şarkı söyledi: “Freu't euch des Lebens”²¹ sonra Büyülü Flüt'ten bir aria, sonra da “Aşkın Alfabetesi” – “Das A-B-C der liebe” adında bir romans söyledi. Bu romansta tahmin edileceği üzere uygun tekerlemeler halinde A, B, C, D – Wen ich dich seh!²² –diye başlayıp, U, Y, W, X Mach einen Knix!²³ –diye biterek bütün alfabe yer alıyor. Bütün dizeleri dokunaklı bir ifadeyle söyledi. Ama sol gözünü “knix” kelimesinde nasıl ustalıkla kıstığını görmeliydin. Vera güldü ve onu parmağını sallayarak şaka yollu tehdit etti. Ben de Bay Schimmel'in zamanında ne kadar girişken, iş bilen biri olduğunu söyledim... “Evet, güçlü kalmasını bildim!” dedi vakur bir ifadeyle, piposundaki külleri avcuna döktü, elini tütün kesesine daldırdı kıvrakça, piposunun ağızlığını ucundan ısırdı. “Ben öğrenciyken,” –diye ekledi,– “ohoo!” Başka da bir şey söylemedi. Ama o “ohoo!” her şeyi açıklıyordu. Vera Alman'dan bir öğrenci şarkısı söylemesini rica edince: “Knaster, den gelben”i²⁴ okudu, ama son notayı hatalı okudu. Çok neşelenmişti. Bu arada rüzgâr kuvvetlenmiş, dalgalar hayli artmış, sandalı hafifçe yana yatırmıştı. Yelkenleri indirip volta vurmaya başladık. Rüzgâr birden bastırdı, sandalı zapt edemedik. Dalgalar bordaları tokatlamış, sandal iyice su almıştı. Bu sırada Alman marifetini gösterdi, elimdeki halatı çekip yelkeni uygun bir vaziyete getirdikten sonra şöyle dedi: “Bu iş Cuxhafen'de böyle yapılır!” – “So macht man's in Cuxhafen!”

Vera korkmuş gibiydi, bembeyaz kesilmişti, ama mizacı gereği tek kelime etmedi. Elbisesini toplayıp ayaklarını

21 (Alm.) “Hayattan keyif alın.”

22 (Alm.) Seni gördüğümde.

23 (Alm.) Kniks (reverans) yap!

24 (Alm.) “Sarı pipo türünü”

sandalın kirişine koydu. Aklıma birden Goethe'nin şiiri geldi. (Bir süredir kafayı bununla bozmuştum...) Hatırlarsın: "Binlerce titrek yıldız ışıldıyor dalgalarda"²⁵ ve bunu yüksek sesle okudum. "Gözlerim neden devrildiniz?"²⁶ mısrasına geldiğim sırada o ağır ağır bakışlarını bana çevirdi (onun daha aşağısında oturuyordum; bakışı yukardan üzerime düştü), sonra gözlerini rüzgârdan kısıp uzun süre uzaklara daldı... O esnada hafif bir yağmur atıştırmaya, suda kabarcıklar çıkarmaya başladı. Ona paltomu verdim, omuzlarına attı. Kıyıya yanaştık –ama iskeleye değil– sonra yürüyerek eve gittik. Kol kola yürüdük. Ona hep bir şeyler söylemek istiyor ama susuyordum. Ancak ona, evdeyken Bayan Yeltsova'nın portresinin altında neden sanki annesinin kanatları altındaki yavru bir kuş edasıyla oturduğunu sorduğumu hatırlıyorum. "Karşılaştırmamız pek yerinde," dedi, "onun kanatları altından hiçbir zaman çıkmak istemezdim." "Çıkıp özgürlüğe kavuşmak istemez miydiniz?" diye sordum tekrar. Cevap vermedi.

Sana bu gezintiden neden bahsettim bilmiyorum. Belki de geçen günlerin en parlak hadiselerinden biri olarak aklımda kaldığı içindir; gerçi bunun neresine hadise denir ki? Öylesine ferahlatıcı, öylesine sakin bir mutluluk hali içindeydim ki, gözyaşları... huzur ve mutluluk gözyaşları ile doluyordu gözlerim.

Evet! Ertesi gün, bahçede kameriyenin yanından geçerken birden hoş, berrak bir kadın sesinden: "Freu't euch des Lebens..." şarkısını duydum. Kameriyeye baktım: Vera'ydı. "Bravo!" diye bağırdım, "Böyle harika bir sesiniz olduğunu bilmiyordum." Vera utandı ve sustu. Şaka bir yana, gerçekten harika ve güçlü bir soprano. Ancak sanırım güzel bir sesi olduğunun farkında değildi. Ah onda el değmemiş

25 Goethe'nin "Auf dem see" (1775) şiirinin üçüncü kıtasından iki mısra. (ç.n.)

26 Aynı şiirin ikinci kıtasından bir mısra. (ç.n.)

daha ne hazineler saklı kim bilir?! Kendisinin farkında değil. Ama hakikaten, günümüzde böyle kadınlar pek nadir bulunmuyor mu?

12 Ağustos

Dün çok tuhaf bir konuşma geçti aramızda. Konu önce hayaletlerden açıldı. Düşünsene: Onlara inanıyor ve bu konuda kendince nedenleri olduğunu söylüyor. O sırada bizimle oturan Priimkov bakışlarını yere dikip onun dediklerini onaylarcasına başını salladı. Vera'ya sorular sormaya başladım ama çok geçmeden bu konuşmanın onu rahatsız ettiğini fark ettim. Hayallerden, hayallerin gücünden konuşmaya başladık. Gençliğimde mutluluğu çok fazla hayal ettiğimden (hayatta şansı yaver gitmemiş ve gitmeyecek insanların olağan meşgalesi) bahsettim, o sıralar sevdiğim bir kadınla Venedik'te birkaç hafta geçirmenin ne kadar büyük bir mutluluk olacağını hayal ederdim. Özellikle geceleri bunu o kadar sık düşünüyordum ki, kafamda yavaş yavaş, istediğim zaman gözümde canlandırabildiğim bütün bir tablo oluşmaya başladı. Bunu görmek için yalnızca gözlerimi kapatmam yeterliydi. İşte o an gözümde canlandırdıklarım: Gece, ay, ayın beyaz ve tatlı ışığı, kokular... limon kokusu mu sandın? Hayır, vanilyanın, kaktüsün kokusu, çarşaf gibi bir göl, sık zeytin ağaçlarıyla örtülü dümdüz adalar; adanın en kıyısında bir yerde, açık pencereleri olan küçük, mermerden bir ev; bir müzik sesi duyuluyor, nereden geldiğini Tanrı bilir. Evde koyu renk yapraklı bir ağaç, yarısı aydınlık bir lambanın ışığı; pencerenin birinden altın püsküllü, ağır, kadife bir kaftan sarkmış bir ucu suya değiyor ve dirseklerini kaftana yaslamış bir *erkekle* bir *kadın*, yan yana oturmuş uzaklara, Venedik'in görüldüğü tarafa bakıyorlar. Bütün bunlar zihnimde o kadar berrak canlanırdı ki sanki karşımda apaçık görüyor gibi olurdum. Vera bu saçmalıklarımın tama-

mını dinledi. O da sık sık hayaller kurduğunu, ama bunların başka türden hayaller olduğunu söyledi: Bazen kendini Afrika steplerinde gezginlerden biriyle, bazen de Kuzey Buz Denizi'nde Franklin'in izini sürerken hayal edermiş.²⁷ Üstesinden gelinmesi gereken bütün mahrumiyetler ve mücadele etmek zorunda kaldığı bütün zorluklar, olanca canlılığıyla gözlerinin önüne gelirmiş.

— Epey macera kitabı okumuşsun, –dedi kocası.

— Belki, –dedi Vera,– peki madem hayal ediyoruz, neden gerçekleştirilemez hayaller peşindeyiz?

— Neden olmasın? –diye araya girdim.– Gerçekleşmeyecek hayallerin ne suçu var?

— Öyle demek istemedim, –dedi Vera.– Şunu demek istedim: Neden kendimiz için, kendi mutluluğumuz için hayaller kuralım ki? Bunun bir anlamı yok; madem olmayacak, öyleyse neden peşinden koşalım? Sağlık gibi işte: Sen onu fark etmezsin ama vardır.

Bu sözler beni çok şaşırttı. Bu kadında yüce bir ruh var, inan bana...

Sohbet Venedik'ten İtalya'ya, İtalyanlara geçti. Priimkov dışarı çıktı, Vera'yla baş başa kaldık.

— Hem sizin damarlarınızda İtalyan kanı dolaşıyor, –dedim.

— Evet, –dedi,– Büyükbabamın portresini görmek ister misiniz?

— Lütfen.

Çalışma odasına gitti ve hayli büyük, altın bir madalyon getirdi. Madalyonu açınca Yeltsova'nın babasının ve karısının (şu Albanolu köylü kadın) fevkalade çizilmiş minyatür portrelerini gördüm. Vera'nın büyükbabasının kızına bu kadar benzemesi beni çok şaşırttı. Sadece babasının beyaz

²⁷ John Franklin (1786-1847): 1845 yılının başlarında ekibiyle Amerika üzerinden kuzey batı denizine açılan ünlü İngiliz kâşif. Keşif gezisine katılanların hepsi yaşamını yitirdi, arama çalışmaları yıllar sürdü. (ç.n.)

bir toz bulutuyla çevrelenmiş yüz hatları daha otoriter, daha katı ve daha keskin görünüyordu; küçük, sarı gözlerindeyse kasvetle karışık inatçı bir ifade vardı... Fakat ne yüzdü bu İtalyan kadınının yüzü! Şehvetli, açmış bir gül gibi berrak, iri, nemli gözleri olan, kıpkırmızı dudaklarıyla halinden memnun bir biçimde gülümseyen bir yüz! İnce, çekici burun delikleri sanki az önce öpülmüş gibi titreşip genişlemişlerdi; esmer yanaklarından, coşku ve sağlık, gençlik ihtişamı ve kadınsı bir güç kendini hissettiriyordu... O alın, Tanrı'ya şükürler olsun hiç düşüncelerle kırıışmamıştı! Albano kıyafetleri içinde resmedilmiş; ressam (üstat!) parlak, gri ışıltılarla süslü, zift karası saçlarına bir asma dalı yerleştirmişti; bu Bakkhus süslemesi yüzündeki ifadeye ancak bu kadar uyabilirdi... Ve bu yüz bana kimin yüzünü anımsattı biliyor musun? Benim şu siyah çerçeveli Manon Lescaut'nun. Daha da şaşırtıcı olanı: Yüz hatları tabloyla hiç uyuşmadığı halde, Vera'da bazen bu gülüşü ve bu bakışı andıran benzerlikleri yakalamamdı.

Tekrarlıyorum: İçinde başka neler gizli olduğunu ne kendisi biliyor ne de yeryüzündeki başka biri...

Ha, bu arada! Yeltsova, kızının düşününden önce ona bütün hayatını, annesinin ölümü gibi ayrıntıları, muhtemelen kendisine ders olsun diye anlatmıştı. Vera'yı bilhassa şu esrarengiz büyükbabası Ladanov hakkında duydukları etkilemişti. Hayaletlere bu yüzden inanıyor olmasın? Tuhaf! Böyle saf ve temiz biri olmasına rağmen karanlık yeraltı varlıklarına inanıyor, onlardan korkuyor...

Ama yeter. Bütün bunları niye yazıyorum? Eh, madem yazdım, öyleyse sana göndereyim bari.

Yedinci Mektup

Aynı kişiden aynı kişiye

M. Köyü, 22 Ağustos

Son mektubumdan on gün sonra kalemi tekrar elime alıyorum. Ah sevgili dostum, daha fazla saklayamayacağım. O kadar canım yanıyor ki! O kadar seviyorum ki onu! Bu kahreden sözleri nasıl acı bir ürpertiyle yazdığımı hayal edebilirsin. Çocuk değilim, artık delikanlı da değilim; başkasını kandırmanın neredeyse imkânsız olduğu zamanlarda değilim artık, kendi kendini aldatmanın da hiç faydası yok. Her şeyi biliyor ve açıkça görüyorum. Artık kırkıma yaklaştığımı, onun da başkasının karısı olduğunu ve kocasını sevdiğini biliyorum; beni esir alan talihsiz bir duygudan dolayı yaşama gücümün sonuna kadar tükenmesinden ve gizli ıstıraplardan başka bir şey beklemeyeceğinin de gayet iyi farkındayım. Bunların hepsini biliyorum, hiçbir şey ümit etmiyorum ve hiçbir şey istemiyorum; ama bunlar içimi rahatlatmıyor. Bundan bir ay kadar önce ona olan düşkünlüğümün giderek arttığını fark ettim. Bu beni bir nebze şaşırtmış, bir o kadar da mutlu etmişti. Ancak, gençlik gibi bir daha dönmez sandığım şeyleri tekrar yaşayacağımı ümit edebilir miydim? Neler saçmıyorum ben! Ben hiç sevmedim, hayır, asla! Manon Lescaut,²⁸ Frétilon²⁹ işte bunlardı benim putlarım. Böyle putları kırmak kolaydır;

28 Abbé Prévost'un edebiyat tarihindeki ilk psikolojik romanlardan biri sayılan ünlü romanı.

29 Meşhur Fransız oyuncu Clairon'un takma adı. (1723-1803). Frétilon: Enerjik, yerinde durmayan (Fr.)

ancak şimdi... bir kadını sevmenin ne demek olduğunu ancak şimdi anladım. Bundan bahsetmekten bile utanıyorum; ama durum bu. Utanç içindeyim... Sevgi her şeye rağmen bencilliktir; ancak benim yaşlarımda bencil olmak kabul edilemez: Otuz yedi yaşında biri kendi için yaşayamaz; bir fayda uğruna yaşamalı, yeryüzündeki sorumluluklarını yerine getirmeli. Ben de böyle bir sebeple yola koyulmuştum. Oysa şimdi her şey kasırgadan çıkmış gibi darmadağın yine! İlk mektubumda sana neyle ilgili yazdığımı, hangi tecrübeleri edinmediğimi şimdi anlıyorum. Bu darbe nasıl da beklenmedik bir anda başıma iniverdi! Durduğum yerde anlamsızca ileriye bakıyorum; gözlerimin önünde kara bir perde duruyor; ruhumda dert ve tasa. Kendimi tutabiliyorum, görünüşte sadece başkalarının yanında değil, yalnızken de sakin kalabiliyorum; her şeye rağmen bir çocuk gibi kuduracak halim yok ya! Ama kalbimi gece gündüz kurtlar kemiriyor. Bu nasıl geçecek? Bu zamana kadar onun yokluğunda kederlenip endişeleniyordum, ama onun yanındayken hemencecik sakinleşiyordum. Şimdi onun yanında bile sakin kalamıyorum. İşte beni korkutan da bu. Ah dostum, insanın gözyaşlarından utanması, onları saklaması ne acı!.. Yalnızca gençlikte müsamaha gösterilir ağlamaya, gözyaşları bir tek gençliğe yakışır.

Bu mektubu yeniden okumayacağım; bir feryat gibi kopuverdi içimden. Başka hiçbir şey ekleyemeyeceğim, bir şey anlatamayacağım. Bana zaman ver; toparlanıp ruhumu iyileştirince seninle bir erkek gibi konuşacağım, ancak şu an istediğim şey yalnızca başımı göğsüne yaslamak ve...

Ah Mephistopheles! Sen de bana yardım etmiyorsun. Ben mahsus durdum, mahsus alaycı davrandım, kendi kendime bir yıl ya da altı ay sonra bu yakınmaların, bu itirafların ne kadar gülünç ve tatsız geleceğini hatırladım. Hayır, Mephistopheles aciz, ve dişleri de sivri değil artık... Hoşça kal.

Dostun P.B.

Sekizinci Mektup

Aynı kişiden aynı kişiye

M. Köyü, 8 Eylül 1850

Sevgili dostum Semyon Nikolaiç! Son mektubumu fazla ciddiye almışsın. Benim hislerimi abartmaya her zaman ne kadar meyilli olduğumu bilirsin. Bunu da gayriihtiyari yapıyorum sanki; kadınsı bir huy! Zamanla elbette geçecek; ama iç geçirerek itiraf ediyorum; bunca zamandır hâlâ düzelmiş değilim. Ama için rahat olsun. Vera'nın üzerimdeki etkisini inkâr etmeyeceğim, ama tekrar belirteyim ki bütün bunlarda sıradışı bir durum yok. Mektubunda belirttiğin gibi, buraya gelmenin hiç gereği yok. Bin kilometre yol ne için tepilecekti Tanrı bilir – bu gerçekten delilik olurdu! Fakat bunu dostluğunun yeni bir ispatı sayıyorum ve sana müteşekkirim, inan bana bunu hiç unutmayacağım. Ayrıca yakında Petersburg'a döneceğim için buraya gelmen gereksiz olacak. Kanepende otururken sana bir sürü şey anlatacağım, ama doğrusu şu an bunu istemiyorum, yoksa yine çok konuşup yüzüme gözüme bulaştıracağım. Yola çıkmadan sana tekrar yazacağım. Öyleyse yakında görüşmek üzere. Sağlıklı ve mutlu kal, kader canını sıkmasın.

Dostun P.B.

Dokuzuncu Mektup

Aynı kişiden aynı kişiye

P. Köyü, 10 Mart 1853

Mektubuna uzun süre cevap vermedim. Günlerdir de onu düşündüm. Bunu boş bir merakla değil, gerçekten, dostça bir yakınlıkla dile getirdiğini hissettim; ama yine de bocaladım. Tavsiyelerine uyup, isteklerini yerine getirmeli miydim? Nihayet karar verdim, sana her şeyi anlatacağım. İtiraf larım tahmin ettiğin gibi beni rahatlatacak mı bilmiyorum; ancak hayatımı sonsuza dek değiştiren şeyi senden saklamaya hakkım olmadığını düşünüyorum, hatta suçlu bile olabilirim. Heyhat! Eğer bu trajik sırrımızı çok değer verdiğim yegâne kalbe açmasaydım o unutulmaz tatlı gölgenin karşısında daha da suçlu olacaktım. Belki de Vera'yı yeryüzünde hatırlayan yalnızca sensin ve onun hakkında pervasız ve yanlış hükümler veriyorsun: Buna müsamaha gösteremem. Her şeyi öğreneceksin: Hepsi bir çift kelimeyle anlatılabilir. Aramızda yaşanan şey yıldırım gibi, bir anda vuku buldu ve yine yıldırım gibi "ölüm ve facia" getirdi...

Onun ölümünden beri, son günlerime kadar ayrılmaya-
cağım bu ıssız yere yerleştiğimden beri, iki yıldan fazla oldu
ve hafızamda hâlâ her şey çok canlı, yaralarım hâlâ taze,
canım hâlâ yanıyor.

Sana dert yanmaya kalkışmayacağım. Yakınmak acıyı dindirir, ama benimkini değil. Öyleyse anlatmaya başlıyorum.

Endişelerini dindirmeye, seni buraya gelmekten vazgeçirmeye çalıştığım o son mektubumu hatırlıyor musun? Onda ki yapmacık laubalilikten şüphelenmiş, yakında görüşeceğimize inanmamıştın; nitekim haklıydın da. Sana yazmamdan bir gün önce sevildiğimi öğrenmiştim.

Bu kelimeleri yazınca hikâyemi sonuna kadar sürdürmenin çok zor olacağını anladım. Onun ölümü düşüncesi beni iki kat yaralayacak, bu anılar beni yakıp bitirecek... Ama kendime mukayyet olmaya çalışacağım; ya yazmayı bırakacağım ya da gereksiz bir söz etmeyeceğim.

Vera'nın beni sevdiğini nasıl öğrendiğime gelelim: Her şeyden önce sana şunu belirtmeliyim (bana inanırsın sanırım) o güne kadar hiçbir şeyden kesinlikle şüphe etmemiştim. Gerçekten, ara sıra düşüncelere dalıyordu, onda eskisi gibi olmayan bir şeyler vardı, ama bunun ne olduğunu anlayamıyordum. Nihayet bir gün, 7 Eylül'de –benim için unutulmaz bir gün– şunlar oldu: Onu ne kadar sevdiğimi ve bunun bana ne kadar zor geldiğini biliyorsun. Hayalet gibi dolanıyor, yerimde duramıyordum. Evde kalmak istedim, ama dayanamayıp onun evine gittim. Onu odasında tek başına buldum. Primkov evde değildi; ava gitmişti. Yanına geldiğimde dikkatli gözlerle bana baktı, selamıma karşılık vermedi. Pencerenin önünde oturuyordu, dizlerinde görür görmez tanıdığım bir kitap vardı: Benim *Faust*. Yüzünde bitkin bir ifade vardı. Karşısına oturdum. Benden Faust'un Gretchen'e Tanrı'ya inanıp inanmadığını sorduğu sahneyi yüksek sesle okumamı istedi. Kitabı alıp okumaya başladım. Bitirdikten sonra ona baktım. Başını koltuğun arkasına yaslamış, ellerini de göğsünde kavuşturmuştu, dikkatli gözlerle öylece bana bakıyordu.

Nedendir bilmem kalbim birden küt küt çarpmaya başladı.

— Ne yaptınız bana? –dedi kısık bir sesle.

— Nasıl? —dedim şaşkınlıkla.

— Evet, ne yaptınız bana? —diye tekrarladı.

— Kastettiğiniz şey, —diye başladım,— sizi böyle kitaplar okumaya ikna etmiş olmam mı?

Bir şey söylemeden ayağa kalkıp hemen odanın kapısına yöneldi. Ardından baktım. Kapının girişinde durdu ve bana doğru döndü.

— Ben sizi seviyorum, —dedi,— İşte bana yaptığınız şey bu. Donakalmıştım...

— Ben sizi seviyorum, ben size âşığım, —diye tekrarladı Vera.

Çıktı ve arkasından kapıyı kapattı. O an bana neler olduğunu sana anlatamayacağım. Bahçeye çıktığımı hatırlıyorum, ıssız bir yere geçip bir ağaca yaslandığımı hatırlıyorum. Orada öylece ne kadar süre durduğumu söyleyemeyeceğim. Donmuştum sanki... Salt mutluluk hissi durmaksızın, dalga dalga kalbime akın etmeye başladı. Hayır, bahsedemeyeceğim bundan. Priimkov'un sesi beni bu uyuşukluktan çekip çıkardı. Ona benim geldiğimi söylemişlerdi; avdan dönmüş, beni arıyordu. Beni bahçede tek başına, şapkasız bulunca şaşırdı ve beni eve götürdü. "Hanım misafir odasında," dedi, "onun yanına geçelim." Hangi duygular içerisinde misafir odasının eşiğine vardığımı hayal edebilirsin. Vera köşeye oturmuş gergef işliyordu; Göz ucuyla ona baktım ve sonra uzun süre gözlerimi kaçırdım. Şaşırtıcı derecede sakin duruyordu; konuşurken ses tonunda hiçbir endişe hissedilmiyordu. Sonunda ona bakmaya karar verdim. Göz göze geldik... Biraz kızardı ve başını kanaviçesinin üzerine eğdi. Onu seyretmeye koyuldum. Şaşkına dönmüş gibiydi; ara sıra dudaklarında hüznü bir tebessüm belirliyordu.

Priimkov dışarı çıktı. Vera birden başını kaldırdı ve gür bir sesle bana:

— Şimdi ne yapmayı düşünüyorsunuz? —diye sordu.

Afalladım ve telaşlı, alçak bir sesle:

— Onurlu bir adamın yapması gereken şeyi... çekip gitmeyi düşünüyorum çünkü, —diye ekledim,— ben de sizi seviyorum Vera Nikolayevna, siz bunu çoktan fark etmişsinizdir.

Vera tekrar kanaviçesinin üzerine eğildi ve düşüncelere daldı.

— Sizinle konuşmam gerek, —dedi,— bu akşam çaydan sonra bizim kulübeye gelin... Biliyorsunuz, *Faust*'u okudunuz yere.

Bunu o kadar yüksek sesle söyledi ki, tam o esnada içeri giren Priimkov'un nasıl hiçbir şey duymadığını anlamış değilim. O gün sessiz, bunaltacak kadar sessiz geçti. Vera bazen öyle bir ifadeyle bakıyordu ki, sanki kendi kendine “acaba rüyada mıyım” diye soruyordu. Aynı zamanda yüzünde kararlı bir ifade vardı. Ama ben... ben kendime gelelememişim. Vera beni seviyor! Bu kelimeler zihnimde durmadan dönüyordu; ama ben onları anlamıyordum bir türlü, ne kendiminkileri ne de onunkileri. Böylesine beklenmedik, böylesine baş döndüren bir mutluluğa inanamıyordum, yaşananları güçlükle hatırlıyor ve sanki bir rüyadaymışım gibi bakıyor, konuşuyordum.

Çaydan sonra evden fark ettirmeden nasıl ayrılacağımı düşünmeye başladığım sırada, Vera ansızın yürüyüşe çıkmak istediğini söyledi ve kendisine eşlik etmemi teklif etti. Ayağa kalktım, şapkamı alıp yavaş yavaş peşinden gittim. Söze başlamaya cesaret edemedim, güçlükle nefes alıyordum, ilk onun konuşmasını bekledim, açıklama bekliyordum ama susuyordu. Hiç konuşmadan kulübeye kadar geldik, sessizce içeri girdik ve burada —bunun nasıl olduğunu hâlâ anlamış değilim— kendimizi ansızın birbirimizin kollarında bulduk. Âdeta görünmeyen bir güç beni ona itmişti, onu da bana... Günün giderek solgunlaşan ışığında, bukleleri kulağının arkasına atılmış yüzü, mesut, heyecan dolu bir gülümsemeyle birden aydınlandı ve dudaklarımız bir öpücükle birleşiverdi...

Bu öpücük ilk ve son oldu.

Vera birdenbire kollarımdan sıyrılıp korkudan faltaşı gibi açılmış gözleriyle geri çekildi.

— Bakın –dedi titrek bir sesle,– gördünüz mü?

Çabucak dönüp baktım.

— Hiçbir şey yok. Siz bir şey mi gördünüz?

— Şimdi görmüyorum, ama gördüm.

Derin derin ve yavaşça nefes alıp veriyordu.

— Kimi? Neyi?

— Annemi, –dedi alçak sesle ve titremeye başladı.

Ben de ürkmeye başladım, adeta buz kesmişim. Birden suçluymuşum gibi korkmaya başlamıştım. Gerçi o anda zaten bir suçlu değil miydim?

— Bırakın canım! –dedim,– Ne oluyor size? Söyleyin bana...

— Hayır, Tanrı aşkına hayır! –diye sözümü kesti başını ellerinin arasına alarak.– Bu delilik... Aklımı yitiriyorum... Bununla şaka olmaz – Ölüm demek bu... Hoşça kalın...

Kolundan çektim.

— Gitmeyin Tanrı aşkına, şimdi gitmeyin, –dedim istemsiz bir çıkışla. Ne dediğimi bilmiyor, güçlükle ayakta duruyordum.– Tanrı aşkına... bu çok acı verici.

Bana baktı.

— Yarın, yarın akşam, –dedi,– Bugün olmaz, rica ediyorum... Bugün gidin... Yarın akşam gölün yanındaki bahçe kapısına gelin. Orada olacağım, geleceğim... Söz veriyorum geleceğim, –diye ekledi heyecanla ve parlayan gözlerle.– Kimse bana engel olamaz, söz veriyorum! Sana her şeyi anlatacağım, ancak izin ver bugün gideyim.

Ve ben tek kelime edemedi çekip gitti.

Olduğum yerde kalakalmıştım, bütün vücudum titriyordu. Başım dönüyordu. Tüm benliğimi saran çılginca mutluluğun yerini bir hüznün aldı. Arkama baktım. Bu rutubetli,

ıssız oda, alçak tavanı ve karanlık duvarlarıyla gözüme korkunç görünüyordu.

Hemen dışarı çıkıp ağır adımlarla eve doğru yürüdüm. Vera beni terasta bekliyordu; eve yaklaşır yaklaşmaz içeri girdi ve hemen yatak odasına çekildi.

Ben de oradan ayrıldım.

Ertesi günün akşamına kadar geceyi ve gündüzü nasıl geçirdiğimi sana anlatamam. Hatırladığım tek şey, yüzükoyun yatarken ellerimle yüzümü kapayıp onun öpüşmeden önceki gülüşünü hayal ettiğimdi: “işte, sonunda...” diye fısıldamıştım.

Bir de Vera’dan duyduğum, Bayan Yelstova’nın sözlerini hatırladım. Bir gün ona şöyle demiş: “Sen buz gibisin, erimediğin sürece taş gibi sağlamsın, ama erirsen senden geriye hiçbir şey kalmaz.”

Aklıma bir şey daha gelmişti: Bir gün Vera’yla beceri ve yeteneğin ne demek olduğuna dair konuşuyorduk.

— Benim tek bir yeteneğim var, —dedi,— o da son dakikaya kadar susmak.

Hiçbir şey anlamamıştım.

“Ama korkusunun sebebi neydi?” diye sordum kendime. “Gerçekten Bayan Yelstova’yı görmüş müydü? Kuruntu işte!” diye düşündüm ve tekrar beklemeye başladım.

Aynı gün sana yazmıştım —hangi akla hizmetse, hatırlaması bile korkunç— o sinsî mektubu.

Akşam —güneş daha batmamıştı— bahçe kapısının elli adım ötesinde, gölün kıyısındaki yüksek ve sık söğütlüğün arasında bekliyordum. Evden yürüyerek gelmişim. Utanarak itiraf ediyorum: Hain bir korkuyla dolmuştu içim; sürekli titriyordum... yine de pişmanlık duymuyordum. Dalların arasına gizlenmiş, gözlerimi ayırmadan kapıya bakıyordum. Kapı açılmıyordu. Güneş battı, akşam oldu; artık yıldızlar belirmiş gökyüzü kapkara olmuştu. Ortalıkta kimse görünmüyordu. Nöbet geçiriyormuş gibi titremeye

başladım. Gece oldu. Artık daha fazla dayanamadım, söğüt-lükten dikkatlice çıktım ve sessizce kapıya yaklaştım. Bahçe çok sessizdi. Fısıldayarak Vera'ya seslendim, bir daha seslendim, üçüncü kez seslendim... Seslenmelerimin hiçbirisi karşılık bulmadı. Aradan yarım saat geçti, bir saat geçti; ortalık kapkaranlıktı. Umutlarım tükenmişti; kapıyı kendime doğru çekip hemen açtım ve parmak uçlarıma basa basa eve doğru yürüdüm. İhlamur ağacının gölgesinde durdum.

Evin neredeyse bütün pencereleri aydınlıktı; insanlar odalardan inip çıkıyordu. Şaşkındım: saatim yıldızların loş ışığından ayırt edebildiğim kadarıyla on bir buçuğu gösteriyordu. Birden evin arkasından patırtılar duyuldu: Avludan bir at arabası çıktı.

"Belli ki misafir var," diye düşündüm. Vera'yı görme umudumu büsbütün yitirmiş vaziyette bahçeden çıktım ve seri adımlarla evin yolunu tuttum. Karanlık bir eylül gecesi-ydi, ılık ve rüzgârsızdı. Hayal kırıklığının yanında bir de kederle dolmuştu içim, yavaş yavaş kafam dağılmıştı; hızlı yürümekten dolayı yorgun, ancak gecenin sükûnetiyle sakinleşmiş, huzurlu ve hatta neşeli bir ruh haliyle evime gelmiştim. Yatak odasına geçtim, Timofey'i gönderip üzerimi çıkarmadan kendimi yatağa atıp düşünceye daldım.

İlkin hayallerim mutluluk vericiydi; ama çok geçmeden kendimdeki tuhaf değişimi fark ettim. İçimi kemiren, derin bir iç sıkıntısı hissetmeye başladım. Bunun neden kaynaklandığını anlayamıyordum; huzursuz ve endişeli bir hale bürünmüştüm, sanki yaklaşan bir musibetten korkuyordum, sanki sevdiğim biri o an acı çekiyor ve beni yardımına çağırıyordu. Masadaki mum küçük, ölgün bir alevle yanıyor, saatin sarkacı yavaş ve ölçülü seslerle sallanıyordu. Başımı elime yasladım ve ıssız odamın kasvetli loşluğunu seyretmeye başladım. Vera'yı düşündüm, ruhum sızlamaya başladı. Beni mutlu eden her şeyin ardından uğursuzluk ve çıkışı olmayan bir felaket gelecekmiş gibi hissediyorum. İçimdeki bu

sıkıntı gitgide arttı, daha fazla yatamadım; birisi feryat figan beni çağırıyormuş gibi geldi birden... Başımı kaldırıncaya anı-
zın ürperdim; gerçekten yanılmıyordum: Uzaklardan hazin
bir çığlık duyuldu, sanki çığlık pencereye çarpıp karanlık
camları titretmişti. Korkmuştum: Yataktan fırlayıp pencere-
yi açtım. Keskin bir feryat odanın içine dolmuş ve sanki beni
de sarmıştı. Korkudan donakalmış bir halde giderek azalan
feryada kulak verdim. Sanki uzaklarda biri boğazlanıyor ve
çaresizce merhamet diliyordu. Bu inilti korulukta bir
baykuştan mı yoksa başka bir varlıktan mı geliyordu bile-
miyorum; ancak Mazeppa'nın Koçubey'e yaptığı gibi bu
uğursuz sese bağırarak karşılık verdim.³⁰

— Vera, Vera! —diye haykırdım,— Sen misin?!

Timofey uykulu ve şaşkın bir vaziyette karşımda bitiver-
di bir anda.

Kendime geldim, bir bardak su içtim, öteki odaya geç-
tim; ancak gözüme uyku girmiyordu. Kalbim hızla değilse
de ıstırapla çarpıyordu. Artık mutluluk hayallerine kendimi
kaptıramıyordum; ona inanacak cesaretim kalmamıştı.

Ertesi gün öğle yemeğinden önce Priimkovlara gittim.
Beni kaygılı bir yüzle karşıladı.

— Karım hasta, —dedi,— yatağında yatıyor; doktoru ça-
ğurdım.

— Neyi var?

— Anlamıyorum. Dün akşam bahçeye çıktı ve birden
kendini kaybetmiş, dehşete kapılmış bir vaziyette geri dön-
dü. Hizmetçi koşarak yanıma geldi. Yanına gittim, “Neyin
var?” diye sordum. Hiçbir şey söylemedi, öylece yatıyordu;
sayıklamaya başladı, sayıklarken neler söylemedi ki! Sizi de
andı. Hizmetçi bana şaşırtıcı bir şey söyledi: Veroçka güya
müteveffa annesini görmüş, güya kollarını açarak ona doğ-
ru gelmiş.

Bu sözler karşısında neler hissettiğimi tahmin edebilirsiniz.

30 Puşkin'in *Poltava* poemasından. İkinci bölüm, 300-313. dizeler. (ç.n.)

— Bu tabii ki saçmalık —diye devam etti Priimkov,— ancak şunu itiraf edeyim, karımın başına bu tür tuhafliklar geliyordu.

— Lütfen söyleyin Vera Nikolayevna çok mu hasta?

— Evet, hasta: Gece kötüydü; şu an kendinde değil.

— Peki doktor ne dedi?

— Doktor hastalığına henüz teşhis koyamadığını söyledi...

12 Mart

Başladığım gibi devam edemeyeceğim sevgili dostum: Bu bana büyük bir azap veriyor ve yarımı daha fazla deşiyor. Hastalık, doktorun tabiriyle teşhis edildi ve Vera bu hastalıktan öldü. Kısacık bir an süren o buluşmamızdan, o uğursuz günden sonra iki hafta yaşamadı. Ölmeden önce onu bir kez daha gördüm. Bundan daha yaralayıcı bir hatıram yoktur. Artık hiç ümit kalmadığını doktordan öğrenmiştim. Akşam geç bir vakit, evde herkes odasına çekilmişken, sessizce yatak odasının kapısına sokulup ona baktım. Vera gözleri kapalı, zayıf, bitkin ve yanakları hastalığın ateşiyle kıpkırmızı yatıyordu. Taş kesilmiş vaziyette ona bakıyordum. Birden gözlerini açtı, bana dikkatle baktı ve cılız ellerini uzatarak şöyle dedi:

O ne istiyor kutsal yerden,

*Bunu... işte bunu...*³¹

Bunu öyle korkunç bir sesle söyledi ki, bu ses beni oradan koşarak uzaklaştırmaya yetti. Neredeyse bütün hastalığı boyunca “Faust”u ve annesini sayıklamış; annesine bazen Martha, bazen de Gretchen anne diyormuş.

31 *Faust* birinci bölüm son sahne. Magarete’nin repliğini biraz değiştirerek alıntılıyor.

Was will der an dem heiligen Ort? / Er will mich!

Ne istiyor bu kutsal yerden? / İstediyi benim! (ç.n.)

Vera öldü. Cenaze töreninde bulundum. O günden sonra her şeyimi bıraktım ve sonsuza dek buraya yerleştim.

Şimdi sana anlattıklarımı bir düşün; onu, böyle kısa sürede yaşamını yitirip giden varlığı düşün. Bu nasıl olur? Bir ölünün fanilerin işlerine bu akıl almaz müdahalesi nasıl izah edilir bilmiyorum ve bunu hiçbir zaman öğrenemeyeceğim. Senin de ifade ettiğin gibi, beni toplumdan soyutlanmaya iten şey, tuhaf bir melankoli nöbeti değil. Artık senin bildiğin gibi biri değilim: Önceleri inanmadığım birçok şeye şimdilerde inanır oldum. Bu talihsiz kadını (az daha “genç kız” diyecektim), geçmişini ve asıl kör olan bizlerin, kör talih dediği kaderin gizemli oyununu o kadar çok düşündüm ki... Kim bilir yeryüzündeki fanilerin her biri, ancak kendi ölümünden sonra yeşermek üzere ne kadar tohum bırakıyor? İnsanın kaderiyle evlatlarının ve torunlarının kaderinin birbirine nasıl gizli bir zincirle bağlı olduğunu ve kendi arzularının onlar üzerindeki etkisini, hatalarının bedelini onların nasıl ödediğini kim bilebilir?

Evet. Vera gitti, bense hayattayım. Hatırlıyorum da küçükken evimizde şeffaf kaymak taşından güzel bir vazo vardı. Onun o saf beyazlığını bozacak tek bir lekesi bile yoktu. Bir gün, evde yalnız kaldığım bir vakit, vazanın üzerinde durduğu sehpayı sallamaya başladım... vazo aniden yere düşüp paramparça oldu. Korkudan âdeta ölecektim; parçaların karşısında öylece kalakaldım. Babam içeri girdi, beni gördü ve şöyle dedi: “Şu yaptığına bir bak, canım vazamız artık yok; ne yapsak onaramayız onu.” Hıçkıra hıçkıra ağladım. Anladım ki bir suç işlemiştim.

Büyüdüm, olgunlaştım... ve bin kat daha değerli bir vazoyu pervasızca kırdım.

Böylesine ani bir sonuç beklemediğimi, onun beni bu ani gidişiyle etkilediğini, Vera’nın böyle bir varlık olduğunu tahmin edemediğimi kendi kendime boş yere anlatıyordum. Vera gerçekten son dakikaya kadar susmasını biliyordu.

Onu, evli bir kadını sevdiğimi anladığım an oradan kaçmam gerekirdi; ama ben kaldım... ve bu görkemli varlık paramparça oldu, neden olduğum bu işe, suskun bir çaresizlikle bakıyorum şimdi.

Evet, Bayan Yeltsova kızını kıskançlıkla koruyordu. Sonuna kadar da korudu ama ilk temkinsiz adımında, kendisiyle birlikte kızını da mezara götürdü.

Bitirmenin vakti geldi. Söylemem gerekenleri yüzde birini bile söylemedim sana; ancak bu kadarı bile bana yetti. Bırak ruhumda yüze çıkanlar tekrar dibe çöksün. Bitirirken şunu söyleyeceğim sana:

Son yıllardaki tecrübelerimden şu kanaate vardım, hayat ne bir şaka ne de bir eğlence... hayat zevk de değil... hayat zor bir meşgale. Feragat, sonsuz feragat... işte hayatın gizemi, hayatın anlamı: Ne kadar yüce olursa olsun, insan sevdiği düşünceleri ve hayallerini gerçekleştirmek için değil, sorumluluklarını yerine getirmek için çabalamalı. Kendini zincire, sorumlulukların demir zincirine vurmazsa, tökezlemeden hayat yolculuğunun sonuna varamaz. Oysa genç yaşlarda ne kadar özgürsek, o kadar iyi olacağımızı, o kadar uzaklara gidebileceğimizi düşünürüz. Gençlikte böyle düşünmek hoş görülebilir; ancak hakikatin sert yüzüyle göz göze geldiğimizde böyle yalanlarla kendimizi kandırmamız utanç vericidir.

Hoşça kal! Eskiden olsa şunu eklerdim: Mutlu ol. Şimdiyse şunları söyleyeceğim: “Yaşamaya çalış, hayat sanıldığı kadar kolay değil”. Beni hatırla, ama kederli zamanlarda değil, derin düşüncelere daldığında... ve Vera’nın hayalini bütün iffeti ve saflığıyla ruhunda sakla... Bir kez daha hoşça kal!

Dostun P.B.

ASYA

I

Henüz yirmi beş yaşındaydım, –diye başladı N.N.– Anlayacağınız üzere çok eskiden yaşanmış şeyler. Özgürlüğümü yeni kazanmış, o zamanlarda denildiği gibi, “tahsilimi tamamlamak için” değil, sadece dünyayı tanımak için yurt dışına çıkmıştım. Sağlıklı, genç ve mutluydum; maddi durumum yerindeydi ve kaygılar henüz sarmamıştı etrafımı. Gönlümce yaşıyor, ne istersem yapıyordum, kısacası çiçekleniyordum. İnsanın bir bitki olmadığı, uzun süre böyle çiçeklerini dökmeden yaşayamayacağı da aklıma bile gelmiyordu o zamanlar. İnsan gençliğinde yaldızlı kurabiyeleri yerken onları günlük besini sanır, ama gün gelir, kuru ekmeğe bile muhtaç olur. Ancak bunun üzerine konuşmanın gereği yok.

Hiçbir amacım ya da planım olmadan seyahat ediyordum. Nereyi beğenirsem orada konaklıyor, yeni yüzler –sadece yeni yüzler– görmek istediğimdeyse yollara düşüyordum yine. Yalnızca insanlar ilgimi çekiyordu; ilgi çekici anıtlardan, harika koleksiyonlardan hiç hazzetmiyordum. Turist rehberinin görüntüsü bile içimde sıkıntı ve nefret uyandırıyor. Dresden Grüne Gewölbe’de¹ neredeyse aklımı yitirecektim. Tabiat beni müthiş etkiliyordu, ancak tabiatın güzellikleri diye tanımladığımız görkemli dağları, sarp

1 Tam çevirisi “Yeşil Tonož”. Dresden Kraliyet Şatosu’nda altın ve değerli taşlardan yapılmış mücevherlerin sergilendiği yer. (ç.n.)

kayaları ve şelaleleri sevmiyordum; tabiatın bana sürekli kendini dayatmasından ve beni alıkoymasından hoşlanmıyordum. Buna karşılık yüzler, canlı insan yüzleri –insanların konuşmaları, hareketleri, gülüşleri– işte bunlar olmadan yapamıyordum. Kalabalık içinde kendimi her zaman rahat ve neşeli hissediyordum; başkalarının gittiği yerlere gitmekten, başkaları bağırdığında onlara eşlik etmekten keyif alıyor, aynı zamanda birilerinin nasıl bağırdığını seyretmekten de hoşlanıyordum. İnsanları gözlemlemek beni eğlendiriyordu. Hatta onları gözlemlemenin de ötesinde, onları bir çeşit mutlulukla ve doyumsuz bir merakla inceliyordum. Fakat yine konudan sapıyorum.

Neyse, bundan yirmi yıl kadar önce, Ren Nehri'nin sol kıyısında Z.² adlı ufak bir Alman kasabasında kalıyordum. Yalnızlık arıyordum çünkü kalbimi nehirde tanıştığım dul bir kadına daha yeni kaptırmıştım. Son derece çekici, zeki bir kadındı; günahkâr bendeniz de dahil, herkesle cilveleşiyordu; başlarda beni de ayartmıştı, ama sonra beni kırmızı yanaklı Bavyeralı bir teğmen uğruna feda ederek amansızca kalbimi yaraladı. İtiraf edeyim, kalbimdeki yara o kadar derin değildi; ancak kendimi bir süre yalnızlık ve kedere vurmayı görev bildim, –gençlik nelerle teselli bulmaz ki!– ve Z.'ye yerleştim.

İki yüksek tepenin eteklerindeki konumu, köhne sur ve kuleleri, asırlık ıhlamlarıyla, Ren'e karışan berrak bir nehrin üzerindeki muazzam köprüsüyle ve en önemlisi de leziz şarabıyla bu şehir çok hoşuma gidiyordu. Şehrin dar sokaklarında akşam güneş batar batmaz (aylardan haziran-
dı), güzel mi güzel sarışın Alman kızları sokaklarda gezinmeye başlardı, bir yabancıya rastladıklarındaysa tatlı bir sesle, "Guten Abend,"³ der, hatta bazıları, ayın eski evlerin sivri çatılarının ardından yükseldiği ve köprünün küçük

2 Turgenyev'in de bizzat ziyaret ettiği Sinzig şehri. (ç.n.)

3 (Alm.) İyi akşamlar!

taşlarının dingin ay ışığında belirginleştiği vakte kadar gitmezdi. O zamanlar şehirde dolaşmayı seviyordum: Sanki ay berrak gökyüzünden pür dikkat şehri izliyor, bu bakışları hisseden şehir de, ayın insan ruhunu usul usul heyecanlandıran ışığıyla yıkanmış gibi, canlılık ve huzurla doluyordu. Yüksek çan kulesinin tepesindeki horozun soluk altın renkli aksi, ırmağın parlak siyah sularında titreşir, arduvaz çatıların altındaki dar pencerelerde incecik mumların (Alman tutumludur!) mütevazı ışıkları görülür, taş duvarların ardında asmaların kıvrım kıvrım uzamış bıyıkları sarkar, üç köşeli meydanadaki eski bir kuyuyu çevreleyen gölgeden koşarak birileri geçer, ansızın gece bekçisinin uykulu ısıltı yankılanır, uysal bir köpek alçak sesle homurdanır, hava insanın yüzünü öyle bir okşar, ıhlamurlar öyle tatlı kokar, bu koku insanın göğsüne ister istemez öyle derin bir nefesle dolardı ki, “Gretchen” sözü –kâh ünlem, kâh soru olarak– dudaklardan dökülmeyi beklerdi.

Z. şehri Ren'den iki kilometre uzaktaydı. Sık sık bu haşmetli nehri seyretmeye gider ve hain dolu düşünmeye şartlanmışçasına, yalnız başına duran, kocaman bir dişbudak ağacının altındaki taş bir sedirde saatlerce oturdum. Göğsündeki kızıl kalbe kılıçlar saplanmış, çocuksu yüzlü küçük Madonna heykeli, ağacın dallarının arasından hüznü hüznü bakardı. Karşı kıyıda, benim yaşadığım yerden biraz daha büyük olan L. şehri⁴ vardı. Bir akşam vakti sevgili sedirime oturmuş, kâh göğü, kâh nehri, kâh üzüm bağlarını seyrediyordum. Önümde kıyıya çekilmiş, katranlı karinası yukarıya bakan kayığın üzerine tırmanmış sarışın çocuklar duruyordu. Yelkenleri hafif rüzgârla dolan küçük gemiler sessizce süzülüyor, yeşilimsi dalgalar belli belirsiz kabararak şırıl şırıl akıp gidiyordu. Birden bir müzik sesi duyuldu; kulak kabarttım. L. şehirde vals çalıyordu; kontrbas kesik kesik gürlüyor, araya belli belirsiz keman sesleri giriyor, flüt ise

4 Linz - Avusturya . (ç.n.)

canlı canlı ötüyordu. Bana doğru yaklaşan, kadife yelekli, mavi çoraplı ve tokalı ayakkabı giymiş ihtiyara:

— Ne bu? —diye sordum.

Piposunun ağızlığını dudaklarının bir kenarından diğerine götürerek yanıtladı:

— Bunlar B'den Kommers'e⁵ gelen öğrenciler.

“Gidip şu Kommers'e bir bakayım bari, L.'ye de hiç gitmemiştim zaten,” diye düşündüm. Bir kayıkçı bulup karşı kıyıya geçtim.

II

Bu Kommers'in ne olduğunu herkes bilmeyebilir. Aynı bölgeden veya cemiyetten (Landsmannschaft) gelen öğrencilerin toplandığı şâşaalı bir festivaldir. Kommers'te neredeyse tüm katılımcılar eski Alman öğrencilerinin üniformalarını giyerler: Topuklu, uzun çizmeler ve muhtelif renklerle süslenmiş küçük şapkalar. Öğrenciler genellikle öğle yemeğinde sinyorun (kıdemli kişinin) başkanlığında toplanırlar ve sabaha kadar yiyip içer, Landesvater, Gaudeamus⁶ şarkılarını söyler, tütün içer, philisterlere⁷ hakaret ederler; zaman zaman da orkestra kiralarlar.

İşte L. şehrinde de “Güneş” isimli otelin bahçesinin sokağa açılan tarafında tam böyle bir kommers oluyordu. Otelin ve bahçenin üzerinde bayraklar dalgalanıyordu; öğrenciler budanmış ıhlamur ağaçlarının altındaki masalarda oturuyor; masalardan birinin altında devasa bir buldok uzanmış yatıyordu; diğer tarafta, müzisyenler, sarmaşıkla örtülü bir çardağın altında hevesle çalışıyor, arada birayla enerji top-

5 Bonn şehrinden. Kommers: Alman üniversitelerinde düzenlenen öğrenci festivali. (ç.n.)

6 Eski Alman öğrenci şarkıları. (ç.n.)

7 Alman öğrencilerin kendi aralarında dar görüşlü, üniversiteli olmayan kimseler için kullandıkları argo tabir. (ç.n.)

luyorlardı. Sokakta, bahçenin alçak duvarının önünde çok fazla insan toplanmıştı: L. şehrinin iyi kalpli insanları, şehirlerine gelen bu misafirleri seyretme fırsatını kaçırmak istemiyorlardı. Ben de bu seyirci kalabalığına karıştım. Öğrencilerin yüzlerini seyretmek bana keyif veriyordu; kucaklaşmaları, bağrıışmaları, masum gençlik kaprisleri, ateşli bakışları, sebepsiz gülüşleri –ki yeryüzünün en güzel gülüşüdür– bütün bu gençliğin kaynaşan hayatı, tazeliği, atılganlığı –hangi yöne olursa olsun yeter ki ileri– bu saf özgürlük beni duygulandırmış, canlandırmıştı. “Ben de onlara katılsam mı?” diye düşündüm.

Birden arkamdan Rusça konuşan bir erkek sesi duydum:

— Asya, yeter mi bu kadar?

— Biraz daha bekleyelim –diye yanıtladı bir kadın sesi aynı dilde.

Hemen arkamı döndüm... Kasketli, geniş bir ceket giymiş, yakışıklı bir delikanlı çarptı gözüme; kısa boylu, yüzünün neredeyse tamamını örten hasır bir şapka takmış bir kızın elini tutuyordu.

— Rus musunuz? –sözü çıkıverdi ağzımdan istemsizce.

Delikanlı gülümseyip şöyle dedi:

— Evet, Rusuz.

— Hiç beklemezdim böyle ücra bir yerde, –diye başlamıştım ki delikanlı sözümü kesti.

— Biz de beklemezdik. Eh fena mı oldu? İzin verin kendimi tanıtayım: Adım Gagın, bu da benim... –bir an duraksadı– kardeşim. Siz de isminizi bahşeder misiniz?

Kendimi tanıttım ve sohbete başladık. Öğrendim ki Gagın de benim gibi kendi zevki için seyahat ederken bir hafta önce L. şehrine gelmiş ve buraya takılıp kalmış. Doğrusu, yurt dışında Ruslarla tanışmaya pek sıcak bakmam. Onları ta uzaktan, yürüyüşlerinden, kıyafet biçimlerinden bilhassa da yüz ifadelerinden tanırdım. İlgisiz, hor gören, aşağılayıcı yüzleri birden değişir, yerini ihtiyatlı ve çekingen bir ifade

alır. Birden dikkat kesilip, gözleri fıldır fıldır döner... Sanki: “Aman Tanrım! Aptalca bir şey mi söyledim acaba? Acaba benimle alay mı ediyorlar?” der gibidir bu bakışlar. Bir süre geçtikten sonra suratları aptalca bir şaşkınlıkla karışık tekrar kibirli halini alır. Evet, Ruslardan kaçırdım, ancak Gagın’i görür görmez ona kanım ısındı. Yeryüzünde böyle yüzler vardır; herkesin bakmak isteyeceği türden yüzler... Böyle yüzlere bakınca gerçekten insanın içi ısınır, ruhu okşanır. Gagın’ın de işte böyle sevimli, şefkatli bir yüzü, kocaman, yumuşak ifadeli gözleri ve yumuşacık kıvrıcık saçları vardı. Öyle bir konuşması vardı ki yüzünü görmeseniz bile yalnızca sesinin renginden gülümsediğini anlardınız.

Kız kardeşim, diye tanıttığı kız daha ilk bakışta bana çok sevimli göründü. Ufak, ince burunlu, neredeyse çocuksu yanakları ve siyah, parlak gözleri olan esmer yüzünde şahsına münhasır bir şeyler vardı. Zarif yapılydı fakat tam gelişmemiş gibiydi. Kardeşine de hiç benzemiyordu.

— Bize gelmek ister misiniz? —dedi Gagın,— Almanları yeterince seyrettik bence. Bizimkiler olsa camları kırar, iskemleleri parçalardı, ama bunlar da fazla mütevazı. Sen ne dersin Asya, eve gidelim mi?

Kız onaylarcasına başını salladı.

— Şehir dışında oturuyoruz, —diye devam etti Gagın,— yükseklerde, تنها bir bağda yaşıyoruz. Güzel bir ev, göreceksiniz. Ev sahibesi bize ekşi süt yapacağına söz vermişti. Hava yavaştan kararmaya başlıyor, ayrıca Ren’i ay ışığı altında geçmek sizin için çok daha güzel olur.

Yola koyulduk. Şehrin dar kale kapısından (kaldırım taşından yapılma eski duvar tüm şehri sarıyordu; hatta mazgallarının bir kısmı hâlâ sağlamdı) açıklık alana çıktık ve duvar boyu yüz adım gittikten sonra küçük bir kapının önünde durduk. Gagın bizi kıvrımlı sarp bir patikadan dağa götürdü. Her iki tarafta, sekilerde asmalar boy vermişti; güneş yeni batmış ve hafif kızıl bir ışık yeşil asmalara, uzun

erciklere, irili ufaklı, yassı taşlarla boydan boya kaplı kuru toprağa, tırmandığımız dağın en tepesinde duran, eğik siyah kirişleri ve dört küçük aydınlık penceresi olan küçük evin beyaz duvarına vurmuştu. Eve yaklaştığımız sırada:

— İşte bizim fakirhane! —dedi Gagın yüksek sesle.— Hah, ev sahibesi de sütü getiriyor. Guten Abend, Madame!..⁸ Yemeğe birazdan otururuz; ama önce, —diye ekledi,— şöyle bir bakın... manzara nasıl ama?

Manzara tam anlamıyla olağanüstüydü. Yeşil kıyıların arasından boydan boya gümüşî Ren Nehri uzanıyor; bir ucunda günbatımının altın-kızıl rengiyle yanıyordu. Tam nehrin kıyısına kurulmuş şehir bütün evlerini, sokaklarını sergiliyordu; tepeler ve tarlalar geniş alanlara yayılmıştı. Aşağısı güzeldi, fakat yukarısı daha da güzeldi. Bilhassa gökyüzünün derinliğinden, havanın göz alıcı berraklığından etkilenmiştim. Taptaze, yumuşacık hava, sanki yükseklerde daha özgür hissediyormuş gibi usulca savruluyor ve dalga dalga yayılıyordu.

— Harikulade bir ev tutmuşsunuz, —dedim.

— Asya buldu burayı, —diye cevapladı Gagın,— E haydi Asya, —diye devam etti,— söyle de buraya servis yapsınlar. Açık havada yemek yeriz. Buradan müzik daha net duyuluyor. Fark ettiniz mi? —dedi bana dönerek.— Bazı valsler yakından dinlenince bir şeye benzemez, berbat, kaba seslerdir, uzaktan- sa harikadır! İçinizdeki bütün romantizm tellerini titretir.

Asya (gerçek ismi Anna, ama Gagın ona Asya diyordu; izninizle ben de böyle diyeceğim) eve geçti ve kısa bir süre sonra ev sahibesiyle birlikte döndü. İkisi birlikte büyük bir tepsiyle bir bakraç süt, tabaklar, kaşıklar, şeker, meyve ve ekmek getirdiler. Oturup yemeğe koyulduk. Asya şapkasını çıkardı; bir erkek çocuğu gibi kesilip taranmış kara saçları, iri bukleler halinde boynuna döküldü. Önce benden çekindi ama Gagın şöyle dedi:

⁸ (Alm.) İyi Akşamlar, hanımefendi.

— Asya, yeter utandığın! Isırmaz seni.

Asya gülümsedi ve çok geçmeden benimle kendisi konuşmaya başladı. Ondan daha hayat dolu bir varlık görme-miştim. Bir an olsun yerinde durmuyor, evin içinde oradan oraya koşuşturuyor, kısık sesle şarkılar mırıldanıyor ve tuhaf bir biçimde ikide bir gülüyordu: Sanki duyduklarına değil de, aklından geçen farklı düşüncelere gülüyordu. İri gözleri dosdoğru, parlak ve cesurca bakıyordu, fakat bazen gözkapaklarını hafifçe kısıyor ve o an bakışları birden derinleşip, şefkatli bir hal alıyordu.

İki saat lafladık. Gün çoktan bitmişti, akşam önce harlı bir ateş gibi, sonra berrak ve kızıl, ardından solgun, puslu bir hale bürünüp usul usul çözülür gibi yerini geceye bırak-mıştı; sohbetimizse bizi saran hava gibi tatlılık ve huzurla devam ediyordu. Gagin bir şişe Ren şarabı getirmelerini emretti. Şarabı ağır ağır içtik. Müzik sesleri az önceki gibi yine uzaklardan duyuluyor, kulağa daha tatlı, daha yumuşak geliyordu; şehirde ve nehrin üzerinde ışıklar yanıp sönüyordu. Asya birden başını eğdi, bukleleri gözünün önüne düştü, susup iç geçirdi ve uyumak istediğini söyleyip eve girdi; fakat mumları yakmadan, uzunca bir süre kapalı bir pencerenin önünde durdu. Sonunda ay belirdi ve Ren nehrinin üzerinde oynaşmaya başladı. Her şey aydınlandı, karardı, değişti, hatta kristal şarap kadehlerimiz bile esrarlı bir parıltıyla ışıldadı. Rüzgâr kanatlarını kapatmışçasına diniverdi, gecenin ılık rayıhası topraktan etrafa yayıldı.

— Gitme vakti! –dedim,– yoksa kayıkçı bulamayabilirim.

— Evet, vakit gelmiş, –diye tekrarladı Gagin.

Patikadan aşağı indik. Birden arkamızdan taşlar düşmeye başladı: Gelen Asya'ydı.

— Sen uyumamış mıydın? –diye sordu kardeşi.

Asya tek kelime etmeden yanından geçti.

Öğrencilerin otelin bahçesinde yaktıkları son kandillerden artakalanlar ağaçların yapraklarını aydınlatıyor, onlara

bir şenlik havası veriyor, fantastik bir görüntüye bürüyordu. Kayığa atlayıp yeni dostlarımla vedalaştım. Gagın ertesi gün ziyaretime gelme sözü verdi. Elini sıktım, Asya'ya da elimi uzattım ancak sadece yüzüme bakıp başıyla selam verdi. Kayık kıyıdan ayrıldı ve hızla akan nehirde yol aldı. Dinç bir ihtiyar olan kayıkçı, kürekleri şevkle karanlık sulara daldırıyordu.

— Ayın yansımasının üzerinden geçtiniz, kırdınız onu! —diye bağırırdı bana Asya.

Aşağı baktım; kayığın etrafında kara dalgalar şıpır şıpır ediyordu.

— Güle güle! —deyişi duyuldu tekrar.

— Yarın görüşmek üzere, —dedi Gagın arkasından.

Kayık kıyıya yanaştı. İnip etrafa bakındım. Karşı kıyıda-kiler çoktan gözden kaybolmuştu. Ayın yansıması tekrar bütün nehrin üzerinde altından bir köprü oluşturmuştu.

Sanki bir veda gibi, eski bir Lanner valsinin⁹ ezgileri duyuluyordu. Gagın haklıydı: İnsanın ruhunu okşayan bu nağmeler karşısında yüreğimin tellerinin titrediğini hissedebiliyordum. Karanlık tarlalardan havanın mis kokusunu ağır ağır içime çeke çeke geçerek evimin yolunu tuttum; sonsuz ve beyhude beklentilerin verdiği tatlı rehabetin hazzıyla odama varmıştım. Kendimi mutlu hissediyordum... İyi ama neden böyle mutluydum? Hiçbir şey istemiyor, hiçbir şey düşünmüyordum. Yalnızca mutluydum.

Bu kıpır kıpır, tatlı hislerin yoğunluğundan neredeyse gülecektim. Yatağıma girdim, gözlerimi kapatır kapatmaz, birden o zalim dilberimin bütün akşam boyunca bir kez bile aklıma gelmediğini fark ettim... “Bu ne demek şimdi?” diye sordum kendime. “Âşık olmayayım?” Lakin kendime bu soruyu sorarken, beşikteki bebek gibi hemen uyuyuvermişim sanırım.

9 Joseph Lanner (1801- 1843), Viyanalı bestecinin o dönemde büyük popülerlik kazanmış valsi. (ç.n.)

III

Ertesi sabah (çoktan uyanmıştım, ama kalkmamıştım) pencereimin altından bir sopa tıkırtısı duyuldu ve duyar duymaz Gagın'e ait olduğunu anladığım bir ses, şarkı söylemeye başladı:

Uyuyor musun? Gitarla

Uyandırayım seni...

Hemen Gagın'e kapıyı açmaya gittim.

— Merhaba, –dedi Gagın girerken,– sizi erkenden ayaklandırımdı, ama baksanıza ne güzel bir sabah! Tazecik bir hava, çiğ düşmüş, tarla kuşları şarkı söylüyor...

Kıvrıkcık, ıslıl ıslıl saçları, açık ensesi ve al yanaklarıyla, kendisi de sabah gibi tazeydi.

Giyindim; bahçeye çıktık, peykeye oturduk, kahve söyleyip sohbet etmeye başladık. Gagın bana geleceğe dair planlarından bahsetti: Kimseye muhtaç olmadan, hali vakti yerinde bir yaşam sürüyordu, kendini resme vermek istiyor, ancak akli başına geç geldiği, vaktini iyi değerlendiremediği için hayıflanıyordu. Ben de aynı şekilde kendi hedeflerimden bahsettim, ayrıca talihsiz aşkımın sırrını da anlattım. Beni sabırla dinledi, ama fark ettiğim kadarıyla, hararetli anlatışıma rağmen onda güçlü duygular uyandıramamıştım. Nezaketen bir iki kez iç geçirdikten sonra çalışmalarını göstermek üzere evine geçmeyi teklif etti. Hemen kabul ettim.

Asya'yı evde göremedik. Ev sahibesinin dediğine göre “harabeye” gitmiş. L. şehrinin iki kilometre uzağında bir derebeylik şatosunun kalıntıları vardı. Gagın bana bütün tablolarını gösterdi. Çalışmalarında hayat ve gerçeklikten epey kesitle birlikte rahat, ferah bir şeyler de vardı, ancak hiçbirisi tamamlanmamıştı, çizimi bana özensiz ve hatalı gelmişti. Görüşlerimi açıkça ilettim.

— Evet, evet, —dedi iç geçirerek,— haklısınız; hepsi çok kötü ve olmamış resimler, ne yapayım! Gerektiği gibi eğitim alamadık; şu lanet Slav disiplinsizliği benim de yakama yapıştı. Bir işe koyulurken kartal kesiliriz, yer yerinden oynar, ancak iş tamamlamaya gelince hemen güçten kesilir, yoruluruz.

Onu tam cesaretlendirmeye başlamıştım ki, elini boş verircesine salladı, tabloları kucağında toplayıp divanın üzerine bıraktı.

— Gereken sabrı gösterirsem benden bir şeyler çıkar, — dedi dişlerinin arasından,— gösteremezsem toy bir asilzade olarak kalırım. En iyisi gidip Asya'ya bakalım.

Evden ayrıldık.

IV

Harabeye giden yol ormanlık, dar bir vadinin yamacından kıvrılarak aşağı iniyordu; vadinin aşağısında, taşların arasından akan dere, dağın diklemesine yarılmış yamaçlarının karanlık sırtlarında huzurla parıldayan büyük nehre kavuşmak ister gibi ilerliyordu. Gagin güneşin pırıl pırıl aydınlattığı yerlere dikkat çekti; sözlerinden gerçek bir ressam olmasa da en azından sanatkâr ruhlu olduğu hissediliyordu. Kısa süre sonra harabe görüldü. Çıplak bir kayanın en tepesinden simsiyah, hâlâ sağlam, fakat uzunlamasına bir çatlakla ortadan yarılmış gibi duran dört köşeli bir burç yükseliyordu. Yosunlu surlar burçla kaynaşmış, üzeri yer yer sarmaşıkla bezenmişti. Beyaz mazgallardan ve yıkık tonozlardan eğri büğrü, cılız ağaçlar sarkıyordu. Taşlık bir patika hâlâ sağlam duran kapıya kadar uzanıyordu. Kapıya yaklaştığımızda önümüzde bir kadın figürü belirdi, kalıntıların arasında koşuşturup durdu ve uçurumun tam kıyısında bir duvar çıkıntısına oturdu.

— Asya bu! – dedi Gagin,– tam bir deli!

Kapıdan girdik ve kendimizi, yarısı yabani elma ağaçları ve yarısı da ısırgan otlarıyla çevrili bir avluda bulduk. Duvarın tepesinde oturan gerçekten Asya idi. Yüzünü bize dönerek güldü, ama yerinden hiç kıpırdamamıştı. Gagin onu parmağıyla uyardı. Bense onu bu ihtiyatsızlığından ötürü yüksek sesle payladım.

— Durun, –diye fısıldadı Gagin,– kızdırmayın; siz onu tanımıyorsunuz: Kafası atarsa kuleye bile tırmanabilir. Onu bırakın da buranın insanların zekâsını bir takdir edin.

Etrafıma bakındım. Köşede ihtiyar bir kadın, ufak tefek, ahşap bir barakada oturmuş çorap örüyor, göz ucuyla da bize bakıyordu. Turistlere bira, kurabiye ve Seltzer maden suyu¹⁰ satıyordu. Ağır, kalaylı maşrapalardan buz gibi bira içmeye başladık. Asya istifini bozmadan oturmaya devam ediyordu. Ayaklarını altına almış, başını muslinden bir eşarp ile örtmüştü. Zarif vücudu berrak gökyüzünde çok güzel görünüyordu, ancak ben ona düşmanca bir hisle baktım. Daha dün onda pek doğal olmayan, gergin bir hal sezmiştim. “Bizi şaşırtmak istiyor,” diye düşündüm, “ama neden! Nedir bu çocukça haşarılıklar?” Sanki düşüncelerimi okumuş gibi, bana birden keskin bir bakış attı, iki hamlede duvardan indi ve ihtiyar kadına yaklaşp bir bardak su rica etti.

— Sence içmek için mi aldım bu suyu? –dedi ağabeyine dönüp,– hayır; duvardaki çiçekleri mutlaka sulamam lazım.

Gagin hiç cevap vermedi; Asya ise, elinde bardakla harabeye doğru tırmanmaya başladı. Yer yer durup eğilerek gülünç bir ciddiyetle, güneşte ıslıl ıslıl parlayan birkaç damla su döküyordu çiçeklere. Hareketleri hayli sevimliydi, ama her ne kadar onun bu çevikliğinden ve kıvraklığından ister istemez hoşlanmış olsam da ona hâlâ sinir oluyordum. Tehlikeli bir yerde önce mahsus çığlık atıp, arkasından kahkahayı bastı.

10 Almanya Hessen Eyaleti'nin Seltzer bölgesindeki kuyulardan elde edilen lüks bir maden suyu. (ç.n.)

İyice öfkelenmiştim. Ördüğü çoraptan gözünü bir anlığına ayıran ihtiyar kadın:

— Kız keçi gibi tırmanıyor, —diye mırıldandı.

Nihayet Asya bardağındaki bütün suyu boşalttı ve işveli bir edayla salına salına yanımıza döndü. Tuhaf alaylı bir gülümseme kaşlarını, burun deliklerini ve dudaklarını hafifçe titretiyordu: Koyu renk gözlerini yarı küstah, yarı neşeli bir ifade ile kısmıştı.

“Davranışlarımı yakışksız buluyorsunuz, ama her şeye rağmen beni hayranlıkla seyrettiğinizi biliyorum,” der gibiydi yüz ifadesi.

— Aferin Asya, aferin, —dedi Gagın yarım ağızla.

Birden utanır gibi oldu, uzun kirpiklerini indirdi ve kabahatli gibi usulca yanımıza oturdu. Yüzünü ilk defa burada dikkatle inceleyebildim: Gördüğüm en değişken yüzdü. Bir süre sonra yüzü hepten solup dalgın ve neredeyse hüznü bir hal aldı; yüz hatları bana daha olgun, daha sert, daha yalın göründü. Tamamen sakinleşmişti. Etraftaki harabeleri dolaştık (Asya peşimizden geliyordu) ve gördüğümüz manzarayı hayranlıkla seyrettik. Bu arada öğle yemeği vakti yaklaşıyordu. Gagın ihtiyar kadına hesabı öderken bir bardak daha bira söyledi ve bana dönüp muzip bir ifadeyle şöyle dedi:

— Kalbinizdeki kadının sağlığına!

—Acaba onun... acaba sizin kalbinizde böyle biri var mı? —diye sordu Asya.

— Kimin yok ki? —dedi Gagın.

Asya bir an daldı; yüzü yine değişmiş, o tahrik edici, neredeyse küstah ve alaylı ifade yüzünde tekrar belirmişti.

Dönüş yolunda daha fazla kahkaha atıyor, daha çok haylazlık yapıyordu. Uzun bir sopayı kırıp, tüfek gibi omzuna koydu, başına da bir eşarp bağladı. Sarışın ve kibirli İngilizler'den oluşan kalabalık bir aile ile karşılaştığımızı hatırlıyorum. Her biri, sanki emredilmiş gibi, donuk gözlerle, soğuk bir şaşkınlıkla Asya'yı izlediler; o da inadına yapıyor-

muş gibi yüksek sesle şarkı söylemeye başladı. Eve varınca hemen odasına geçti ve yemek vaktinde üzerinde en güzel elbisesi, özenle taranmış saçlarıyla, belinde korsesi ve elinde eldivenleriyle çıkageldi. Sofrada gayet ciddi, hatta kibirli bir tavırla, yemeklerin azar azar tadına bakıp kadehinden su içiyordu. Karşımda yeni bir role bürünmek istediği aşikâr: edepli, özenle yetiştirilmiş bir küçük hanım rolü. Gagin karışmadı: Belli ki Asya'nın hareketlerini hoşgörüyü karşılamaya alışkındı. Sadece ara sıra iyi niyetli bir ifade ile bana bakıyor ve "O daha çocuk, aldırmayın" dercesine omuz silkiyordu. Yemek biter bitmez Asya sofradan kalkıp bize reverans yaptı, şapkasını taktı ve Gagin'e: "Frau Louise'e gidebilir miyim?" diye sordu.

Gagin her zamanki üslubuyla:

— Ne zamandan beri benden izin alır oldun? —diye sordu ve ardından şaşkın bir gülümsemeyle ekledi:— Yoksa sıkıldın mı bizden?

— Hayır, ama dün Frau Louise'e onu ziyaret edeceğime söz vermiştim; ayrıca baş başa daha mutlu olursunuz diye düşündüm. Bay N'nin (beni gösterdi) size daha anlatacakları vardır.

Asya çıktı.

Gagin gözlerini benden kaçırmaya çalışarak:

— Frau Louise, —diye başladı,— buranın eski belediye başkanının dul karısı, iyi kalpli ama boş bir ihtiyar. Asya çok sevdi. Asya'nın alt tabakadan insanlarla tanışma tutkusu var: Bunun sebebi de kibir elbette, farkındayım; gördüğünüz üzere Asya fazlasıyla şımarık. —bir süre sustuktan sonra ekledi:— Ne yapmamı önerirdiniz? Ben kimseyi cezalandıramam, hele ona bunu hiç yapamam. Ona karşı hoşgörülü olmak zorundayım.

Yanıt vermedim. Gagin konuyu değiştirdi. Tanıdıkça ona daha fazla bağlanıyordum. Onu kısa sürede çözmüştüm. Tam bir Rus ruhuna sahipti, gerçekçi, dürüst, sade, ama maalesef biraz uyuşuk, azim ve içsel ateşten mahrum

bir ruh. Gençlik, onda kaynayıp fışkırmıyor; cılız bir ışıkla parılıyordu. Çok sempatik ve zekiydi, ama yetişkinliğinde nasıl bir adam olacağını kestiremiyordum. Ressam olmak... Acı çekmeden, daimî bir emek harcamadan ressam olunmaz... O yumuşak yüz hatlarına bakınca, uyuşuk konuşmasını dinleyince, “Olmaz! Sen o zahmeti gösteremezsin, zora gelemezsin,” dedim içimden. Ama onu sevmemek mümkün değildi: İnsanı cezbeden bir şey vardı onda. Birlikte dört saat geçirdik; kâh divanda oturduk, kâh evin önünde adımladık; bu dört saatte iyice kaynaşmıştık.

Güneş batmış, artık eve dönme vaktim gelmişti. Asya ise henüz dönmemişti.

— Ah ne başına buyruk kız bu —dedi Gagın.— Sizi geçirmemi ister misiniz? Yolda Frau Louise’e de uğrarız: Orada olup olmadığını sorarım. Az ilerde zaten.

Şehre indik, dar, kıvrımlı bir sokağa saptıktan sonra her katı iki pencere, dört katlı bir evin önünde durduk. İkinci katı, birinci kata oranla sokağa doğru çıkıntılıydı, üçüncü ve dördüncü katların çıkıntısı ise ikinciye göre daha fazlaydı. Eski oymaları, altındaki iki büyük kolonu, kiremit döşeli sivri çatısı ve çatı katındaki gagaya benzer uzantısıyla devasa, kambur bir kuşu andırıyordu.

— Asya! —diye bağırdı Gagın,— Burada mısın?

Üçüncü katın ışığı yanan penceresi tıkırtıyla açıldı ve Asya’nın silüetini gördük. Arkasından ihtiyar Alman’ın dışsiz, miyop gözlü yüzü belirdi.

— Buradayım, —dedi Asya, dirseklerini pervaza cilveli cilveli yaslayarak,— Burada keyfim yerinde... —Gagın’e bir demet sardunya fırlatarak ekledi:— Al, bu sana, farz et ki ben de senin gönlünün kadınıyım.

Frau Louise güldü.

— N. gidiyor, —dedi Gagın.— Seninle vedalaşmak istiyor.

— Sahi mi? —dedi Asya,— o halde çiçek demetimi ona ver, ben şimdi geliyorum.

Pencereyi kapattı, sanırım Frau Louise’i öptü. Gagın sesini çıkaramadan bana demeti uzattı. Ben de usulca cebime koydum, kayığa bindim ve karşı tarafa geçtim.

Hiçbir şey düşünmeden, yüreğimde tuhaf bir ağırlıkla eve doğru yürürken tanıdık fakat Almanya’da nadir rastlanan güçlü bir kokuyla birden sersemledim. Duraksadım ve yolun kenarında küçük bir kenevir tarlası gördüm. Tarladaki o bozkır kokusu bana birden memleketimi hatırlatmış, içimde güçlü bir hasret duygusu uyandırmıştı. Rus havası solumak, Rus toprağında yürümek istiyordum. “Burada yabancı topraklarda ne yapıyorum, bu gurbet ellerde ne gezip duruyorum ben?” diye haykırdım, yüreğimdiki ağırlık, yerini acıya ve yakıcı bir endişeye bıraktı. Önceki güne göre bambaşka bir ruh haliyle eve döndüm. Basbayağı öfkeliydim, uzun süre de sakinleşemedim. Anlam veremediğim bir can sıkıntısına kapılmıştım. Sonunda oturdum ve kurnaz dulumu hatırlayarak (onu düşünerek günümü sonlandırmayı artık ritüel haline getirmiştım) mektuplarından birini elime aldım. Ama mektubu açmaya bile fırsat bulamadan aklım başka yerlere gitti. Düşünmeye başladım... Asya’yı düşünmeye. Aklıma konuşma esnasında Gagın’ın Rusya’ya dönmesine engel olan bazı sıkıntıları ima edişi geldi... “Asya onun gerçekten kız kardeşi mi?” dedim yüksek sesle.

Soyunup yatağa uzandım, uyumaya çalıştım ama bir süre sonra yine oturur vaziyette dirseklerimi yastığa dayamış, tekrar o “yapmacık gülüslü, cilveli kızı” düşünmeye başlamıştım. “Vücudu, Rafael’in Farnesina’daki küçük Galateası¹¹ gibi,” diye fısıldadım, “Evet; onun kız kardeşi falan da değil.”

Dulun mektubu yerde uysalca duruyor, ay ışığında bembeyaz parlıyordu.

11 Rafael’in Roma’da Villa Farnesina’da bulunan *Galatea’nın Zaferi* adlı freski. (ç.n.)

V

Ertesi sabah tekrar L.'ye gittim. Kendimi Gagın'le görüşmek istediğime inandırmıştım, ancak içten içe Asya'nın ne yapacağını, yine dünkü gibi "uçarılık" edip etmeyeceğini merak ediyordum. İkisini de misafir odasında buldum ve tuhaftır –dün gece Rusya'yı çok düşündüğümünden mi bilmem,– Asya gözüme tam bir Rus kızı, yani sıradan bir kız, hatta neredeyse hizmetçi gibi göründü... Üzerinde eski bir elbise vardı, saçını kulaklarının arkasına doğru taramış, kımıldamadan pencere kenarında oturuyor, sanki ömrü boyunca başka hiçbir şeyle meşgul olmamış gibi kendi halinde, sessizce kanaviçesini işliyordu. Neredeyse hiç konuşmuyor, usulca işine bakıyordu. Yüz hatları ise öyle anlamsız, sıradan bir ifade almıştı ki, ister istemez bizde eve besleme olarak alınıp yetiştirilen Katyalar'ı, Maşalar'ı hatırlattı bana. Bu benzerlik, Asya'nın alçak sesle Matuşka Galubuşka¹² şarkısını söylemeye başlamasıyla daha da somutlaştı. Onun solgun yüzüne baktım, dünkü hayallerimi hatırladım ve nedense üzüldüm. Dışarıda harika bir hava vardı. Gagın bize bugün doğa çizimleri yapmaya gideceğini söyledi. Kendisine eşlik etmemden rahatsız olup olmayacağını sordum.

— Tam aksine, bana güzel tavsiyeler verebilirsiniz, –dedi.

Yuvarlak *à la Van Dyck* şapkasını takıp önlüğünü giydi, eskiz defterini koltuğunun arasına aldı ve yola koyuldu; ben de arkasından gittim. Asya evde kaldı. Gagın çıkarken, ondan çorbanın çok sulu olmamasına dikkat etmesini rica etti: Asya mutfığa uğramaya söz verdi. Gagın benim zaten bildiğim vadiye gelince bir taşın üzerine oturup yaşlı, içi oyuk, dallı budaklı bir meşe ağacını çizmeye başladı. Otların üzerine uzandım, kitabımı elime aldım; daha iki sayfa okuyamadan Gagın kâğıdı lekeledi. Biz de bunun üzerine konuşmaya

12 “Biricik Anacığım” A. Gurilyov'un zamanında pek tutulan bir romanı. (ç.n.)

başladık, üstelik hatırladığım kadarıyla, nasıl çalışılacağı, nelerden kaçınılacağı, nelere bağlı kalınacağına dair, sanatçının çağımızdaki gerçek değerine dair gayet de akıllıca ve inceliklerle tartıştık. Gagın sonunda gününde olmadığına karar verdi, yanıma uzandı ve kâh hararetli, kâh düşündürücü, kâh coşkulu, gençlere özgü bir sohbetle zaman su gibi akıp gitti, hemen hepsi de boş, belirsiz sohbetlerdi, yani Rusların pek meraklı olduğu türden sohbetler. Sıkılincaya kadar lafladık, sanki bir şey başarmışız gibi, bir tatmin hissiyle dolduktan sonra eve döndük. Asya'yı nasıl bıraktıysam öyle buldum; her ne kadar dikkatle gözlemlediysem de onda herhangi bir cilve belirtisi ya da kasıtlı bir role bürünme hali göremedim. Bu sefer onu doğal olmamakla suçlamaya hakkım yoktu.

— Hah! –dedi Gagın,– Tövbe edip imana gelmiş.

Akşamüzeri Asya birkaç kez gayriihtiyari esnedi ve erkenden odasına geçti. Ben de çok geçmeden Gagın'le veda-
laştım ve eve döndükten sonra hiçbir şeyin hayalini kurmadım; bütün günüm sahici hislerle geçti. Fakat uyumak üzere yatağa yattığımda, bir ara, yüksek sesle:

— Bukalemun gibi kız! –dedim istemsizce ve biraz düşündükten sonra ekledim:– Ama onun kız kardeşi değil.

VI

Aradan tam iki hafta geçti. Gagınler'i her gün ziyarete gidiyordum. Asya benden kaçıyor gibiydi, ama ilk tanıştığımız zamanlarda yaptığı yaramazlıkların hiçbirini yapmıyordu artık. İçten içe kederli veya mahcup gibiydi; sonra daha az gülüyordu. Onu merakla gözlemliyordum.

Fransızca ve Almancayı epey güzel konuşuyordu; çocukluğunda bir kadının şefkatini görmediği, Gagın'ın edindiği görgüyle hiçbir ilgisi olmadığı, tuhaf ve sıradışı yetiştirildiği aşikârdı. *À la Van Dyck* şapkasına ve önlüğüne rağ-

men Gagın'ın nazik, nazlı, bir Rus asilzadesi olduğu gayet aşikârken, Asya hiç hanımefendiye benzemiyordu; her hareketinde bir huzursuzluk vardı: Bu yabani bitki yeni aşılanmıştı, bu şarap daha yeni mayalanıyordu âdeta. Utangaç ve ürkek yaradılışıydı, bu utangaç hallerine sinirleniyor ve sinirinden zorla laubali ve cesur olmaya çalışıyor, bunu da her zaman başaramıyordu. Birkaç sefer Rusya'daki hayatı ve geçmişi hakkında sohbet etmeye çalıştım: Sorularıma gönülsüzce cevap veriyordu. Bununla birlikte yurt dışına çıkana kadar uzun süre köyde yaşadığını öğrendim. Bir keresinde onu yalnız başına kitap okurken buldum. Başını ellerinin arasına almuş, parmaklarını da saçının derinliklerine daldırmıştı, satırları âdeta gözleriyle yiyordu.

— Bravo! —dedim, yanına giderek,— ne kadar da gayretlisiniz!

Başını kaldırdı, mağrur ve sert bir ifadeyle bana baktı.

— Siz sanıyorsunuz ki yalnızca gülmeyi beceriyorum, — dedi ve kalkıp gitmeye niyetlendi...

Kitabın adına bir göz attım: Bir Fransız romanıydı.¹³

— Yalnız tercihinizi takdir edemeyeceğim, —dedim.

—Ne okusaydım! —diye bağırdı ve kitabı masaya fırlattı.— O zaman gidip dışarıda hovardalık edeyim! —diye ekleyerek bahçeye fırladı.

Aynı günün akşamı, Gagın'e *Hermann'la Dorothea*'yı¹⁴ okudum. Asya ilk başlarda etrafımızda dolanıyordu; sonra birden kulak kesildi, sessizce yanıma oturdu ve okumayı sonuna kadar dinledi. Hemen ertesi gün aklına Dorothea gibi ağırbaşlı bir ev hanımı olmak gelmişti ve ben bunun farkına varana dek onu yine tanıyamamıştım. Kısacası Asya nazarımda esrarengiz bir varlıktı. Son derece kendini beğenmiş tavırları ona öfkelendiğim anlarda bile beni etkiliyordu. Yal-

13 Turgenyev modern Fransız edebi eserlerine olan şüpheli yaklaşımını 1857 yılına ait birçok mektubunda sıkça dile getirmiştir. (ç.n.)

14 Goethe'nin ünlü pastoral poeması. (ç.n.)

nız bir konudan gittikçe daha fazla emin oluyordum, o da Gagın ile kardeş olmadıklarıydı. Gagın'ın ona karşı hareketleri kardeşçe değildi: Fazlasıyla şefkatli, hoşgörülü ve aynı zamanda bir nebze yapmacıktı.

Tuhaf görünen bir tesadüf kuşklarımı haklı çıkarmıştı.

Bir akşam Gagınler'in yaşadığı bağa yaklaştığımda kapıyı kilitli buldum. Çok düşünmeden çitlerin daha önceden fark ettiğim yıkık yerinden içeri atladım. Buradan az uzakta, patika tarafında, akasyalarla kaplı bir kameriye vardı; kameriyenin hizasındaydım, hatta kameriyeyi geçmiştim... Birden Asya'nın sesiyle irkildim, heyecan ve gözyaşları içinde şunları söylüyordu:

— Hayır, senden başka hiç kimseyi sevmek istemiyorum; hayır, hayır, yalnızca seni sevmek istiyorum... Hem de son-
suza dek.

— Yeter Asya, sakinleş artık, —dedi Gagın.— Sana inandığımı biliyorsun.

Sesleri kameriyeden geliyordu. Seyrek dalların arasından ikisini de gördüm. Onlar beni fark etmemişti.

— Seni, bir tek seni, —diye tekrarladı kız, boynuna atıldı ve hıçkıra hıçkıra ağlayarak öpüp sıkıca sarıldı.

— Yeter, yeter, —diye tekrarlayıp durdu Gagın ellerini Asya'nın saçında hafifçe gezdirerek.

Bir süre hiç kımıldamadan öyle kaldım... Sonra silkinip kendime geldim. “Yanlarına gitmeli mi?.. Hayatta olmaz!” Şimşek gibi geçmişti bu düşünce kafamdan. Seri adımlarla çitlere yöneldim, oradan yola atlayıp neredeyse koşar adım evin yolunu tuttum. Gülümseyip ellerimi ovuşturdum; tahminlerimi (doğruluğundan bir an olsun şüphe duymamıştım) birden doğrulayan bu tesadüf karşısında şaşkındım, ama öte yandan kalbimde büyük bir acı vardı. “Fakat, iyi numara yapıyorlar!” diye düşündüm, “İyi ama neden? Beni enayi yerine koymaya neden bu kadar hevesliler? Bunu Gagın'den beklemezdim. Peki ya o dokunaklı açıklamalar neyin nesi?”

VII

Kötü uyudum ve ertesi sabah erken kalktım; sırt çantamı aldım, ev sahibesine gece beni beklememesini söyledim ve Z. şehrinin nehri boyunca dağlara doğru yürüyüşe koyuldum. Bu dağlar Köpek Sırtı (Hundsrück), diye adlandırılan sıradağların bir kolunu oluşturuyor, jeolojik bakımdan oldukça enteresan; bilhassa bazalt katmanlarının saflığı ve düzgün dizilimi oldukça dikkat çekici; ama jeolojik gözlem yapacak vaziyette değildim. Ne hissettiğime dair bir fikrim yoktu; açık olan tek duygu Gagınler'le görüşmek istemediğimdi. Onlardan duyduğum rahatsızlığın tek sebebinin beni üzen kurnazlıkları olduğuna kendimi inandırmıştım. Kendilerini akraba gibi tanıtmaya kim zorlamıştı onları? Hal böyleyken onları düşünmemeye çalışıyordum; dağlarda, derelerde aheste aheste dolaştım, köy hanlarında oturdum, halim selim han sahipleriyle, misafirlerle sohbet ettim, ya da dümdüz, sıcak bir kayaya oturup bulutların gezişini izledim, neyse ki hava ziyadesiyle güzeldi. Kalbim zaman zaman sızlasa da üç günümü böyle meşgalelerle, keyif alarak geçirdim. Ruh halim ve düşüncelerim bu diyarların huzur dolu tabiatıyla tam anlamıyla uyum içindeydi.

Kendimi izlenimlerle dolu tesadüflerin sessiz oyununa bırakmıştım tamamen. Bu izlenimler yavaşça değişerek ruhuma sızdı ve orada, bu üç gün içinde gördüğüm, hissettiğim şeylerin birbiriyle harmanlandığı ortak bir duygu bıraktı: Ormanın hafif reçine kokusu, ağaçkakanların sesleri, tıkırtıları, ıslıl ıslıl derelerin kumlu zeminindeki rengârenk alabalıklarla bitmek bilmeyen gevezeliği, dağların hiç keskin olmayan silüetleri, asık suratlı kayalar, saygıdeğer ulu kiliseleri ve ağaçlarıyla tertemiz köyler, çayırlardaki leylekler, çarkları hızla dönen hoş değirmenler, semiz atların, bazen de ineklerin çektiği ağır ağır giden, gacıır gucur eden arabalar, elma ve armut ağaçlarıyla çevrelenmiş yollardaki uzun saçlı genç seyyahlar..¹⁵

15 Yerel mabetleri ziyaret eden hacılar kastediliyor. (ç.n.)

O zamanki izlenimlerimi hatırlamaktan şimdi bile haz duyuyorum. İddiasız refahınla, hamarat ellerinin, yavaş ama sabırlı emeğinin her yerde bıraktığı izlerle, selam olsun sana ey Alman toprağının mütevazı köşesi! Selam sana ey yeryüzü!

Üçüncü günün sonunda eve geldim. Gagın'e öfkelenince o kötü kalpli dulu tasavvur etmeye çalıştığımı, ancak çabalarımın sonuçsuz kaldığını söylemeyi unuttum. Onu gözümün önüne getirmeye çalıştığımda karşımda masumane, pörtlek gözlü, meraklı meraklı bakan beş yaşında bir köylü kızının canlandığını hatırlıyorum. Bana öylesine masum ve çocuksu bakıyordu ki... Onun o temiz bakışlarından utanmıştım. Varlığı karşısında yalan söylemekten çekindim ve hemen o anda, mutlak suretle eski meselemlerime sonsuza dek vedalaştım.

Evde Gagın'ın mektubunu buldum. Benim beklenmedik kararına şaşırmıştı, onu yanıma almamama sitem ediyor ve döner dönmez uğramamı rica ediyordu. Hoşnutsuz bir şekilde mektubu okudum, ama ertesi gün L.'nin yolunu tuttum.

VIII

Gagın beni dostça karşıladı, bana tatlı tatlı bir sürü sitemde bulundu; ama Asya, sanki mahsus yapıyormuş gibi, beni görür görmez sebepsiz kahkahalar atmaya başladı. Her zamanki gibi hemen koşarak uzaklaştı. Gagın mahcup oldu, arkasından "deli" diye söylenerek benden onu bağışlamamı rica etti. İtiraf edeyim ki Asya'ya çok sinirlenmiştim; zaten tadım yoktu, bir de üstüne yine bu yapmacık gülüş, bu tuhaf cilveler... Yine de, hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi küçük gezintimin detaylarından bahsettim Gagın'e. O da bana yokluğumda neler yaptığından bahsetti. Ancak sohbetimiz yürümedi; Asya odaya girdi ve tekrar koşarak çıktı. Sonunda acil bir işimin çıktığını ve eve gitmem gerektiğini söyledim. Gagın ilkin gitmeme müsaade etmedi, yüzüme dikkat-

lice baktıktan sonra, bana eşlik etmek istedi. Kapı girişinde Asya birden yanıma gelip elini uzattı; elini hafifçe sıkıp zoraki bir baş selamı verdim. Gagın'le birlikte Ren'in öteki yakasına geçtik. Sevgili dişbudak ağacımla Madonna heykelinin yanından geçip manzaranın tadını çıkarmak maksadıyla bir banka oturduk. Son derece ilginç bir sohbete başladık.

İlkin birkaç kelime lafladık, sonra susup berrak nehri seyre daldık.

— Söyler misiniz, —diye başladı Gagın her zamanki gülüşüyle,— Asya ile ilgili düşünceleriniz ne? Size biraz tuhaf geliyor değil mi?

— Evet, —diye cevapladım hiç düşünmeden. Ondan bahsedeceğimi tahmin etmemiştim.

— Onunla ilgili bir yargıya varabilmek için iyi tanımak lazım, —dedi,— tertemiz bir kalbi vardır, ancak bildiğini okur işte. Onunla geçinmek zordur. Yine de onu suçlamamalı; hem hikâyesini bir bilerseniz...

— Hikâyesi mi?.. —diye lafını kestim,— yoksa o sizin...

Gagın yüzüme baktı.

— Onunla kardeş olmadığımızı falan düşünmüyorsunuz değil mi?.. Hayır, —diye devam etti şaşkınlığıma aldırma-
dan,— gerçekten kardeşim, babamın kızı. Şimdi dinleyin. Size güveniyorum ve her şeyi anlatacağım.

Babam son derece iyi kalpli, akıllı, tahsilli bir adamdı, ancak talihsizdi. Kader, ona başkalarına davrandığından daha kötü davranmadı, ama kaderin ilk darbesine de yenik düştü. Sevdigiyle evlenmiş; karısı, yani annem, çok kısa süre içinde ölmüş, altı aylıkken beni bırakmış. Babam beni köye götürdü ve tam on iki yıl hiçbir yere gitmedi. Eğitimimle bizzat ilgilenmişti. Eğer ağabeyi, yani öz amcam bizi ziyarete gelmeseydi hiç ayrılmayacaktık. Bu amcam hep Petersburg'da yaşardı, mevki sahibiydi. Beni kendi yanına almak için babamı ikna etti, çünkü babam kati suretle köyden ayrılmak istemiyordu. Amcam benim yaşımdaki bir çocuğun çevreden tamamen

soyutlanmış yaşamasının zararlı olacağını, babam gibi böyle mütemadiyen içine kapanık, suskun bir akıl hocasının yanında yaşıtılarından kesinlikle geri kalacağımı, üstelik mizacımda bir nebze bozulacağını öne sürdü. Babam amcamın ikna çabalarına uzun süre direndiyse de en sonunda boyun eğdi. Babamdan ayrılırken ağladım; yüzünün güldüğünü hiç görmesem de seviyordum onu... Ama Petersburg'a gelince, karanlık ve neşesiz yuvamızı hemen unuttu. Harp okuluna yazıldım, oradan da muhafız alayına geçtim. Her yıl birkaç haftalığına köye gidiyordum ve babamı her geçen yıl daha kederli, içine kapanık, ürkeklik ölçüsünde özgüvensiz buluyordum. Her gün kiliseye gidiyordu, artık neredeyse konuşmayı unutmuştu. Ziyaretlerimden birinde (artık yirmi yaşımı geçmiştim) evimizde ilk defa zayıfça, kara gözlü, on yaşında bir kız çocuğu gördüm: Asya'yı... Babam onun yetim olduğunu ve bakmak için yanına aldığını söyledi. Tam olarak böyle demişti. Kıza özel bir ilgi göstermedim; vahşi bir hayvan gibi sessiz ve çevikti. Annemin öldüğü, gündüz bile mumların yandığı, babamın en sevdiği o devasa ve kasvetli odaya ne zaman girsem, Asya hemen babamın Voltaire¹⁶ koltuğunun, ya da kitap rafının arkasına saklanırdı. Neyse, sonraki üç dört yıl boyunca mecburi hizmetlerim beni köye gitmekten alıkoydu. Babamdan her ay kısa mektuplar alıyordum; bunlarda Asya'yı nadiren o da üstünkörü anıyordu... Babam artık ellisini geçmişti, ama hâlâ genç görünüyordu. Aniden, hiç beklenmedik bir anda kâhyadan, babamın ölüm döşğinde olduğunu ve onunla vedalaşmak istiyorsam olabildiğince çabuk gelmem gerektiğini bildiren bir mektup alınca kapıldığım dehşeti bir düşünün. Uçarcasına babamın yanına gittim ve onu ölmeden yakaladım, ancak son nefesini vermek üzereydi. Beni gördüğüne çok sevinmişti, cılızlaşmış kollarıyla sarıldı, uzun uzun gözlerimin içine baktı, ama ne sınavan ne de yalvaran bir ifade vardı bakışlarında. Son dileğini ye-

16 Oturulan kısmı alçak, sırt kısmı yüksekçe olan bir koltuk türü. (ç.n)

rine getireceğimin sözünü aldıktan sonra ihtiyar uşağından Asya'yı getirmesini istedi. İhtiyar onu getirdi: Asya ayakları üzerinde güçlkle duruyor ve tüm vücudu titriyordu.

— İşte —dedi babam tüm gücünü toplayıp,— sana kızımı, kız kardeşini vasiyet ediyorum. Yakov'dan her şeyi öğreneceksin, —diye ekledi kâhyayı göstererek.

Asya hıçkırığa hıçkırığa ağlayarak kendini yüzükoyun yatağa attı. Aradan yarım saat geçtikten sonra babam öldü.

İşte öğrendiğim şey. Asya babamın, eski hizmetçileri Tatyana'dan olma kızıydı. Bu zarif yapılı, çekici, sert ve zeki bakışlı, iri kara gözlere sahip Tatyana'yı çok iyi hatırlıyorum. Yakov'un hürmeten susuşundan anladığım kadarıyla, babam annemin ölümünden birkaç yıl sonra bu kadınla birlikte olmuş. Tatyana o zamanlar bey evinde değil, hayvan bakıcısı olan evli kardeşiyle birlikte bir izbede yaşıyormuş. Babam ona fena halde bağlanmış ve benim köyden ayrılışımdan sonra onunla evlenmeyi bile düşünmüş, ancak babamın ricasına rağmen Tatyana babamın karısı olmaya razı olmamış.

— Müteveffa Tatyana Vasiliyevna, —diye ekledi Yakov kapıda ellerini arkasında kavuşturmuş beklerken,— çok düşünceli biriydi ve babanızı asla incitmek istememişti. Ne haddime karınız olmak? Benden hanımefendi olur mu hiç? İşte böyle demişti. Yanımda konuştular efendim.

Tatyana evimize yerleşmeyi dahi istememiş, Asya ile ablasında kalmaya devam etmiş. Çocukluğumda Tatyana'yı yalnızca bayram günleri kilisede görürdüm. Başında siyah başörtüsü, omuzlarında sarı şalıyla kalabalığın arasında pencere kenarında durur, o sert silueti saydam cama tüm hatlarıyla kazınırdı: Eski zamanlardaki gibi, hem mütevazı hem mağrur bir duruşla hafifçe eğilip dua ederdi. Amcam beni götürdüğü sırada Asya daha iki yaşındaymış, dokuz yaşında ise annesini kaybetmiş.

Tatyana ölünce, babam Asya'yı yanına almış. Babam önceden de onun yanına almak istemiş, ama Tatyana buna

da razı olmamış. Asya'yı bir beyin yanına aldıklarında, Asya'nın neler hissettiğini bir düşünün. Ona ilk defa ipekten bir elbise giydirildiği ve elini öptükleri ânı hâlâ unutamıyor. Annesi hayattayken ona çok sert davranırmış, babasının yanındaysa artık tam anlamıyla özgürlüğüne kavuşmuştu. Babam onun öğretmeni idi. Onun dışında kimseyi görmüyordu. Babam Asya'yı şımartmamış, yani el bebek gül bebek büyütmemiş; ancak onu tutkuyla sevmiş ve hiçbir şeyi yasaklamamış. Ona karşı suçlu hissediyormuş. Asya çok geçmeden evdeki en önemli kişi olduğunu, beyin de babası olduğunu anlamış, ancak kendi sahte konumunun da çok geçmeden farkına varmıştı. Haysiyet duygusu epey gelişmişti. Şüpheciliği de artmış; kötü alışkanlıkları kök salmış, sadeliği kaybolmuştu. *Bütün dünyaya* geçmişini unutturmak istiyordu (bunu bir defasında itiraf etti bana); hem annesinden utanıyor hem de utancından utanıp annesiyle övünüyordu. Görüyorsunuz, onun yaşında birinin bilmemesi gereken çok şeyi biliyor... Peki gerçekten suçlu o mu? Gençliğin kudreti içinde fokurduyor, kanı kaynıyordu, ama yanı başında ona kılavuz olacak kimse yoktu. Her bakımdan tam bir özgürlük! Eh kolay mı bunu kaldırmak? Diğer bey kızlarından altta kalmamak için kendini kitaplara vermiş. Ancak neye yarar? Yanlış başlayan hayatı yanlış şekillense de kalbi bozulmamış, akli zarar görmemiş.

İşte ben, yirmi yaşında bir delikanlı, on üç yaşında kız çocuğuyla kalakaldım! Babamın ölümünden sonraki ilk günlerde çıkardığım sestem bile korkuya kapılıyordu, şefkatim ise kederlendiriyordu. Ancak zaman geçtikçe, yavaş yavaş bana alıştı. Onu kız kardeşim olarak kabul ettiğimi ve bir kız kardeş olarak sevdiğimi anladığı zaman bana tutkuyla bağlandı: Onda hiçbir duygu yarım değildir.

Onu Petersburg'a getirdim. Ondan ayrılmak çok zordu, ancak birlikteyken de yapamıyorduk; onu en iyi yatılı okullardan birine yerleştirdim. Asya ayrılmamızın gerekli oldu-

ğunu anladı, ancak hemen ardından hastalandı, neredeyse ölecekti. Sonra durumu kanıksadı ve okulda dört yıl kaldı; ancak beklentilerimin aksine, önceden nasılsa hemen hemen öyle kaldı. Yatılı okulun müdürü bana sık sık dert yandı. “Ne cezalandırılmaktan ne de şefkatten anlıyor” dedi bana. Asya fevkalade zekiydi, herkesten iyi öğrenirdi; fakat başkalarıyla hiçbir zaman aynı seviyede olmak istemezdi; hep dikkafalılık eder, çevresinden kendini soyutlardı... Onu çok fazla suçlayamazdım: Onun durumunda biri ya göze girmeliydi ya da etrafından uzaklaşmalıydı. Bütün arkadaşları arasından yalnızca çirkin, dışlanmış, yoksul bir kızla dostluk ediyordu. Birlikte eğitim aldığı diğer küçükhanımların çoğu iyi ailelerden gelmeydi; Asya’yı sevmezlerdi, onunla dalga geçer ve ona ellerinden geldiğince iğneli laflar ederlerdi ya, Asya da altta kalmazdı. Bir gün Tanrı’nın kurallarının işlendiği derste hoca kusurlardan bahsettiği sırada: “Yağcılık ve korkaklık en fena kusurlardır,” demiş Asya yüksek sesle. Sözün kısıası, Asya kendi yolunda gitmeye devam etti, ancak hal ve hareketleri biraz daha düzeldi, gerçi bu konuda da pek bir ilerleme gösteremedi.

Artık on yedi yaşını doldurmuştu, yatılı okulda daha fazla kalamazdı. Epey büyük bir sıkıntı içindeydim. Birden aklıma iyi bir fikir geldi: İstifa edip bir-iki yıllığına yurt dışına çıkmak ve Asya’yı da yanımda götürmek... Öyle de yaptım; işte şimdi onunla beraber, resimle ilgilenmeye çalıştığım Ren kıyılarındayız. O ise... eskisi gibi haşarılık edip, tuhafliklar yapıyor. Artık onu çok sert bir biçimde yargılamayacağınızı umuyorum: O hiçbir şeyi umursamıyormuş gibi görünse de, herkesin görüşüne değer verir; bilhassa da sizinkine.

Gagin yine o sakın gülüşüyle gülümsedi. Elini sıkıca tuttum.

— İşte böyle, —dedi tekrar Gagin,— ancak onunla başım dertte. Barut gibi bir şey. Şimdiye kadar kimseden hoşlanmadı, ama birini sevecek olursa büyük dert! Bazen onunla

nasıl geçinmem gerektiğini bilemiyorum. Geçenlerde yine saçmaladı: Kendisine eskisine nazaran soğuk davrandığımı ve yalnızca beni sevdiğini ve sonsuza dek beni seveceğini söyleyip bu yüzden öyle bir ağladı ki...

— Demek bu yüzden... —diyordum ki dilimi ısırdım.— Peki söyler misiniz, —dedim Gagın'e, aramızdaki samimiyet artmıştı sanki,— gerçekten bunca zaman kimseden hoşlanmamış mı? Petersburg'da genç erkeklerle hiç görüşmedi mi?

— Onlardan hiç hoşlanmadı. Hayır, Asya'ya sıradışı biri, bir kahraman lazım, ya da bir dağ geçidinde yaşayan yakışıklı mı yakışıklı bir çoban. —Ayağa kalkarak ekledi: Bu arada sizi fazla lafa tuttum.

— Bakın ne söyleyeceğim, —diye başladım,— size gidelim, hiç eve dönesim yok.

— Ya işiniz ne olacak?

Hiç cevap vermedim. Gagın içtenlikle gülümsedi, L.'ye döndük. Tanıdık bağı ve dağın eteğindeki beyaz evi görünce tam kalbimde bir tatlılık hissettim; sanki kalbime gizlice bal dökmüşlerdi. Gagın'ın hikâyesinden sonra içim rahatlamıştı.

IX

Asya bizi kapı eşiğinde karşıladı. Yine bir kahkaha bekliyordum, ancak suskun, solgun bir yüz ve mahzun bakışlarla yanımıza geldi.

— İşte yine o, —dedi Gagın,— hem buraya gelmeyi kendisinin istediğine dikkatini çekerim.

Asya merakla bana baktı. Elimi ilk ben uzattım ve soğuk ellerini bu sefer kuvvetlice sıktım. Ona çok acımıştım; onda önceleri beni hayrete düşüren şeyleri şimdi anlamlandırabiliyorum: İç huzursuzluğu, kendine mukayyet olamayışı, dikkat çekme arzusu... her şeyi daha iyi anlıyordum. Ruhunun derinliklerine indim: Gizemli bir musibet onu durmadan ezi-

yor; deneyimsiz onuru hırpalanıyor, endişeyle savruluyordu; ancak bütün benliğiyle hakikate yönelme çabasındaydı. Bu tuhaf kızıdan neden hoşlandığımı anlamıştım: Sadece o zarif vücudunu baştan aşağı saran yarı vahşi cazibesi değildi beni etkileyen; ruhundan da hoşlanıyordum.

Gagin resimlerini karıştırmaya başladı; ben Asya'ya bağda gezinti yapmayı teklif ettim. Neşeli ve neredeyse itaatkâr bir ifadeyle hemen kabul etti. İne ine dağın yarısına kadar geldik ve büyükçe bir taşın üzerine oturduk.

— Bizsiz sıkılmadınız mı? —diye başladı Asya.

— Peki siz bensiz sıkılmadınız mı? —dedim.

Asya bana yan yan baktı.

— Evet, —dedi.— Dağlar güzel miydi? —diye devam etti hemen.— Yüksekler mi? Bulutlardan yüksek mi? Neler gördüğünüzü anlatsanıza. Ağabeyime anlattınız, ama ben hiçbir şey duymadım.

— Siz istediniz gitmeyi, —dedim.

— Gittim... Çünkü... Şimdi gitmeyeceğim ama, —diye ekledi saf ve şefkatli bir tonla,— siz bugün öfkeliydiniz.

— Ben mi?

— Siz.

— Yok canım, neden öfkeli olayım...

— Bilmiyorum ama öfkeliydiniz ve öfkeli ayrıldınız. O halde gitmeniz beni çok üzdü, şimdi ise dönmenize çok sevindim.

— Döndüğüme ben de sevindim.

Asya çocukların neşelendiklerinde sıkça yaptığı gibi omuzlarını silkti.

— Ah, sezgilerim güçlüdür! —diye devam etti— Yan odadaki babamın yalnızca öksürüğünden bile, benimle arasının iyi olup olmadığını anladığım zamanlar olurdu.

O güne kadar Asya babasından bahsetmemişti. Bu beni etkilemişti.

— Babanızı seviyor muydunuz? —dedim ama bundan epey rahatsızlık duyarak, birden kızardığımı hissettim.

Asya hiç cevap vermedi ve o da kızardı. İkimiz de sustuk. Ren'in açıklarında bir vapur, dumanını tütürerek ilerliyordu. Onu izlemeye koyulduk.

— Neden anlatmıyorsunuz? —diye fısıldadı Asya.

— Bugün beni görür görmez neden güldünüz? —diye sordum.

— Ben de bilmiyorum. Bazen ağlamak isterken gülüyorum. Beni yaptıklarımdan ötürü yargılamamalısınız... yaptıklarımdan ötürü. Hah sahi, nasıldı o Lorelei masalı? Acaba şu görünen kaya *onun* mu? Bir zamanlar herkesi boğduğu, ancak âşık olduğunda, kendini suya attığı söylenir. Hoşuma gidiyor bu masal. Frau Louise bana çeşit çeşit masallar anlatır. Sarı gözlü kara bir kedisi de var...

Asya başını kaldırıp buklelerini salladı.

— Ah, ne mutluyum, —dedi.

O an kulağımıza bölük pörçük, tekdüze bir ses geldi. Yüzlerce ses, tek bir ağızdan, düzenli aralıklarla bir ilahi tekrarlıyordu: Elllerinde bayrak ve haçlarla yolun aşağılarına kadar uzanan bir hacı topluluğu vardı.

— Şimdi onlarla yürümek vardı, —dedi Asya, gittikçe zayıflayan sesleri dinleyerek.

— E siz o kadar dindar mısınız?

— İbadet uğruna uzaklara gitmek, büyük bir başarı. — diye devam etti, — Günler akıp gidiyor, hayat geçiyor, peki biz ne yaptık?

— Hırslısınız, —dedim, — boş boş yaşamaktansa arkanızda bir iz bırakmak istiyorsunuz...

— Peki bu imkânsız mı?

“İmkânsız,” diye tekrarlayacaktım... Fakat onun parlak gözlerine baktıktan sonra yalnızca şöyle diyebildim:

— Deneyin.

— Söylesenize, —dedi Asya kısa bir sessizliğin ardından; bu esnada, solan yüzünden gölgeler geçiyordu, — şu kadını çok mu sevmiştiniz?.. Tanışmamızın ikinci günü harabelerin orada ağabeyim onun sağlığına içmişti, hatırlıyor musunuz?

Güldüm.

— Ağabeyiniz şaka yapmıştı; hiç kimseden hoşlanmamıştım, en azından şimdi hoşlandığım biri yok.

— Peki kadınlarda hoşunuza giden şey nedir? —diye sordu Asya başını masumane bir merakla kaldırarak.

— Ne tuhaf bir soru! —dedim.

Asya biraz bozuldu.

— Size böyle bir soru sormamalıydım değil mi? Özür dilerim, aklıma geleni söylemeye alışmışım. Bu yüzden konuşmaktan korkuyorum.

— Konuşun, Tanrı aşkına korkmayın, —diye araya girdim,— nihayet, yabanilik etmeyi bıraktığınız için çok mutluyum.

Asya başını öne eğip kıkır kıkır gülmeye başladı. Bu gülüşüne hiç şahit olmamıştım.

— Ee anlatın bakalım, —dedi, sanki uzunca bir süre oturmaya hazırlanıyormuş gibi elbisesinin eteğini düzelterip bacaklarının üzerinde topladı.— Bir şeyler anlatın ya da okuyun; hani şu *Onegin*'den okuduğunuz gibi bir şeyler...

Asya birden susup düşünceye daldı... Sonra alçak sesle şu dizeleri mırıldandı:

*Şimdi nerede haç ve dalların gölgesi
Zavallı anacığımın üzerinde!¹⁷*

— Puşkin'inki böyle değil, —dedim.

— Tatyana olmak isterdim, —diye devam etti düşünceli bir tavırla sonra canlılıkla ekledi:— Haydi anlatın.

Ancak içimden anlatmak gelmiyordu. Ona baktım, güneşin parlak ışıklarıyla bezenmiş, baştan aşağı huzurla dolmuş, dinginleşmişti. Etrafımızda, altımızda, üstümüzde her şey neşe saçıyor, yer, gök, su, hatta hava bile ıslıl ıslıl parlıyordu.

17 *Yevgeni Onegin*'in sekizinci bölümünün 46. kıtasının son mısrasını değiştirerek okuyor. Puşkin'inki şöyle: "Zavallı dadımın üzerinde." (ç.n.)

— Bakın ne kadar güzel! —dedim sesimi gayriihtiyari alçaltarak.

O da aynı ses tonuyla, bana bakmadan yanıtladı:

— Evet, çok! Eğer sizinle birer kuş olsaydık, nasıl da yükselip uçardık... Bu mavilikte kaybolur giderdik. Ama kuş değiliz işte.

— Ama kanatlarımız çıkabilir, —dedim.

— Nasıl olacak?

— Yaşadıkça öğreneceksiniz. Bizi kaldırıp göğe çıkaran hisler vardır. Merak etmeyin bir gün kanatlarınız olacak.

— Sizin oldu mu ki?

— Size nasıl anlatsam... Sanırım şimdiye kadar hiç uçmadım.

Asya tekrar düşünceye daldı. Hafifçe ona doğru eğildim.

— Vals yapabiliyor musunuz? —diye sordu birden.

— Yapabiliyorum, —diye cevapladım biraz şaşırarak.

— O zaman haydi gidelim, gidelim... Ağabeyimden bize vals çalmasını isteyeceğim... Kanatlanıp uçuyormuşuz gibi hayal ederiz kendimizi.

Asya eve doğru koştu. Ben de arkasından koştum; birkaç dakika sonra küçücük odada Lanner'in tatlı sesi eşliğinde dönüp duruyorduk. Asya coşkulu bir şekilde harika vals yapıyordu. O asi, genç kızlara has çehresinde yumuşak, kadınsı bir ifade belirmişti. Bundan uzun bir süre sonra bile ellerimin onun zarif bedenine değdiğini hissettim, hızlanan nefesini uzun süre yakından duydum; hareketsiz, yarı açık gözlerini, dağınık buklelerin örttüğü solgun, ama canlı yüzünde görür gibi oldum.

X

Bundan daha güzel bir gün olamazdı. Çocuklar gibi eğlendik. Asya çok tatlı ve saftı. Gagin ona bakarken mutluluk duyuyordu. Geç bir vakitte ayrıldım. Ren'i yarıladığımda kayık-

çıdan kayığı akıntıya bırakmasını rica ettim. İhtiyar kürekleri kaldırdı ve haşmetli nehir bizi sürüklemeye başladı. Çevreme bakıp, etrafı dinleyip anılarımı yâd ederken ansızın kalbimde gizli bir huzursuzluk hissettim... Başımı kaldırıp göğe baktım, ama orada da huzur yoktu: Yıldızlarla bezeli gökyüzünde her şey kıpır kıpır oynuyor, titreşiyordu. Nehre eğildim... Ancak orada da, nehrin karanlık ve soğuk derinliğinde yıldızlar kıpırıyor, titreşiyordu. Her yerde endişeli bir canlılık görüyordum ve bu endişeli hal beni de sarmıştı. Kayığın kenarına yaslandım... Kulaklarımda rüzgârın fısıltısı vardı, kayığın arkasından gelen şırıltılar huzursuz ediyor, suyun temiz kokusu beni sakinleştirmeye yetmiyordu. Kıyıda bülbül ötüyor, ezgilerinin tatlı zehrini bana da bulaştırıyordu. Gözlerim doldu, ama bu göz yaşları sebepsiz bir coşkunun ürünü değildi. Hissettiğim şey, ruhun genişlediği, coşkuya kapıldığı zaman, her şeyi kavradığını ve sevdiğini zannettiği zaman ortaya çıkan arzulardı; kısa süre önce benliğimi saran karmaşık arzuların duygusu değildi. Hayır! Mutluluk hasretiyle yanıp tutuşuyordu içim. Ona adıyla hitap etmeye henüz cesaret edemiyordum, ama istediğim şey mutluluk, doyasıya mutluluk, işte mustarip olduğum şey de bu. Kayık kendiliğinden bizi götürüyor, kayıkçı ise oturduğu yerde küreklere yaslanmış uyukluyordu.

XI

Ertesi gün Gagınler'e giderken kendime Asya'ya âşık mıyım, değil miyim diye sormadım; ancak onu çok düşündüm. Yazgısı ilgimi çekmiş, beklenmedik yakınlaşmamız beni sevindirmişti. Onu sadece dünden beri tanıdığımı hissediyordum; düne kadar bana yüz vermemişti. Ve sonunda bana açılınca, sureti ne büyüleyici bir ışıkla aydınlandı. Ne kadar yeni gelmişti bu bana, o gizli cazibesi nasıl da mütevazı bir şekilde açığa çıkmıştı...

Bildiğim yolu, uzakta görünen evden gözümü ayırmadan keyifle yürüdüm; gelecek şöyle dursun, yarını bile düşünmüyordum. Keyfime diyecek yoktu.

İçeri girdiğimde Asya kızardı. Fark ettim ki yine süslenip püslenmişti, ancak yüz ifadesi kıyafetine uymuyordu; kederliydi. Bense ne kadar neşeliydim! Hatta huyu gereği tekrar kaçacağını düşündüm, ancak kendine zar zor hâkim olup kaçmadı. Gagin ise sanat ateşiyle kendinden geçen amatörlerin deyimleriyle: “Doğayı kuyruğundan yakalamayı” başardıklarını sandıkları zaman kapıldıkları o nöbet halini yaşıyordu. Üstü başı boya içinde, karmakarışık saçlarıyla, gergin keten bezin karşısında durmuş, fırçasını tuvalin üzerinde geniş hareketlerle sallıyordu. Beni âdeta delirmiş gibi selamladı, geri çekilip gözlerini kısıtı ve yeniden tablosuna gömüldü. Onu rahatsız etmek istemedim ve Asya’nın yanına oturdum. Kara gözlerini ağır ağır bana çevirdi.

— Bugün dünkü gibi değilsiniz, –dedim, onu güldürme çabalarım sonuçsuz kalınca.

— Hayır, değilim, –dedi ağır ve boğuk bir sesle.– Ancak mühim değil. İyi uyuyamadım, bütün gece düşünüp durdum.

— Neyi?

— Ah, çok şeyi düşündüm. Bu çocukluğumdan kalma bir alışkanlığım; daha annemle birlikte yaşadığım zamanlardan beri...

Asya güçlkle söylemişti bu sözü, sonra bir kez daha tekrarladı:

— Anneciğimle birlikte yaşarken... Neden kimsenin ilerde neyle karşılaşılacağını kestiremediğini düşündüm; ama bazen felaketi görürsün ve kurtulmak mümkün olmaz. Sonra hiçbir şey bilmediğimi ve öğrenmem gerektiğini düşündüm. Yeniden yetiştirilmeliyim, ben çok kötü yetiştirildim. Piyano çalmayı, resim yapmayı beceremiyorum, dikişte bile kötüyüm. Hiçbir yeteneğim yok; benimle olmak çok sıkıcı olsa gerek.

— Kendinize haksızlık ediyorsunuz, –dedim.– Çok şey okumuş, tahsil görmüşsünüz, hem o zekânızla...

— Ben zeki miyim? –diye naif bir merakla sorunca istemeden güldüm; ancak o gülümsemedi bile.– Ağabey, ben zeki miyim? –diye sordu Gagın’.

Gagin cevap vermedi, fırçasını durmadan değiştirip ellerini havaya kaldırarak tablosuyla cebelleşmeye devam etti. Asya yine o düşünceli haliyle konuşmayı sürdürdü:

— Kafamda neler olduğunu bazen ben bile bilmiyorum. Bazen yemin ederim kendimden korkuyorum. Ah, isterdim ki... Kadınların fazla okumaması gerektiği doğru mu?

— Fazlasına gerek yok, ama...

— Söyler misiniz ne okumalıyım? Ne yapmalıyım? Bana ne dersiniz onu yapacağım, –diye ekledi saf bir uysallıkla.

O anda ona ne söyleyeceğini bilemedim.

— Benimleyken gerçekten sıkılmıyorsunuz değil mi?

— Olur mu canım, –diye başladım.

— Eh teşekkür ederim! –dedi Asya,– Oysa ben sıkılacağınızı düşünmüştüm.

Ve o küçük, sıcak elleriyle elimi sıktı.

— Ah! –diye haykırdı Gagın.– Bu fon biraz koyu olmadı mı?

Gagin’in yanına gittim. Asya kalktı ve yanımızdan ayrıldı.

XII

Bir saat sonra geri döndü, kapıda durup eliyle beni çağırırdı.

— Dinleyin, –dedi,– eğer ölseydim, benim için üzülür müydünüz?

— Neler geçiyor aklınızdan bugün! –diye haykırdım.

— Yakında öleceğimi düşünüyorum; sanki etrafımdaki herkes benimle vedalaşıyormuş gibi. Ah! Öyle bakmayın

bana. Ciddi söylüyorum, mahsus değil. Yoksa yine sizden korkmaya başlayacağım.

— Gerçekten benden korkuyor muydunuz?

— Ben öyle tuhaf biriysem, gerçekten kabahat bende değil, –dedi.– Görüyorsunuz artık gülemiyorum bile.

Akşama kadar böyle kederli ve endişeliydi. İç dünyasında benim anlayamadığım bir şeyler oluyordu. Sık sık bana bakıyordu; kalbim bu gizemli bakışlar karşısında hafifçe sıkışıyordu. Sakin görünüyordu ama yüzüne her baktığımda, “endişelenme” demek istiyordum. Ona hayran olmuştum, solgun yüz hatlarında, kararsız ve ağır hareketlerinde doku-naklı bir cazibe buluyordum, ancak o nedense mutsuz olduğumu düşünüyordu.

— Dinleyin, –dedi vedalaşmamıza az bir süre kala,– benim uçarı biri olduğumu düşünmeniz bana ıstırap veriyor... Bundan sonra size söylediklerime inanın ve lütfen bana karşı açık olun. Ben size her zaman doğruları söyleyeceğim, şeref sözü veriyorum size...

Bu “şeref sözü” bana yine tebessüm ettirdi.

— Ah, gülmeyin, –dedi canlılıkla,– yoksa dün bana sorduğunuz şeyi bugün de ben size soracağım: “Neden gülüyorsunuz?” –Biraz sustuktan sonra ekledi:– Dün kanatlardan bahsetmiştiniz hatırlıyor musunuz? Benim kanatlarım çıktı, ancak bir yere uçamıyorum.

— Olur mu canım, –dedim,– önünüzde bütün yollar açık...

Asya büyük bir dikkatle gözlerini bana doğrulttu.

— Bugün benim hakkımda kötü düşünüyorsunuz, –dedi kaşlarını çatarak.

— Kötü düşünceler mi? Ben mi? Sizin hakkınızda hem de!..

— Yüzünüzden düşen bin parça, –dedi Gagın,– Size vals çalmamı ister misiniz dünkü gibi?

— Hayır, hayır, –dedi Asya kollarını kavuşturarak,– bugün hayatta olmaz!

— Zorlayan yok, sakın ol...

— Hayatta olmaz, —diye tekrarladı sarararak...

Karanlık dalgalarını hızlı hızlı döndüren Ren'e yaklaşıırken, “Acaba beni seviyor olabilir mi?” diye düşündüm.

XIII

Ertesi gün kendi kendime, “Acaba beni seviyor mu?” diye sordum uyanır uyanmaz. Kendime bakmak istemedim. Onun imgesinin, “yapmacık gülüşlü kız” imgesinin ruhuma sirayet ettiğini ve uzun süre bunun etkisinden kurtulamayacağımı hissetmişim. L.'ye gittim ve bütün gün orada kaldım, ancak Asya'yı çok az görebildim. Keyifsizdi, başı ağrıyordu. Alnı sarılı vaziyette, soluk, halsiz ve yarı açık gözlerle bir dakikalığına aşağı inmişti. Bitkin bir gülümsemeyle, “Geçer, mühim bir şey değil hepsi geçer, değil mi?” dedi ve çıktı. Canım sıkılmış, anlamsız bir kederle dolmuştum. Ancak uzun süre ayrılmak istemedim, onu tekrar göremeden, geç vakit eve döndüm.

Ertesi sabah yarı uykulu bir vaziyette geçti. İşe koyulmak istedim, ama yapamadım; hiçbir şey yapmak ve düşünmek istemiyordum... Ama bunu da beceremedim. Şehirde dolaştım; eve döndüm, tekrar çıktım.

— Bay N. siz misiniz? —diye bir çocuk sesi geldi arkamdan. Dönüp baktım: Karşımda küçük bir çocuk duruyordu.— Bu Size Fraulein¹⁸ Annette'den, —dedi elime bir mektup tutuşturup.

Mektubu açtım: Asya'nın özensiz ve acele yazısını hemen tanıdım. “Sizi mutlaka görmeliyim,” diye yazıyordu,

18 (Alm.) Evli olmayan kadın.

“bugün saat dörtte harabelerin yanındaki taş kiliseye gelin. Bugün büyük bir gaflette bulundum... Tanrı aşkına gelin, her şeyi öğreneceksiniz... Gönderilen çocuğa da evet deyin.”

— Cevap verecek misiniz? —diye sordu çocuk.

— Ona “Ever” dediğimi söyle, —diye yanıtladım.

Çocuk koş a koş a gitti.

XIV

Odama geldim, oturup düşüncelere daldım. Kalbim hızlı hızlı çarpıyordu. Asya’nın notunu birkaç kez okudum. Saate baktım; daha on iki bile olmamıştı.

Kapı açıldı, içeri Gagın girdi. Yüzü asıktı. Elimden tutup sertçe sıktı. Hayli endişeli görünüyordu.

— Neyiniz var? —diye sordum.

Gagın bir sandalye çekip karşıma oturdu.

— Dördüncü günü, —diye başladı, zoraki bir gülümsemeyle duraksayarak,— sizi hikâyemle şaşkına çevirmemin dördüncü günü. Bugün sizi daha da şaşırtacağım. Karşımda başkası olsa muhtemelen cesaret edemezdim... böyle, doğrudan... Ancak siz yüce ruhlu bir insansınız, ne de olsa dostuz değil mi? Bakın: Kız kardeşim, Asya, size âşık.

Baştan aşağı ürperdim ve ayağa kalkıp:

— Kız kardeşiniz, diyorsunuz ki...

— Evet, evet —diye sözümü kesti Gagın.— Bu kız deli diyorum size, beni de delirtecek. Ama neyse ki yalan söylemeyi beceremez ve bana güvenir. Ah, nasıl bir ruh var bu kızda... fakat kendini mahvedecek belli ki.

— Yanılıyorsunuz, —diye söze başladım.

— Hayır, yanılmıyorum. Biliyor musunuz dün bütün gün yattı, hiçbir şey yemedi, buna rağmen yakınmadı bile. Akşamüzeri biraz ateşi çıktı ama önemsemedim. Gece saat ikide ev sahibesi beni uyandırdı: “Kardeşinizin yanına gider

misiniz; pek iyi değil,” dedi. Yanına koştum, Asya’yı üzerini çıkarmadan uzanmış, gözyaşları içinde nöbet geçirirken buldum: Ateşler içinde yanıyor, dişleri takırdıyordu. “Neyin var? Hasta mısın?” Boynuma sarıldı ve eğer hayatta kalmasını istiyorsam onu derhal buradan uzaklaştırmam gerektiği konusunda bana yalvarmaya başladı. Hiçbir şey anlamıyordum, onu rahatlatmaya çalışıyordum... Hıçkırıkları gitgide artıyordu... ve hıçkırıklarının arasında birden işittim ki... yani... Sizi sevdiğini işittim. Sizi temin ederim ki sizinle benim gibi sağduyulu insanlar, onun bu duyguları ne kadar derinden hissettiğini ve bu duyguların dışavurumunun ne kadar güçlü olabileceğini tahmin bile edemez. Bu, onda öylesine beklenmedik ve karşı koyulamaz bir şekilde ortaya çıkıyor ki, basbayağı fırtına gibi... Siz iyi bir insansınız, – diye devam etti Gagın,– ama size nasıl böyle tutulduğunu anlamıyorum doğrusu. Size ilk bakışta vurulduğunu söyledi. Geçenlerde benim dışımda kimseyi sevmediğine beni inandırmaya çalışırken ağlamasının sebebi buymuş. Asya güya onun kim olduğunu bildiğinizi ve onu hor gördüğünüzü düşünüyor. Bana hikâyesini size anlatıp anlatmadığımı sordu. Ben tabii ki “hayır” dedim ama sezgileri çok güçlüdür. Tek bir şey istiyor: Buradan hemen gitmek. Sabaha kadar yanında durdum; benden, yarın buradan gideceğimize dair söz aldıktan sonra uyuyabildi ancak. Düşündüm, düşündüm ve sizinle konuşmaya karar verdim. Bence Asya haklı: En iyisi ikimizin de buradan gitmesi. Aklıma beni engelleyen bir düşünce gelmeseydi, onu hemen bugün alıp götürecektim. Belki de... kim bilir? Kız kardeşimden hoşlanmışsınızdır. Eğer böyle bir şey varsa neden götürerim ki onu? İşte ben de her türlü utancı bir kenara koymaya karar verdim. Ayrıca ben de bir şeyler fark etmiştim... Ben de... Sizden öğrenmeye karar verdim... –Zavallı Gagın mahcup olmuştu.– Kusuruma bakmayın lütfen, –diye ekledi,– böyle tatsız durumlara alışık değilim.

— Öğrenmek ister misiniz, –dedim sert bir tonla,– kız kardeşinizin hoşuma gidip gitmediğini? Evet, ondan hoşlanıyorum...

Gagin bana baktı.

— Ama –dedi duraksayarak,– onunla evlenmezsiniz herhalde, değil mi?

— Bu soruya ne cevap vermemi istersiniz? Siz karar verin, böyle bir şey yapabilir miyim yoksa...

— Biliyorum, biliyorum, –diye sözümü kesti.– Sizden cevap beklemeye hiçbir hakkım yok ve sorduğum soru da... son derece yakışıksız... Ama ne yaparsınız? Ateşle oyun olmaz. Siz Asya'yı bilmiyorsunuz; hastalanabilir, kaçıp gidebilir, sizinle gizlice buluşmak isteyebilir. Başka bir kız olsa her şeyi gizler, doğru zamanı beklerdi ancak o bunu yapamaz. Başına ilk defa böyle bir şey geliyor ki sorun da bu zaten! Bugün dizlerime kapanıp hüngür hüngür ağlayışını bir görseydiniz, o zaman anlardınız endişemi.

Düşündüm. Gagin'in "sizinle buluşmak isteyebilir" sözü kalbime ok gibi saplandı. Bu dürüst samimiyetine, aynı samimiyetle cevap veremediğim için utanmıştım.

— Evet, –dedim sonunda,– haklısınız. Bir saat önce kız kardeşinizden mektup aldım. İşte.

Gagin mektubu aldı, hızla okudu ve ellerini dizlerine koydu. Yüzündeki şaşkınlık ifadesi pek gülünçtü, ancak gülecek halde değildim.

— Tekrar söylüyorum, siz yüce ruhlu bir insansınız, –dedi.– İyi ama ne yapmalı şimdi? Nasıl yapmalı? Gitmek isteyen de o, mektubu yazan da. Bir de gaflette bulunmuş... Peki bu mektubu ne vakit yazabilmiş? Ne istiyor şimdi bu kız sizden?

Onu sakinleştirdim ve olabildiğince soğukkanlılıkla ne yapmamız gerektiği üzerine konuştuk.

Geldiğimiz nokta şuydu: Bir felaketi önlemek adına buluşmaya gidip Asya ile mertçe konuşacaktım. Gagin ise evde

oturacak, mektuptan bihabermiş gibi davranacaktı. Akşama tekrar buluşmak üzere sözleştik.

— Size güvenim tam, —dedi Gagın ve elimi sıktı.— Ona da bana da acıyın. Biz her koşulda ayrılacağız buradan, —diye ilave etti ayağa kalkarken,— çünkü Asya ile evlenmezsiniz.

— Akşama kadar süre verin bana, —dedim.

— Tabii ki, ama evlenmezsiniz.

Gagın gitti, kendimi yatağa atıp gözlerimi kapattım. Başım dönüyordu: Bir anda onlarca düşünce sel gibi başıma üşüşmüştü. Gagın'ın içtenliği canımı sıkmış, Asya'ya da kızmıştım, aşkı beni hem sevindiriyor, hem de kafamı karıştırıyordu. Onu, her şeyi ağabeyine anlatmaya zorlayan şeyin ne olduğunu anlamış değildim. Anlık bir karar vermenin kaçınılmaz oluşu bana azap veriyordu...

“On yedi yaşında, üstelik böyle huyu olan bir kızla nasıl evlenilir!” dedim ayağa kalkarken.

XV

Belirlenen saatte Ren'den geçtim, karşı kıyıda beni ilk karşılayan, sabahleyin bana gelen çocuktu. Anlaşılan beni beklemiş.

— Freulein Annette'den, —diye fısıldayarak bir pusula uzattı bana.

Asya bana buluşma yerinin değiştiğini yazmıştı. Bir buçuk saat sonra kiliseye değil Frau Louise'in evine gidecek, aşağıdan kapıya vurup üçüncü kata çıkacaktım.

— Yine evet mi? —diye sordu çocuk.

— Evet, —diye tekrarlayıp Ren'in kıyısında yürüdüm.

Dönecek vakit yoktu, sokaklarda dolanmak da istemedim. Şehir surlarının ardında bira severler için gölgelikli bir kegel¹⁹ sahası ve masaları olan küçük bir bahçe vardı. Oraya

19 Lobut ve topla oynanan kuka benzeri bir oyun. (ç.n)

gittim. Birkaç yaşlı Alman kegel oynuyordu. Tahta toplar tıkr tıkr yuvarlanıyor, ara sıra tezahürat sesleri geliyordu. Gözü yaşlı güzel garson bana bir kupa bira getirdi; yüzüne baktım, hızla arkasını dönüp uzaklaştı.

Hemen yan tarafta oturan şişman, al yanaklı biri “Evet, evet,” dedi, “Hannchen’imiz²⁰ bugün pek kederli: Nişanlısı askere gitti.”

Garsonun yüzüne baktım: Bir köşeye çekilip, yanağını avcuna dayamıştı. Gözyaşları ellerine damlıyordu. Birisi bira söyledi, ona kupasını götürüp tekrar yerine geçti. Onun üzüntüsü bana da dokunmuştu. Beni bekleyen buluşmayı düşündüm, ama düşüncelerim sıkıntılı, tatsız düşüncelerdi. Öyle gönül rahatlığıyla gitmiyordum bu buluşmaya. Beni bekleyen, karşılıklı aşkın mutluluğuna kapılmak değil, verilen sözü tutmak, zor bir görevi yerine getirmekti. Gagın’ın, “Onunla şaka olmaz,” sözleri ruhuma ok gibi saplanmıştı. Daha dört gün önce bu kayıkta, doludizgin dalgalar arasında mutluluğa olan hasretimden perişan düşmemiş miydim? Mutluluk mümkündü işte ama ben bocalamıştım, onu itiyordum, var gücümle onu defediyordum. Mutluluğun böyle ani gelişi beni serseme çevirmişti. Asya’nın kendisi, o zehir gibi zekâsıyla, geçmişi ve yetiştiriliş tarzıyla, o çekici ama tuhaf varlık da beni ürkütmüştü doğrusu. Çelişkili duygular, uzun süre içimde çatıştı. Randevu vakti yaklaşıyordu. Sonunda kararımı verdim: “Onunla evlenemem. O da kendisini sevdiğimi hiç öğrenemeyecek.”

Ayağa kalktım. Zavallı Hannchen’in avcuna bir *taler* bahşiş bırakıp (bana bir teşekkür bile etmemişti) Frau Louise’in evinin yolunu tuttum. Akşamın gölgeleri havaya yayılmış, karanlık sokağın üzerinde incecik şeritli gökyüzü, kızıl şafağın parıltısıyla allanmıştı. Hafifçe kapıya vurdum, hemen açıldı. Eşikten girdim ve kendimi zifiri karanlığın ortasında buldum.

20 Anna isminin Almancada aile ve arkadaşlar arasında kullanılan hali. (ç.n.)

— Bu tarafa, —dedi ihtiyar bir kadın sesi.— Sizi bekliyorlar. El yordamıyla iki adım attım, kemikli bir el tuttu elimden.

— Siz misiniz Frau Louise? —diye sordum.

— Benim, —dedi aynı ses,— benim, yakışıklı delikanlı.

İhtiyar kadın beni alıp dik merdivenlerden tekrar yukarı çıkardı ve üçüncü katın sahanlığında durdu. Küçük bir pencereden süzülen loş bir ışıktaki müteveffa belediye başkanının dul karısının kırış kırış yüzünü gördüm. Tatlı-kurnaz gülümsemesi pörsümüş dudaklarını gerdirmiş, sönük gözlerini ufaltmıştı. Bana küçük kapıyı işaret etti. Sert bir el hareketiyle kapıyı açtım ve arkamdan çarparak kapattım.

XVI

Girdiğim küçük oda hayli karanlıktı, Asya'yı hemen göremedim. Uzun bir şala sarınmış, pencerenin yanında, sandalyede oturuyordu; ürkmüş bir kuş gibi başını çevirmiş ve neredeyse gizlemişti. Hızlı hızlı nefes alıp veriyor, bütün bedeni titriyordu. Ona ne kadar acıdığımı anlatamam. Yanına yaklaştım. Yüzünü daha fazla çevirdi...

— Anna Nikolayevna, —dedim.

Birden doğrulup bana bakmak istedi, ancak yapamadı. Elini tuttum, soğuktu; avcumda sanki bir ölü eli vardı.

— İstedim ki... —diye başladı söze Asya, gülmeye çalışıyor ancak solgun dudaklarını kontrol edemiyordu.— İstedim ki... Yok, yapamayacağım, —dedi ve sustu.

Gerçekten söylediği her kelime kesik kesikti.

Yanına oturdum.

— Anna Nikolayevna, —diye tekrarladım ve ben de devam edemedim.

Bir sessizlik oldu. Ellerini tutup ona bakmaya devam ettim. Önceleri olduğu gibi yine büzülmüş vaziyette, zar

zor nefes alıyor, gözyaşlarına engel olmak için alt dudak-
ğını ısırıyordu. Ona baktım: Ürkek hareketsizliğinde do-
kunaklı bir çaresizlik vardı; sanki güç bela sandalyeye
kadar ulaşmış ve yorgunluktan oraya yığılmıştı. Yüreğim
ezilmişti.

— Asya, —dedim güçlkle duyulacak bir sesle...

Ağır ağır gözlerini bana çevirdi... Ah, âşık bir kadının
bakışı... kim betimleyebilir seni? Bu gözler yalvarıyor, itimat
ediyor, soruyor, teslim oluyordu. Onun cazibesine karşı ko-
yamıyordum. Hafif bir ateş, yakıcı iğneleriyle vücudumda
geziniyordu. Elini öpmek için eğildim.

Kesik kesik bir nefese benzer, titrek bir ses duyuldu ve
saçlarımda, yaprak gibi titreyen ellerin dokunuşunu his-
settim. Başımı kaldırıp yüzüne baktım. Görünüşü nasıl da
değişmişti birden! Korku ifadesi kaybolmuş, bakışları uzak-
larda bir yerlere gitmiş, beni de alıp götürmüştü. Dudakla-
rı hafifçe aralanmış, alnı mermer gibi bembeyaz kesilmiş,
bukleleri sanki rüzgâr varmış gibi arkaya yatmıştı. Her şeyi
unuttum, onu kendime doğru çektim. Elleri usulca teslim
oldu, arkasından bütün vücudu sürüklendi; şalı omzundan
kaydı ve başı usulca göğsüme, alev alev yanan dudaklarımın
hemen altına yaslandı.

— Sizin... —diye fısıldadı zor duyulan bir sesle.

Artık kollarım bedenine dolanmıştı. Ancak aklıma bir-
den Gagın geldi ve beynimde şimşekler çaktı.

— Ne yapıyoruz biz! —diye haykırıp sarsılarak geri çekil-
dim.— Ağabeyiniz... Nasılsa her şeyi biliyor... Sizinle görüş-
tüğümü biliyor.

Asya kendini sandalyeye bıraktı.

— Evet, —diye devam ettim ve kalkıp odanın diğer kö-
şesine geçtim.— Ağabeyiniz her şeyi biliyor... Ona her şeyi
anlatmak zorundaydım.

— Zorunda mı? —dedi alçak sesle, henüz kendine geleme-
diği belliydi; zar zor anlıyordu beni.

— Evet, evet, —diye tekrarlardım sertçe.— Ve bunun tek suçlusu sizsiniz, yalnızca siz. Neden sırrınızı açık ettiniz? Kim zorladı sizi ağabeyinize her şeyi anlatmaya? Bugün bana bizzat geldi ve aranızda geçen konuşmayı anlattı. —Geniş adımlarla odada dolanıyor, Asya ile göz göze gelmemeye çalışıyordum.— Şimdi her şey mahvoldu, her şey.

Asya sandalyesinden kalkmaya niyetlendi.

— Durun! —diye haykırdım.— Rica ediyorum kalın. Muhatabınız şerefli bir insan, evet efendim şerefli bir insan! Hem Tanrı aşkına, nedir sizi heyecanlandıran? Acaba bende bir değişiklik mi fark ettiniz? Ağabeyiniz bugün bana geldiğinde hislerimi ondan saklayamadım.

“Neler söylüyorum ben?” diye düşünüyor, ahlaksız bir yalancı olduğum düşüncesi, Gagın’ın görüşmemizi bildiği, her şeyin berbat olduğu ve açığa çıktığı düşüncesi kafamın içinde çın çın çınıyordu.

— Ağabeyimi ben çağırmadım, —dedi Asya ürkek bir fısıltıyla,— kendisi geldi.

— Şu yaptığınıza bir bakın, —diye devam ettim.— Şimdiyse buralardan gitmek istiyorsunuz...

— Evet, gitmek zorundayım, —dedi yine alçak sesle.— Sizden buraya yalnızca vedalaşmak için gelmenizi rica ettim.

— Peki sizden ayrılmanın benim için kolay olacağını mı düşünüyorsunuz? —diye sitem ettim.

— Fakat neden ağabeyime söylediniz? —diye yineledi Asya şaşkınlıkla.

— Size söylüyorum, başka türlü hareket edemezdim. Kendinizi ele vermemiş olsaydınız...

— Kendimi odaya kilitlemişim, —dedi masum masum.— Ev sahibesinde bir anahtar daha olduğunu bilmiyordum.

Öyle bir anda, dudaklarından süzülen bu safça mazeret beni az daha öfkeliyordu... Fakat şimdi bu ânı hatırlarken duygulanmadan edemiyorum. Zavallı, dürüst, samimi çocuk.

— Ve işte şimdi her şey bitti! —diye başladım yeniden.— Her şey. Artık ayrılmamız gerek. —Asya'ya kaçamak bir bakış attım. Yüzü hemen kızardı. Hem utanıyor hem de korkuyordu, bunu hissediyordum. Bir yandan ortalıkta dolaşıyor, bir yandan da nöbet geçirir gibi konuşuyordum.— Olgunlaşmaya başlayan duyguların gelişmesine müsaade etmediniz, aramızdaki bağı kendiniz kopardınız; samimiye-time inanmadınız, benden şüphe ettiniz...

Ben konuşurken, Asya karşımda gitgide ezilip büzülüyordu ve birden dizlerinin üzerine çöktü, başı ellerinin arasına düştü ve hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı... Yanına koşup onu kaldırmaya çalıştım, ancak izin vermedi. Kadınların gözyaşlarına dayanamam; onları o vaziyette görür görmez elim ayağım birbirine dolaşır.

— Anna Nikolayevna, Asya, —dedim,— lütfen, yalvarıyorum, Tanrı aşkına ağlamayın artık...

Tekrar elini tuttum...

Ancak, beni şaşkına çeviren bir tavırla birden fırlayıp yıldırım hızıyla kapıya atıldı ve ortadan kayboldu...

Birkaç dakika sonra Frau Louise odaya girdi: Bense odanın tam ortasında yıldırım çarpmış gibi duruyordum. Söylemem gerekenlerin daha yüzde birini bile söyleyememişken, meselenin nasıl bir çözüme varacağını kendim bile kestirememişken, bu buluşmanın böyle çabuk, böyle anlamsızca sona ermesine akıl sır erdiremiyordum...

Frau Louise sarı kaşlarını başörtüsüne kadar kaldırarak:

— Freulein gitti mi? —diye sordu.

Yüzüne aptal aptal baktım ve hemen odadan çıktım.

XVII

Şehirden çıkıp kendimi kırlara attım. Öfke, delicesine bir öfke içimi yiyip bitiriyordu. Kendime sitem üstüne sitem ediyordum. Asya'nın buluşma yerini değiştirmesinin sebebini

nasıl anlayamamış, ihtiyarın evine gitmenin nelere mal olabileceğini nasıl kavrayamamış, onu nasıl kaçırmıştım odadan! O sessiz, loş odada baş başa olmak, onu kendimden uzaklaştırma, hatta azarlama cüreti ve gücü vermişti... Oysa şimdi hayali beni takip ediyordu, ondan özür diliyordum; o solgun yüzünü, nemli, ürkek gözlerini, eğilmiş boynundaki dağınık saçlarını, başının usulca göğsüme dokunuşunu hatırlamak yüreğimi dağlıyordu. “Sizin...” diyen fısıldayışını duyuyordum. “Vicdanımla hareket ettim,” diyerek kendimi kandırmaya çalıştım. Yalan! Yoksa gerçekten böyle bitmesini mi istemiştım? Ondan ayrılma gücünü kendimde bulabilir miydim? Ondan yoksun kalabilir miydim? Çileden çıkmış vaziyette: “Deli! Deli!” diye tekrarladım...

Bu arada gece olmuştu. Geniş adımlarla Asya’nın evine doğru yürüdüm.

XVIII

Beni karşılamaya Gagın çıktı.

— Kız kardeşimi gördünüz mü? —diye bağırdı daha uzaktayken.

— Evde değil mi yoksa? —diye sordum.

— Hayır.

— Dönmedi mi?

— Hayır. Suç bende, —diye devam etti Gagın.— Kendimi tutamadım, anlaşılmamıza uymayıp kiliseye gittim. Orada yoktu, herhalde gelmedi değil mi?

— Kilisede değildi.

Onu gördüğümü itiraf etmeliydim.

— Ya nerede?

— Frau Louise’de. Bir saat önce ondan ayrıldım, —diye ekledim,— eve döndüğünü düşünüyordum.

— Bekleyelim, —dedi Gagın.

Eve gidip yan yana oturduk. Susuyorduk. İkimiz de huzursuzduk. Durmadan etrafa bakınıyor, kapıya kulak kabartıyorduk. Sonunda Gagın ayağa kalktı.

— Bir terslik var! —diye haykırdı.— Kalbim yerinden çıkacak şimdi. Yemin ederim öldürecek bu kız beni... Çıkıp arayalım.

Çıktık. Ortalık kapkaranlıktı.

— Neler konuştunuz onunla? —diye sordu Gagın şapkasını gözlerine indirerek.

— Hepi topu beş dakika görüştük, —diye cevapladım,— sizinle sözleştiğimiz gibi konuştum onunla.

— Ne yapalım biliyor musunuz? —dedi.— İyisi mi ayrılalım. Böylece onu daha kolay bulabiliriz. Her halükârda bir saat sonra buraya gelin.

XIX

Hemen üzüm bağlarından aşağı inip şehre vardım. Hızlıca bütün sokakları dolandım, her yere bakındım, Frau Louise'in penceresine bile baktım, Ren'e döndüm, kıyı boyunca yürüdüm, ancak Asya'yı hiçbir yerde bulamadım. Ara sıra kadın silüetleri çarpıyordu gözüme ama hiçbirisi Asya değildi. Artık içimi kemiren öfke değildi, gizli bir korku bana acı vermeye başlamıştı, üstelik hissettiğim yalnızca korku da değildi... Hayır; pişmanlık, son derece yakıcı bir keder ve aşk hissediyordum. Evet! En tatlı aşk. Çöken gecenin karanlığında önce yarım ağızla, sonra var gücümle Asya'ya sesleniyordum. Onu sevdiğimi yüz defa tekrarlamış, bir daha hiç ayrılmayacağıma yemin etmişim. Onun soğuk ellerini yeniden tutmak, huzur dolu sesini duymak ve tekrar karşımda görmek için yeryüzündeki her şeyi feda edebilirdim. O kadar yakınımıdaydı ki; bana mutlak bir kararlılıkla, kalbinin ve duygularının en masum haliyle gelmiş, bana el

değmemiş gençliğini getirmişti... Bense onu bağrıma basmamış, o tatlı yüzünün zevkten ve mutluluktan nasıl aydınlandığını görme sevincinden kendimi mahrum bırakmıştım. Bu düşünceler beni delirtiyordu. Çaresizlik içinde, “Nereye gitmiş olabilir, kendine bir şey yapmış olmasın?” diye haykırıyordum. Nehrin tam kıyısında birdenbire beyaz bir şey belirdi. Bu yeri biliyordum; orada yetmiş yıl önce boğulan bir adamın mezarı üzerinde yarısına kadar toprağa gömülü, üzerinde eski yazıların olduğu taştan bir haç duruyordu. Yüreğim buz kesmişti... Haça doğru koştum: Beyaz şey kayboldu. “Asya!” diye bağırdım. Çıkardığım yabani sestem ben bile ürkmüştüm, ancak hiç kimse karşılık vermedi...

Gagin’e gidip onu bulup bulmadığını öğrenmeye karar verdim.

XX

Üzüm bağındaki patikayı hızlı hızlı ormanırken, Asya’nın odasında bir ışık gördüm. Bu beni bir nebze olsun rahatlatmıştı.

Eve kadar geldim; aşağıdaki kapı kilitliydi, kapıyı çaldım. Alt kattaki ışısız pencere usulca açıldı ve Gagin’in başı görüldü.

— Buldunuz mu? —diye sordum.

— Döndü, —diye yanıtladı fısıldayarak.— Odasında üzerini değiştiriyor. Her şey yolunda.

— Tanrı’ya şükürler olsun! —diye haykırdım tarifsiz bir mutluluk ve coşkuyla.— Her şey düzeldi artık. Yalnız tekrar konuşmamız gerek.

Pencereyi yavaşça kendisine çekerek:

— Başka zaman, —dedi Gagin.— Başka zaman, şimdilik hoşça kalın.

— Yarın görüşmek üzere, —dedim,— yarın her şeyi kararlaştırırız.

— Hoşça kalın, —diye yineledi Gagın ve pencere kapandı.

Neredeyse cama vuracaktım. Gagın'e kız kardeşiyle evlenmek istediğimi söyleyecektim. Ancak bu saatte böyle bir teklif... “Yarın,” diye düşündüm, “Yarın mutlu olacağım.”

Yarın mutlu olacağım! Mutluluğun yarını yoktur; dünü de yoktur; o ne geçmişi hatırlar ne de geleceği düşünür: Mutluluğun şimdisi vardır ve o da bir gün değil, bir andır.

Z.'ye nasıl gittiğimi hatırlamıyorum. Beni ayaklarım taşımamış, kayık götürmemişti. Sanki geniş, güçlü kanatlar beni kaldırıp götürmüştü. Bülbülün öttüğü çalılıkların yanından geçerken durdum ve uzun süre dinledim: Bülbülün şakımaları aşkımın ve mutluluğumun şarkısıydı sanki.

XXI

Ertesi günün sabahı malum eve yaklaştığımda, bir şey beni şaşkına çevirdi: Evlerinin bütün pencereleri açıktı, kapı bile açıktı. Kapının eşiğinde birtakım kâğıt parçaları uçuşuyordu. Elinde süpürgeyle hizmetçi kadın kapıya çıktı.

Ona yaklaştım... Ben daha Gagınler evde mi diye sora-madan:

— Gittiler! —deyiverdi.

— Gittiler mi? —diye tekrarladım.— Nasıl gittiler? Nereye?

— Bu sabah saat altıda gittiler. Nereye gittiklerini söyle-mediler. Bir dakika, sanırım, siz Bay N.'siniz değil mi?

— Evet, benim.

— Ev sahibesinde sizin için bir mektup var. —Hizmetçi kadın yukarı çıkıp mektupla geri döndü.— Buyurun efendim.

— Ama olamaz... Nasıl olur?.. —diye mırıldandım.

Hizmetçi kadın bön bön yüzüme bakıp yerleri süpürme-ye başladı.

Mektubu açtım. Gagın'dendi; Asya tek satır bile yazma-mıştı. Bu beklenmedik gidişten ötürü gücenmememi rica

ederek başlamıştı mektubuna. Kararını olgunlukla karşılayıp kendisine hak vereceğime inanıyordu. Bu zor ve tehlikeli olabilecek durumdan, başka bir çıkış yolu bulamamıştı. “Dün akşam,” –diye yazıyordu,– “Asya’yı sessizce beklerken, ayrılığın kaçınılmaz olduğuna kesin olarak inanmıştım. Saygı duyduğum bazı değerler var: Asya ile evlenmenizin mümkün olamayacağını anlıyorum. Bana her şeyi anlattı, onun huzuru için bitmek bilmeyen, ısrarcı isteklerine boyun eğmek zorunda kaldım.” Mektubun sonunda arkadaşlığımızın böyle çabuk son bulmasından dolayı üzüntüsünü dile getiriyor, mutluluklar diliyor, dostça elimi sıkıp onları aramaya çalışmamamı rica ediyordu.

“Ne değerleri?” diye bağırdım, sanki beni duyacakmış gibi. “Bu nasıl bir saçmalık! Ne hakla onu benden kaçıtır...” Başımı avuçlarıma içine aldım...

Hizmetçi kadın ev sahibesine seslenmeye başlamıştı. Onun korkusu beni kendime getirdi. Bir düşünce alevlendi içimde: Ne pahasına olursa olsun onları bulmak. Bu darbeyi alıp da böyle bir ayrılığı kabullenmek mümkün değildi. Ev sahibesinden sabahın altısında vapurla Ren’in aşağısına doğru yol aldıklarını öğrendim. Bilet gişesine gittim: Oradan Köln’e bilet aldıklarını öğrendim. Hemen hazırlanıp vapurla peşlerine düşmek için eve gittim. Frau Louise’in evinin yanından geçmem gerekti. Birden bir ses duydum, birileri bana sesleniyordu. Başımı kaldırdım ve evvelsi gün Asya ile görüştüğümüz odanın camında belediye başkanının dul karısını gördüm. O iğrenç gülüşüyle bana sesleniyordu. Geri dönüp yürümeye devam ettim, ama arkamdan bağırarak bana vereceği bir şey olduğunu söylüyordu. Bu sözler beni durdurmuştu, evine girdim. O odayı tekrar gördüğümde neler hissettiğimi anlatamam asla...

— Aslında –diye başladı ihtiyar, elindeki kâğıt parçasını göstererek.– Bunu bana kendi isteğinizle geldiğiniz takdirde vermem gerekirdi, ama o kadar iyi bir gençsiniz ki. Buyurun.

Kâğıdı aldım.

Kurşun kalemle, aceleyle şu sözler karalanmıştı:

“Elveda, artık görüşmeyeceğiz. Buralardan ayrılmam gururdan değil... Hayır, başka türlü üstesinden gelemezdim. Dün karşınızda ağlarken bana bir kelime, yalnızca bir kelime söyleseydiniz kalırdım. O kelimeyi söylemediniz. Belki de böylesi daha iyi... Sonsuza dek elveda!”

Tek kelime... Ah ne aptalım ben! O kelime... Dün o kelimeyi gözyaşlarıyla tekrarlıyordum, rüzgâra savuruyor, ıssız kırların ortasında bağırıp duruyordum. Ancak ona söylememiştim, onu sevdiğimi söylememiştim ona... Doğru zamanda söyleyememişim... Onunla o meşum odada buluştuğumda âşık olduğumun tam olarak farkında değilim; hatta ağabeyi ile o anlamsız ve iç karartıcı sessizlikte oturduğumuz sırada bile böyle bir his uyanmamıştı içimde. Ancak bir süre geçtikten sonra, doğacak bir felaketten korkmuşken, onu aramaya, ona seslenmeye başladığım zaman, zapt edilemez bir güçle yanıp tutuşmaya başlamıştı bu his... Ama artık çok geçti. “İyi de bu mümkün değil!” diyecekler bana. Mümkün olup olmadığını bilmiyorum, bildiğim tek şey, gerçek bu. Eğer içinde biraz olsun cilvebazlık olsaydı, hissettikleri sahte olsaydı çekip gitmezdi buradan. Başka herhangi birinin katlanacağı şeylere Asya katlanamadı; işte ben bunu anlayamamıştım. Gagın’le karanlık pencerede yaptığımız son görüşmede benim kötücül aklım, dudaklarımdan çıkacak itirafları durdurmuş, hâlâ tutma şansım olan son ip de ellerimin arasından kayıp gitmişti.

O gün bavulumu toplayıp L. şehrine döndüm ve Köln’e doğru yola koyuldum. Vapur iskeleden ayrıldığında, bir daha asla unutmayacağım bu sokaklarla, bütün bu yerlerle içimden vedalaşırken Hannchen’i gördüm. Kıyıda bir bankta oturuyordu. Yüzü solgun, fakat hüzünlü değildi; yanında yakışıklı, genç bir erkek oturuyor ve gülerek ona bir şeyler

anlatıyordu. Ren'in öteki tarafında ise, benim küçük Ma-donnam yaşlı dişbudak ağacının koyu yeşilliğinin ardından yine mahzun mahzun bakıyordu.

XXII

Köln'de Gaginer'in izini sürdüm; oradan Londra'ya gittiklerini öğrenince ben de peşlerinden gittim, ancak Londra'daki bütün aramalarım sonuçsuz kaldı. Uzun süre kabullenemedim bu durumu, uzun süre direndim, ancak en sonunda onları bulma umudundan vazgeçmek zorunda kaldım.

Onları bir daha görmedim... Asya'yı görmedim. Onun hakkında bazı müphem söylentiler geldi kulağıma, ancak o benim için artık sonsuza dek kaybolmuştu. Hayatta olup olmadığını bile bilmiyordum. Birkaç yıl sonra bir gün, yurt dışında bir trende, bana onun unutulmaz yüzünü anımsatan bir kadın yüzü görür gibi oldum... Ancak sanırım tesadüfi bir benzerlikten ötürü yanılmıştım. Asya hafızamda hayatımın en güzel döneminde rastladığım ve son kez alçak tahta sandalyenin sırtına yaslanmış vaziyette gördüğüm kız olarak kaldı.

Yine de onun için kederlenişimin çok da uzun sürmediğini itiraf etmeliyim. Hatta kaderin Asya ile yolumuzun tekrar kesişmesine müsaade etmeyerek iyi bir şey yaptığını düşündüm; böyle bir kadınla gerçekten mutlu olamayacağım düşüncesiyle kendimi avutuyordum. O zamanlar gençtim ve gelecek, kısa ve çabucak geçen gelecek bana sonsuzmuş gibi geliyordu. Acaba bir kez olanlar daha güzel, daha mükemmel haliyle bir daha tekerrür etmez miydi?.. Başka kadınlar tanıdım, ancak Asya'nın içimde uyandırdığı o tatlı, derin ve yakıcı his bir daha tekrarlanmadı. Hayır! Tek bir göz bile, zamanında bana aşkla çevrilen o gözler kadar etkilemedi

beni, göğsüme bastırdığım tek bir kalbe bile o kadar neşe ve tatlılıkla karşılık vermedi kalbim. Ailesiz bir bekârın yalnızlığına mahkûm bir halde sıkıcı yıllar geçiriyorum ama onun mektuplarını, bana zamanında pencereden attığı o kurumuş sardunya demetini kutsal bir emanet gibi saklıyorum. Çiçek o gün bugündür hâlâ hafif hafif kokuyor, ancak eller, bana onu veren eller, o yalnızca bir kez dudaklarıma götürme fırsatını bulabildiğim eller belki de çoktan mezarda çürüyüp gitti. Ya ben? Bana ne oldu? Benden geriye ne kaldı? O mutlu ve heyecan dolu günlerden, o kanatlı umut ve heveslerden geriye ne kaldı? Solup gitmiş, sıradan bir çiçeğin kokusu bile insanın bütün sevinç ve acılarından daha uzun yaşıyor, hatta insanın kendisinden bile.

Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi

1. J. Austen, GURUR VE ÖNYARGI, Çev. H. Koç
2. Novalis, GECEYE ÖVGÜLER, Çev. A. Cemal
3. O. Wilde, MUTLU PRENS -Bütün Masallar, Bütün Öyküler-, Çev. R. Hakmen - F. Özgüven
4. H. C. Andersen, SEÇME MASALLAR, Çev. M. Alpar
5. KEREM İLE ASLI, Haz. Çev. İ. Öztürk
6. H. James, YÜREK BURGUSU, Çev. N. Aytür
7. R. M. Rilke, DUINO AĞITLARI, Çev. Z. Aksu Yilmazer
8. H. de Balzac, MODESTE MIGNON, Çev. O. Rifat - S. Rifat
9. F. G. Lorca, KANLI DÜĞÜN, Çev. R. Hakmen
10. Şeyh Galib, HÜSN Ü AŞK, Çev. A. Gölpınarlı
11. J. W. von Goethe, YARAT EY SANATÇI, Çev. A. Cemal
12. Platon, GORGİAS, Çev. M. Rifat - S. Rifat
13. E. A. Poe, DEDEKTİF (AUGUSTE DUPIN) ÖYKÜLERİ, Çev. M. Fuat - Y. Salman - D. Hakyemez
14. G. Flaubert, ERMIŞ ANTONIUS VE ŞEYTAN, Çev. S. Eyüboğlu
15. G. Flaubert, YERLEŞİK DÜŞÜNCELER SÖZLÜĞÜ, Çev. S. Rifat - E. Gökteke
16. C. Baudelaire, PARİS SIKINTISI, Çev. T. Yücel
17. Juvenalis, YERGİLER, Çev. Ç. Dürüşken - Alovera
18. YUNUS EMRE, HAYATI VE BÜTÜN ŞİİRLERİ, Haz. A. Gölpınarlı
19. E. Dickinson, SEÇME ŞİİRLER, Çev. S. Özpalabıyıklar
20. A. Dumas, fils, KAMELYALI KADIN, Çev. T. Yücel
21. Ömer Hayyam, DÖRTLÜKLER, Çev. S. Eyüboğlu
22. A. Schopenhauer, YAŞAM BİLGELİĞİ ÜZERİNE AFORİZMALAR, Çev. M. Tüzel
23. M. de Montaigne, DENEMELER, Çev. S. Eyüboğlu
24. Platon, DEVLET, Çev. S. Eyüboğlu - M. A. Cimcoz
25. F. Rabelais, GARGANTUA, Çev. S. Eyüboğlu - V. Günyol - A. Erhat
26. İ. A. Gonçarov, OBLMOV, Çev. S. Eyüboğlu - E. Güney
27. T. More, UTOPIA, Çev. S. Eyüboğlu - V. Günyol - M. Urgan
28. Herodotos, TARİH, Çev. M. Ökmen

29. S. Kierkegaard, KAYGI KAVRAMI, Çev. T. Armaner
30. Platon, ŞÖLEN - DOSTLUK, Çev. S. Eyüboğlu - A. Erhat
31. A. S. Puşkin, YÜZBAŞININ KIZI -Bütün Romanlar, Bütün Öyküler-, Çev. A. Behramoğlu
32. A. S. Puşkin, SEVİYORDUM SİZİ, Çev. A. Behramoğlu
33. G. Flaubert, MADAME BOVARY, Çev. N. Ataç - S. E. Siyavuşgil
34. İ. S. Turgenyev, BABALAR VE OĞULLAR, Çev. E. Altay
35. A. P. Çehov, KÖPEĞİYLE DOLAŞAN KADIN, Çev. E. Altay
36. A. P. Çehov, BÜYÜK OYUNLAR, Çev. A. Behramoğlu
37. Molière, CİMRİ, Çev. S. Eyüboğlu
38. W. Shakespeare, MACBETH, Çev. S. Eyüboğlu
39. W. Shakespeare, ANTONIUS VE KLEOPATRA, Çev. S. Eyüboğlu
40. N. V. Gogol, AKŞAM TOPLANTILARI, Çev. E. Altay
41. Narayana, HİTOPADEŞA, Çev. K. Kaya
42. Feridüddin Attâr, MANTIK AL-TAYR, Çev. A. Gölpinarlı
43. Yamamoto, HAGAKURE: SAKLI YAPRAKLAR, Çev. H. C. Erkin
44. Aristophanes, EŞEKARILARI, KADINLAR SAVAŞI VE DİĞER OYUNLAR, Çev. S. Eyüboğlu - A. Erhat
45. F. M. Dostoyevski, SUÇ VE CEZA, Çev. M. Beyhan
46. M. de Unamuno, SİS, Çev. Y. Ersoy Canpolat
47. H. Ibsen, BRAND - PEER GYNT, Çev. S. B. Göknil - Z. İpşiroğlu
48. N. V. Gogol, BİR DELİNİN ANI DEFTERİ, Çev. M. Beyhan
49. J. J. Rousseau, TOPLUM SÖZLEŞMESİ, Çev. V. Günyol
50. A. Smith, MİLLETLERİN ZENGİNLİĞİ, Çev. H. Derin
51. J. de La Fontaine, MASALLAR, Çev. S. Eyüboğlu
52. J. Swift, GULLIVER'İN GEZİLERİ, Çev. İ. Şahinbaş
53. H. de Balzac, URSULE MIROUËT, Çev. S. Rifat - S. Rifat
54. Mevlânâ, RUBAİLER, Çev. H. Â. Yücel
55. Seneca, MEDEA, Çev. Ç. Dürüşken
56. W. Shakespeare, JULIUS CAESAR, Çev. S. Eyüboğlu
57. J. J. Rousseau, BİLİMLER VE SANAT ÜSTÜNE SÖYLEV, Çev. S. Eyüboğlu
58. M. Wollstonecraft, KADIN HAKLARININ GEREKÇELENİRİLMESİ, Çev. D. Hakyemez
59. H. James, KISA ROMANLAR, UZUN ÖYKÜLER, Çev. N. Aytür - Ü. Aytür
60. Mirze Elekber Sabir, HOPHOPNAME (Seçmeler), Çev. İ. Öztürk
61. F. M. Dostoyevski, KARAMAZOV KARDEŞLER, Çev. N. Y. Taluy
62. Şudraka, TOPRAK ARABACIK (Mriççhakatika), Çev. K. Kaya
63. J. J. Rousseau, DİLLERİN KÖKENİ ÜSTÜNE DENEME, Çev. Ö. Albayrak
64. D. Diderot, AKTÖRLÜK ÜZERİNE AYKIRI DÜŞÜNCELER, Çev. S. E. Siyavuşgil
65. J. P. Eckermann, YAŞAMININ SON YILLARINDA GOETHE İLE KONUŞMALAR, Çev. M. Kahraman
66. Seneca, PHAEDRA, Çev. Ç. Dürüşken

67. M. de Unamuno, ABEL SANCHEZ -Tutkulu Bir Aşk Hikâyesi- TULA TEYZE, Çev. Y. Ersoy Canpolat
68. W. Shakespeare, PERICLES, Çev. H. Koç
69. L. N. Tolstoy, SANAT NEDİR, Çev. M. Beyhan
70. W. Shakespeare, III. RICHARD, Çev. Ö. Nutku
71. Mevlânâ, DÎVÂN-I KEBÎR, Çev. A. Gölpınarlı
72. T. De Quincey, BİR İNGİLİZ AFYON TİRYAKİSİNİN TİTRAFLARI, Çev. B. Boran
73. W. Shakespeare, ATİNALI TIMON, Çev. S. Eyüboğlu
74. J. Austen, AKIL VE TUTKU, Çev. H. Koç
75. A. Rimbaud, ILLUMINATIONS, Çev. C. Alkor
76. M. de Cervantes Saavedra, YÜCE SULTAN, Çev. Y. Ersoy Canpolat
77. D. Ricardo, SİYASAL İKTİSADIN VE VERGİLENDİRMENİN İLKELERİ, Çev. B. Zeren
78. W. Shakespeare, HAMLET, Çev. S. Eyüboğlu
79. F. M. Dostoyevski, EZİLENLER, Çev. N. Y. Taluy
80. A. Dumas, BİNBİR HAYALET, Çev. A. Özgüner
81. H. de Balzac, EVDE KALMIŞ KIZ, Çev. Y. Avunç
82. E.T.A. Hoffman, SEÇME MASALLAR, Çev. İ. Kantemir
83. N. Machiavelli, HÜKÜMDAR, Çev. N. Adabağ
84. M. Twain, SEÇME ÖYKÜLER, Çev. Y. Salman
85. L. N. Tolstoy, HACI MURAT, Çev. M. Beyhan
86. G. Galilei, İKİ BÜYÜK DÜNYA SİSTEMİ ÜZERİNE DİYALOG, Çev. R. Aşçıoğlu
87. F. M. Dostoyevski, ÖLÜLER EVİNDEN ANILAR, Çev. N. Y. Taluy
88. F. Bacon, SEÇME AFORİZMALAR, Çev. C. C. Çevik
89. W. Blake, MASUMİYET VE TECRÜBE ŞARKILARI, Çev. S. Özpabırcılar
90. F. M. Dostoyevski, YERALTINDAN NOTLAR, Çev. N. Y. Taluy
91. Prokopios, BİZANS'IN GİZLİ TARİHİ, Çev. O. Duru
92. W. Shakespeare, OTHELLO, Çev. Ö. Nutku
93. G. de Villehardouin - H. de Valenciennes, IV. HAÇLI SEFERİ KRONİKLERİ, Çev. A. Berktaş
94. UPANİSHADLAR, Çev. K. Kaya
95. M. E. Han Galib, GALİB DÎVÂNI, Çev. C. Soydan
96. J. Swift, ALÇAKGÖNÜLLÜ BİR ÖNERİ, Çev. D. Hakyemez
97. Sappho, FRAGMANLAR, Çev. Alovera
98. W. Shakespeare, KURU GÜRÜLTÜ, Çev. S. Sanlı
99. V. B. Ibañez, MAHŞERİN DÖRT ATLISI, Çev. N. G. Işık
100. H. James, GÜVERCİNİN KANATLARI, Çev. R. Hakmen
101. G. de Maupassant, GEZGİN SATICI, Çev. B. Onaran
102. Seneca, TROIALI KADINLAR, Çev. Ç. Dürüşken
103. H. de Balzac, BİR HAVVA KIZI, Çev. B. Kuzucuoğlu
104. W. Shakespeare, KRALLAR, Çev. Ö. Nutku
105. M. Shikibu, MURASAKİ SHİKİBU'NUN GÜNLÜĞÜ, Çev. E. Esen

106. J. J. Rousseau, EMİLE, Çev. Y. Avunç
107. A. Dumas, ÜÇ SİLAHŞOR, Çev. V. Yalçınoklu
108. İ. S. Turgenyev, RUDİN - İLK AŞK - İLKBAHAR SELLERİ, Çev. E. Altay
109. L. N. Tolstoy, SİVASTOPOL, Çev. M. Beyhan
110. J. W. von Goethe, YAŞAMIMDAN ŞİİR VE HAKİKAT, Çev. M. Kahraman
111. L. N. Tolstoy, DİRİLİŞ, Çev. A. Hacıhasanoğlu
112. H. de Balzac, SUYU BULANDIRAN KIZ, Çev. Y. Avunç
113. A. Daudet, PAZARTESİ HİKÂ YELERİ, Çev. S. E. Siyavuşgil
114. W. Shakespeare, SONELE, Çev. T. S. Halman
115. K. Mansfield, KATIKSIZ MUTLULUK, Çev. Öya Dalgıç
116. Ephesoslu Hipponaks, BÜTÜN FRAGMANLAR, Çev. Alovera
117. F. Nietzsche, ECCE HOMO, Çev. M. Tüzel
118. N. V. Gogol, MÜFETTİŞ, Çev. K. Karasulu
119. Nizamü'l-Mülk, SİYASETNAME, Çev. M. T. Ayar
120. H. de Balzac, TILSIMLI DERİ, Çev. V. Yalçınoklu
121. F. M. Dostoyevski, STEPANÇIKOVO KÖYÜ, Çev. N. Y. Taluy
122. G. Sand, THÉRÈSE VE LAURENT, Çev. V. Yalçınoklu
123. W. Shakespeare, ROMEO VE JULİET, Çev. Ö. Nutku
124. F. Nietzsche, TRAGEDYANIN DOĞUŞU, Çev. M. Tüzel
125. Ovidius, AŞK SANATI, Çev. Ç. Dürüşken
126. P. J. Proudhon, MÜLKİYET NEDİR?, Çev. D. Çetinkasap
127. H. de Balzac, PIERRETTE, Çev. Y. Avunç
128. L. N. Tolstoy, KAFKAS TUTSAĞI, Çev. M. Beyhan
129. N. Copernicus, GÖKSEL KÜRELERİN DEVİNİMLERİ ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
130. N. V. Gogol, TARAS BULBA VE MİRGOROD ÖYKÜLERİ, Çev. E. Altay
131. W. Shakespeare, ON İKİNCİ GECE, Çev. S. Sarılı
132. A. Daudet, SAPHO, Çev. T. Yücel
133. F. M. Dostoyevski, ÖTEKİ, Çev. T. Akgün
134. F. Nietzsche, PUTLARIN ALACAKARANLIĞI, Çev. M. Tüzel
135. É. Zola, GERMİNAL, Çev. B. Onaran
136. J. O. y Gasset, KİTİLELERİN AYAKLANMASI, Çev. N. G. Işık
137. Euripides, BAKKHALAR, Çev. S. Eyüboğlu
138. W. Shakespeare, YETER Kİ SONU İYİ BİTSİN, Çev. Ö. Nutku
139. N. V. Gogol, ÖLÜ CANLAR, Çev. M. Beyhan
140. Plutarkhos, LYKURGOS'UN HAYATI, Çev. S. Eyüboğlu - V. Günyol
141. W. Shakespeare, YANLIŞLIKLAR KOMEDYASI, Çev. Ö. Nutku
142. H. von Kleist, DÜELLO -Bütün Öyküler- Çev. İ. Kantemir
143. L. de Vega, OLMEDO ŞÖVALYESİ, Çev. Y. Ersoy Canpolat
144. F. M. Dostoyevski, EV SAHİBESİ, Çev. T. Akgün
145. W. Shakespeare, KRAL JOHN'UN YAŞAMI VE ÖLÜMÜ, Çev. H. Çalışkan

146. H. de Balzac, LOUIS LAMBERT, Çev. O. Rifat - S. Rifat
147. Mahmûd-ı Şebüsterî, GÜLŞEN-İ RÂZ, Çev. A. Gölpinarlı
148. Molière, KADINLAR MEKTEBİ, Çev. B. Tuncel
149. Catullus, BÜTÜN ŞİİRLERİ, Çev. Ç. Dürüşken - Alovera
150. Somadeva, MASAL IRMAKLARININ OKYANUSU, Çev. K. Kaya
151. Hafız-ı Şirâzî, HAFİZ DÎVÂNİ, Çev. A. Gölpinarlı
152. Euripides, YAKARICILAR, Çev. S. Sandalcı
153. W. Shakespeare-J. Fletcher, CARDENIO, Çev. Ö. Nutku
154. Molière, GEORGE DANDIN, Çev. S. Kuray
155. J. W. von Goethe, GENÇ WERTHER'İN ACILARI, Çev. M. Kahraman
156. F. Nietzsche, BÖYLE SÖYLEDİ ZERDÜŞT, Çev. M. Tüzel
157. W. Shakespeare, KISASA KISAS, Çev. Ö. Nutku
158. J. O. y Gasset, SİSTEM OLARAK TARİH, Çev. N. G. Işık
159. C. de la Barca, HAYAT BİR RÜYADIR, Çev. B. Sabuncu
160. F. Nietzsche, DIONYSOS DİTHYRAMBOSLARI, Çev. A. Cemal
161. L. N. Tolstoy, ANNA KARENİNA, Çev. A. Hachhasanoğlu
162. G. de Maupassant, GÜZEL DOST, Çev. A. Özgüner
163. Euripides, RESOS, Çev. S. Sandalcı
164. Sophokles, KRAL OİDİPUS, Çev. B. Tuncel
165. F. M. Dostoyevski, BUDALA, Çev. E. Altay
166. W. Shakespeare, KRAL VIII. HENRY, Çev. H. Çalışkan
167. D. Defoe, KÖRLER ÜZERİNE MEKTUP - SAĞIRLAR ÜZERİNE MEKTUP, Çev. A. Cengil - D. Cengil
168. T. Paine, AKIL ÇAĞI, Çev. A. İ. Dalgıç
169. W. Shakespeare, VENEDİK TACİRİ, Çev. Ö. Nutku
170. G. Eliot, SILAS MARNER, Çev. F. Kâhya
171. H. de Balzac, MUTLAK PEŞİNDE, Çev. S. Rifat - O. Rifat - S. Rifat
172. W. Shakespeare, BİR YAZ GECEŚİ RÜYASI, Çev. Ö. Nutku
173. A. de Musset, MARIANNE'İN KALBİ, Çev. B. Tuncel - S. Eyüboğlu
174. F. M. Dostoyevski, ECİNNİLER, Çev. M. Beyhan
175. A. S. Puşkin, BORİS GODUNOV, Çev. Ö. Özer
176. W. Shakespeare, HİRCİN KIZ, Çev. Ö. Nutku
177. İ. S. Turgenyev, DUMAN, Çev. E. Altay
178. Sophokles, ELEKTRA, Çev. A. Erhat
179. J. Austen, NORTHANGER MANASTIRI, Çev. H. Koç
180. D. Defoe, ROBINSON CRUSOE, Çev. F. Kâhya
181. W. Shakespeare - J. Fletcher, İKİ SOYLU AKRABA, Çev. Ö. Nutku
182. Platon, SOKRATES'İN SAVUNMASI, Çev. A. Çokona
183. L. N. Tolstoy, İNSAN NEYLE YAŞAR?, Çev. K. Karasulu
184. N. V. Gogol, EVLENME - KUMARBAZLAR, Çev. K. Karasulu
- 185-1. F. Nietzsche, İNSANCA, PEK İNSANCA, Çev. M. Tüzel
- 185-2. F. Nietzsche, KARIŞIK KANILAR VE ÖZDEYİŞLER, Çev. M. Tüzel
- 185-3. F. Nietzsche, GEZGİN VE GÖLGESİ, Çev. M. Tüzel
186. A. P. Çehov, AYI -Dokuz Kısa Oyun-, Çev. T. Akgün

187. J. M. Keynes, PARA ÜZERİNE BİR İNCELEME, Çev. C. Gerçek
188. H. Fielding, JOSEPH ANDREWS, Çev. F. B. Aydar
189. C. Brontë, PROFESÖR, Çev. G. Varım
190. Kalidasa, MALAVİKA VE AGNİMİTRA, Çev. H. D. Can
191. W. Shakespeare, NASIL HOŞUNUZA GİDERSE, Çev. Ö. Nutku
192. Aiskhylos, ZİNCİRE VURULMUŞ PROMETHEUS, Çev. S. Eyüboğlu - A. Erhat
193. E. Rostand, CYRANO DE BERGERAC, Çev. S. E. Siyavuşgil
194. É. Zola, YAŞAMA SEVİNCİ, Çev. B. Onaran
195. F. M. Dostoyevski, KUMARBAZ, Çev. K. Karasulu
196. S. Kierkegaard, FELSEFE PARÇALARI YA DA BİR PARÇA FELSEFE, Çev. D. Şahiner
197. Cicero, YÜKÜMLÜLÜKLER ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
198. D. Diderot, RAMEAU'NUN YEĞENİ, Çev. A. Cemgil
199. W. Shakespeare, KRAL V. HENRY, Çev. H. Çalışkan
200. L. N. Tolstoy, KREUTZER SONAT, Çev. A. Hacıhasanoğlu
201. S. Kierkegaard, BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ, Çev. N. Beier
202. Aisopos, MASALLAR, Çev. İ. Çokona
203. W. Shakespeare, CYMBELINE, Çev. Ö. Nutku
204. Aristoteles, ATİNALILARIN DEVLETİ, Çev. A. Çokona
205. V. Hugo, BİR İDAM MAHKUMUNUN SON GÜNÜ, Çev. V. Yakıntoklu
206. D. Diderot, FELSEFE KONUŞMALARI, Çev. A. Cemgil
207. W. Shakespeare, VERONALI İKİ SOYLU DELİKANLI, Çev. Ö. Nutku
208. Molière, İNSANDAN KAÇAN, Çev. B. Tuncel
209. L. N. Tolstoy, ÜÇ ÖLÜM, Çev. G. Ç. Kızılırmak
210. Stendhal, KIRMIZI VE SIYAH, Çev. B. Onaran
211. Feridüddin Attâr, İLÂHİNAME, Çev. A. Gölpınarlı
212. D. Diderot, KADERCİ JACQUES VE EFENDİSİ, Çev. A. Cemgil
213. V. Hugo, NOTRE DAME'İN KAMBURU, Çev. V. Yakıntoklu
214. W. Shakespeare, CORIOLANUS'UN TRAGEDYASI, Çev. Ö. Nutku
215. Euripides, MEDEA, Çev. A. Çokona
216. W. Shakespeare, TROILUS VE CRESSIDA, Çev. S. Eyüboğlu - M. Urgan
217. H. Bergson, GÜLME, Çev. D. Çetinkasap
218. W. Shakespeare, KIŞ MASALI, Çev. Ö. Nutku
219. Homeros, İLYADA, Çev. A. Erhat - A. Kadir
220. Homeros, ODYSSEİA, Çev. A. Erhat - A. Kadir
221. W. Shakespeare, KRAL IV. HENRY - I, Çev. H. Çalışkan
222. W. Shakespeare, KRAL IV. HENRY - II, Çev. H. Çalışkan
223. L. N. Tolstoy, İVAN İLYİÇ'İN ÖLÜMÜ, Çev. M. Beyhan
224. W. Shakespeare, AŞKIN EMEĞİ BOŞUNA, Çev. Ö. Nutku
225. W. Shakespeare, AŞK VE ANLATI ŞİİRLERİ, Çev. T. S. Halman
226. C. Goldoni, SEVGİLİLER, Çev. N. Adabağ - L. Tecer
227. F. M. Dostoyevski, BEYAZ GECELER, Çev. B. Zeren
228. Sophokles, ANTİGONE, Çev. A. Çokona

229. W. Shakespeare, TITUS ANDRONICUS, Çev. Ö. Nutku
 230. L. N. Tolstoy, ÇOCUKLUK, Çev. A. Hacıhasanoğlu
 231. M. Y. Lermontov, HANÇER - Seçme Şiir ve Marzamlar, Çev. A. Behramoğlu
 232. Sophokles, TRAKHİSLİ KADINLAR, Çev. A. Çokona
 233. W. Shakespeare, II. RICHARD, Çev. Ö. Nutku
 234. Sun Zi (Sun Tzu), SAVAŞ SANATI, Çev. P. Otkan - G. Fidan
 235. W. Shakespeare, KRAL VI. HENRY - I, Çev. Ö. Nutku
 236. W. Shakespeare, KRAL VI. HENRY - II, Çev. Ö. Nutku
 237. W. Shakespeare, KRAL VI. HENRY - III, Çev. Ö. Nutku
 238. J. W. von Goethe, ALMAN GÖÇMENLERİN SOHBETLERİ, Çev. T. Tayanç
 239. W. Shakespeare, WINDSOR'UN ŞEN KADINLARI, Çev. H. Çalışkan
 240. GILGAMIŞ DESTANI, Çev. S. Maden
 241. C. Baudelaire, ÖZEL GÜNCELER - APAÇIK YÜREĞİM, Çev. S. Maden
 242. W. Shakespeare, FIRTINA, Çev. Ö. Nutku
 243. İbn Kalānisî, ŞAM TARİHİNE ZEYL, Çev. O. Özatağ
 244. Yusuf Has Hacib, KUTADGU BİLİĞ, Çev. A. Çakan
 245. L. N. Tolstoy, İLKGENÇLİK, Çev. A. Hacıhasanoğlu
 246. Sophokles, PHİLOKTETES, Çev. A. Çokona
 247. K. Kolomb, SEYİR DEFTERLERİ, Çev. S. Maden
 248. C. Goldoni, LOKANTACI KADIN, Çev. N. Adabağ
 249. Plutarkhos, THESEUS - ROMULUS, Çev. İ. Çokona
 250. V. Hugo, SEFİLLER, Çev. V. Yalçınoklu
 251. Plutarkhos, İSKENDER - SEZAR, Çev. İ. Çokona
 252. Montesquieu, İRAN MEKTUPLARI, Çev. B. Günen
 253. C. Baudelaire, KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ, Çev. S. Maden
 254. İ. S. Turgenyev, HAM TOPRAK, Çev. E. Altay
 255. L. N. Tolstoy, GENÇLİK, Çev. A. Hacıhasanoğlu
 256. Ksenophon, ANABASIS -On Binler'in Dönüşü-, Çev. A. Çokona
 257. A. de Musset, LORENZACCIO, Çev. B. Günen
 258. É. Zola, NANA, Çev. B. Onaran
 259. Sophokles, AIAS, Çev. A. Çokona
 260. Bâkî, DİVÂN, Çev. F. Öztürk
 261. F. Nietzsche, DAVID STRAUSS, İTİRAFÇI VE YAZAR, Çev. M. Tüzel
 262. F. Nietzsche, TARİHİN YAŞAM İÇİN YARARI VE SAKINCASI, Çev. M. Tüzel
 263. F. Nietzsche, EĞİTİCİ OLARAK SCHOPENHAUER, Çev. M. Tüzel
 264. F. Nietzsche, RICHARD WAGNER BAYREUTH'TA, Çev. M. Tüzel
 265. A. de Musset, ŞAMDANCI, Çev. B. Tuncel - S. Eyüboğlu
 266. Michelangelo, CENNETİN ANAHTARLARI, Çev. T. S. Halman
 267. D. Diderot, RAHİBE, Çev. A. Cemgil
 268. Edib Ahmed Yükneki, ATEBETÜ'L-HAKAYİK, Çev. A. Çakan
 269. İ. S. Turgenyev, BAŞKANIN ZİYAFETİ - PARASIZLIK - BEKÂR, Çev. N. Y. Taluy

270. Aristoteles, POETİKA -Şiir Sanatı Üzerine-, Çev. A. Çokona - Ö. Aygün
271. Hippokrates, AFORİZMALAR, Çev. E. Çoraklı
272. G. Leopardi, ŞARKILAR, Çev. N. Adabağ
273. Herodas, MİMOSLAR, Çev. Alovera
274. Molière, HASTALIK HASTASI, Çev. B. Günen
275. Laozi, TAO TE CHİNG -DAO DE JİNG-, Çev. S. Özbey
276. BÂBİL YARATILIŞ DESTANI -Enuma Eliş-, Çev. S. F. Adalı - A. T. Görgü
277. M. Shelley, FRANKENSTEIN YA DA MODERN PROMETHEUS, Çev. Y. Yavuz
278. Erasmus, DELİLİĞE ÖVGÜ, Çev. Y. Sivri
279. A. Dumas, SAINTE-HERMINE ŞÖVALYESİ, Çev. H. Bayrı
280. Sophokles, OİDİPUS KOLONOSTA, Çev. A. Çokona
281. A. Dumas, SİYAH LALE, Çev. V. Yalçınoklu
282. A. Sewell, SİYAH İNCİ, Çev. A. Berktaş
283. C. Marlowe, PARİSTE KATLİAM, Çev. Ö. Nutku
284. F. Nietzsche, İYİNİN VE KÖTÜNÜN ÖTESİNDE, Çev. M. Tüzel
285. C. Marlowe, KARTAKA KRALİÇESİ DİDO, Çev. Ö. Nutku
286. Hesiodos, THEOGONİA -İŞLER VE GÜNLER, Çev. A. Erhat - S. Eyüboğlu
287. Horatius, ARS POETICA -Şiir Sanatı-, Çev. C. C. Çevik
288. W. Shakespeare, ÇİFTE İHANET, Çev. Ö. Nutku
289. Molière, KİBARLIK BUDALASI, Çev. B. Günen
290. Semonides ve Alti İambos Şairi, ŞİİRLER VE BÜTÜN FRAGMANLAR, Çev. Alovera
291. D. Defoe, VEBA YILI GÜNLÜĞÜ, Çev. İ. Kantermir
292. O. Wilde, ÖNEMSİZ BİR KADIN, Çev. P. D. Deveci
293. L. N. Tolstoy, EFENDİ İLE UŞAĞI, Çev. A. Hacıhasanoğlu
294. H. de Balzac, VADİDEKİ ZAMBAK, Çev. V. Yalçınoklu
295. C. Marlowe, MALTALI YAHUDİ, Çev. Ö. Nutku
296. H. Melville, KATİP BARTLEBY, Çev. H. Koç
297. Cicero, YASALAR ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
298. E.T.A. Hoffman, MATMAZEL DE SCUDÉRY, Çev. G. Zeyinoğlu
299. SÜMER KRAL DESTANLARI, Çev. S. F. Adalı - A. T. Görgü
300. L. N. Tolstoy, SAVAŞ VE BARİŞ, Çev. T. Akgün
301. Plutarkhos, DEMOSTHENES - CİCERO, Çev. İ. Çokona
302. Farabî, İDEAL DEVLET, Çev. A. Arslan
303. C. Marlowe, II. EDWARD, Çev. Ö. Nutku
304. Montesquieu, KANUNLARIN RUHU ÜZERİNE, Çev. B. Günen
305. Cicero, YAŞLI CATO VEYA YAŞLILIK ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
306. Stendhal, PARMA MANASTIRI, Çev. B. Onaran
307. A. Daudet, DEĞİRMENİMDEN MEKTUPLAR, Çev. S. E. Siyavuşgil
308. Euripides, İPHİGENİA AULİSTE, Çev. A. Çokona
309. Euripides, İPHİGENİA TAURİSTE, Çev. A. Çokona
310. Pascal, DÜŞÜNCELER, Çev. D. Çetinkasap
311. M. de Staël, ALMANYA ÜZERİNE, Çev. H. A. Karahasan

312. Seneca, BİLGENİN SARSILMAZLIĞI ÜZERİNE- İNZİVA ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
313. D. Hume, İNSANIN ANLAMA YETİSİ ÜZERİNE BİR SORUŞTURMA, Çev. F. B. Aydar
314. F. Bacon, DENEMELER -Güvenilir Öğütler ya da Meselelerin Özü-, Çev. C. C. Çevik - M. Çakan
315. BABİL HEMEROLOJİ SERİSİ -Uğurlu ve Uğursuz Günler Takvimi-, Çev. S. F. Adalı - A. T. Görgü
316. H. Walpole, OTRANTO ŞATOSU, Çev. Z. Avcı
317. İ. S. Turgenyev, AVCININ NOTLARI, Çev. E. Altay
318. H. de Balzac, SARRASINE, Çev. A. Berktaş
319. Farabî, MUTLULUĞUN KAZANILMASI, Çev. A. Arslan
320. M. Luther, DOKSAN BEŞ TEZ, Çev. C. C. Çevik
321. F. Rabelais, PANTAGRUEL, Çev. N. Yıldız
322. Kritovulos, KRİTOVULOS TARİHİ, Çev. A. Çokona
323. C. Marlowe, BÜYÜK TİMURLENK I-II, Çev. Ö. Nutku
324. Ahmedî, İSKENDERNÂME, Çev. F. Öztürk
325. M. Aurelius, KENDİME DÜŞÜNCELER, Çev. Y. E. Ceren
326. Cicero, DOSTLUK ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
327. DEDE KORKUT HİKÂYESLERİ, Çev. A. Çakan
328. Aristophanes, PLOUTOS, Çev. E. Gören-E. Yavuz
329. É. Zola, HAYVANLAŞAN İNSAN, Çev. A. Özgüner
330. RİGVEDA, Çev. K. Kaya
331. S. T. Coleridge, YAŞLI DENİZCİNİN EZGİSİ, Çev. H. Koçak
332. A. Dumas, MONTE CRISTO KONTU, Çev. V. Yalçınoklu
333. L.N. Tolstoy, KAZAKLAR, Çev. M. Beyhan
334. O. Wilde, DORIAN GRAY'IN PORTRESİ, Çev. D. Z. Batumlu
335. İ.S. Turgenyev, KLARA MİLİÇ, Çev. C. D. Akyüz
336. R. Apollonios, ARGONAUTİKA, Çev. A. Çokona
337. S. Le Fanu, CARMILLA, Çev. Y. Yavuz
338. Seneca, MUTLU YAŞAM ÜZERİNE-YAŞAMIN KISALIĞI ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
339. F. Engels, AİLENİN, DEVLETİN VE ÖZEL MÜLKİYETİN KÖKENİ, Çev. M. Tüzel
340. T. L. Peacock, KARABASAN MANASTIRI, Çev. Y. Yavuz
341. H. von Kleist, AMPHİTRYON, Çev. M. Kahraman
342. H. de Balzac, EUGÉNIE GRANDET, Çev. V. Yalçınoklu
343. W. Whitman, ÇİMEN YAPRAKLARI-I, Çev. F. Öz
344. Montesquieu, ROMALILARIN YÜCELİK VE ÇÖKÜŞÜNÜN NEDENLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER, Çev. B. Günen
345. Beaumarchais, SEVILLA BERBERİ VEYA NAFİLE TEDBİR, Çev. B. Günen
346. W. James, PRAGMATİZM, Çev. F. B. Aydar
347. Euripides, ANDROMAKHE, Çev. A. Çokona

348. Farabî, İLİMLERİN SAYIMI, Çev. A. Arslan
349. G. Büchner, DANTON'UN ÖLÜMÜ, Çev. M. Tüzel
350. GILGAMIŞ HİKÂYELERİ, Çev. S. F. Adalı-A. T. Görgü
351. Aristophanes, KADIN MEBUSLAR, Çev. E. Gören-E. Yavuz
352. S. Empricus, PYRRHONCULUĞUNESASLARI, Çev. C. C. Çevik
353. H. de Balzac, GORIOT BABA, Çev. V. Yalçınoklu
354. G. E. Lessing, DÜZYAZI FABLAR, Çev. Z. Aksu Yılmaz
355. Epiktetos, ENKHEIRIDION, Çev. C. C. Çevik
356. DHAMMAPADA, Çev. K. Kaya
357. Voltaire, SADIK VEYA KADER -BİR DOĞU MASALI-, Çev. B. Günen
358. Platon, PHAİDROS, Çev. A. Çokona
359. Beaumarchais, FIGARO'NUN DÜĞÜNÜ VEYA ÇILGIN GÜN,
Çev. B. Günen
360. J. Cazotte, ÂŞIK ŞEYTAN, Çev. A. Terzi
361. V. Hugo, DENİZ İŞÇİLERİ, Çev. V. Yalçınoklu
362. SUTTANİPĀTA, Çev. K. Kaya
363. T. Paine, SAĞDUYU, Çev. Ç. Öztekin
364. J. H. Bernardin de Saint-Pierre, PAUL İLE VIRGINIE, Çev. İ. Atay
365. F. Hebbel, JUDITH, Çev. A. Fırat
366. Leukippos-Demokritos, ATOMCU FELSEFE FRAGMANLARI,
Çev. C. C. Çevik
367. G. W. Leibniz, MONADOLOJİ, Çev. D. Çetinkasap
368. C. Dickens, DAVID COPPERFIELD, Çev. M. Arvas
369. G. Apollinaire, İKİ KIYININ AVARESİ, Çev. N. Özyıldırım
370. Aristoteles, RETORİK, Çev. A. Çokona
371. Herakleitos, FRAGMANLAR, Çev. C. C. Çevik
372. P. Lafargue, TEMBELLİK HAKKI, Çev. A. Berktaş
373. PAPAĞANIN YETMİŞ MASALI -ŞUKASAPTATI-, Çev. K. Kaya
374. C. Dickens, İKİ ŞEHRİN HİKÂYESİ, Çev. Z. Batumlu
375. R. Descartes, YÖNTEM ÜZERİNE KONUŞMA, Çev. M. Erşen
376. Euripides, KYKLOPS, Çev. A. Çokona
377. Voltaire, SAFDİL, Çev. B. Günen
378. Descartes, RUHUN TUTKULARI, Çev. M. Erşen
379. L.N. Tolstoy, ŞEYTAN - PEDER SERGİ, Çev. G. Ç. Kızılırmak
380. SUVARNABHĀSA SŪTRA-ALTIN IŞIK SŪTRASI-, Çev. K. Kaya
381. J. Austen, EMMA, Çev. H. Koç
382. P. Corneille, EL CID, Çev. B. Bilgiç
383. Antisthenes - Diogenes, KİNİK FELSEFE FRAGMANLARI,
Çev. C. C. Çevik
384. W. Whitman, ÇİMEN YAPRAKLARI-II, Çev. F. Öz
385. F. Schiller, WILHELM TELL, Çev. B. Gönülşen
386. L.N. Tolstoy, AİLE MUTLULUĞU, Çev. A. Hasanoğlu
387. Ksenophon, OİKONOMİKOS -İKTİSAT ÜZERİNE-, Çev. A. Çokona
386. L.N. Tolstoy, AİLE MUTLULUĞU, Çev. A. Hacıhasanoğlu

387. Ksenophon, OİKONOMİKOS -İKTİSAT ÜZERİNE--, Çev. A. Çokona
388. Zhuangzi, ZHUANGZİ METİNLERİ, Çev. G. Fidan
389. Voltaire, CAHİL FİLOZOF, Çev. B. Günen
390. C. Dickens, BİR NOEL ŞARKISI, Çev. Ç. Eriş
391. A. Conway, EN KADİM VE MODERN FELSEFENİN İLKELERİ, Çev. F. B. Aydar
392. S. Freud, TOTEM VE TABU, Çev. Z. A. Yilmazer
393. S. Freud, KÜÇÜK HANS, Çev. A. Fırat
394. Cicero, KADER ÜZERİNE, C. C. Çevik
395. Euripides, ORESTES, Çev. A. Çokona
396. Şāntideva, BODHİÇARYĀVATĀRA -AYDINLANMA YOLUNA GİRİŞ-, Çev. K. Kaya
397. D. Defoe, KAPTAN SINGLETON, Çev. Z. Avşar
398. Stendhal, FEDER YA DA PARAGÖZ KOCA, Çev. F. Akkoç
399. P. Marivaux, KÖLELER ADASI, Çev. B. Günen
400. Konfüçyüs, KONUŞMALAR, Çev. G. Fidan
401. Tyanalı Apollonios, MEKTUPLAR, Çev. C. Çevik
402. Süleyman Çelebi, VESİLETÜ'N NECÂT -MEVLÎT-, Çev. F. Öztürk
403. P. Merimée, CARMEN, Çev. B. Günen
404. C. Dickens, BÜYÜK UMUTU AR, Çev. D. Zeynep Batumlu
405. A. Daudet, TARASCONLU TARTARIN, Çev. K. Kahveci
406. L. N. Tolstoy, TİPİ -Seçme Öyküler ve Masallar-, Çev. E. Taştan
407. Euripides, HERAKLES, Çev. A. Çokona
408. G. Flaubert, BOUVARD İLE PÉCUCHE, Çev. V. Yalçıntoklu
409. Loukianos, HAKİKİ HİKÂYELER, Çev. E. Gören - E. İnanç
410. J. Payot, İRADE EĞİTİMİ, Çev. A. Berktaş
411. G. Apollinaire, KATLEDİLEN ŞAIR, Çev. N. Özyıldırım
412. W. James, HAKİKATİN ANLAMI, Çev. F.B. Aydar
413. Guiguzi, İKNA SANATI, Çev. G. Fidan
414. J. S. Mill, OTOBİYOGRAFİ, Çev. Ö. Orhan
415. İbn Tufeyl, HAYY BİN YAKZÂN, Çev. O. Özatağ
416. İ. S. Turgenyev, KÖYDE BİR AY, Çev. E. Altay
417. H. Melville, MOBY DICK, Çev. S. Aral Akçora
418. Loukianos, FİLOZOF YAŞAMLARININ SATIŞI - DİRİLEN ÖLÜLER VEYA BALIKÇI, Çev. C.C. Çevik
419. L. de Vega, FUENTE OVEJUNA, Çev. S.S. Coşkun Adıgüzel, E. Kılıç
420. Euripides, HERAKLES OĞULLARI, Çev. A. Çokona
421. S. Freud, DORA, Çev. Ş. Öztürk
422. Cicero, BRUTUS İLE MEKTUPLAŞMALAR, Çev. C. C. Çevik

İvan Sergeyeviç Turgenyev (1818-1883): Avrupa'da ve ülkemizde eserleri ilk çevrilen 19. yüzyıl Rus yazarlardandır. Moskova, Petersburg ve Paris üniversitelerinde öğrenim gören Turgenyev, döneminin Avrupalı bakış açısına sahip tek Rus yazarı olarak anılır. Zayıf iradeli Rus aydınlarını, serflerin yaşantısını, toprak sahibi soyluların aşklarını ve kendisini yakın hissetmediği radikal genç kuşağı tarafsız ve gerçekçi bir dille eserlerine aktarmıştır. Turgenyev'in kusursuz doğa tasvirleriyle bezediği Asya ve mektup biçiminde kaleme aldığı Faust öykülerinde de yine zayıf iradeli Rus aydınlarının aşkları konu edilir.

Orhan Ertuğrul Tekin (1989:) Gazi Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Rusya ile ticari faaliyetler yürüten firmalarda çalıştı. İş yaşamını sürdürürken, aynı zamanda edebi metin çevirileriyle ilgilendi. Turgenyev ve Tolstoy'dan öyküler çevirdi. Tolstoy'dan çevirdiği kısa öykü derlemesi İnsan Ne İle Yaşar? 2018 yılında yayımlandı. Hâlihazırda Rusya'da bir Türk firmasında çalışan Tekin, bir yandan da öykü ve roman çevirilerine devam etmektedir.

9 786254 290497